Autora: M. de Montserrat Romaguera i Edo

Títol: **EL CONCURS DE L'HERÈNCIA: ASPECTES PROCESSALS**

Tutor: Dr. Jaume Alonso-Cuevillas Sayrol

Curs: 2013-2014

A la meva mare,
pel seu suport i estima infinita

Agraïments especials:

A Jaume Alonso-Cuevillas Sayrol: Gràcies per la teva ajuda incondicional, incansable, per l'acompanyament i atenció en tot moment. Primer, amb les teves classes, em vas fer estimar el Dret Processal, després, anem fent camí cap al Doctorat. Només tinc paraules d'agraïment.

A Ramon Batlle i Tomàs: Professionalment sóc el que sóc gràcies a tu, vas confiar en mi, i de mica en mica he anat assumint una responsabilitat més important, he après i aprenc al teu costat i sempre has estat present quan t'he necessitat. Gràcies per ser-hi i fer camí plegats.

També vull agrair el suport de:

Casanova Burguès, Ramon Àngel
Castilla Álvarez, Rafael
Juncosa Ginestà, Isabel
Pérez-Cruz Martín, Agustín Jesús
Picó Junoy, Joan
Pratdesaba Ricart, Ramon
Associació Catalana d'Especialistes en Dret de Successions
Biblioteca de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona

SUMARI

PRIMERA PART

EL CONCURS DE L'HERÈNCIA: INTRODUCCIÓ I ASPECTES GENERALS

CAPÍTOL PRIMER

INTRODUCCIÓ: EL CONCURS DE L'HERÈNCIA

I. Plantejament del tema 9

II. Supòsits que poden donar lloc al concurs de l'herència 13

1. Defunció del deutor 13

1.1. El deutor era insolvent 13

1.2. El deutor era solvent 19

2. Crida del deutor a una herència 22

2.1. Deutor solvent versus herència insolvent 22

2.2. El deutor és insolvent 24

3. Defunció del concursat 25

III. Delimitació de l'objecte d'estudi 25

IV. La indivisió de l'herència 29

1. La Llei d'Enjudiciament Civil i la divisió de l'herència 30

2. La indivisió de l'herència en la Llei Concursal 35

2.1. Legitimació quan l'herència està acceptada i indivisa 35

2.2. La indivisió en el concurs de l'herència 36

CAPÍTOL SEGON

ANTECEDENTS LEGISLATIUS DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA I PRINCIPIS DE LA LLEI CONCURSAL

I. Antecedents legislatius: dret successori versus dret concursal 39

II. Principis de la Llei Concursal 45

CAPÍTOL TERCER

ASPECTES GENERALS DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA

I. Pressupòsit subjectiu (art. 1.2 LC): l'herència jacent 48

1. Concepte 49

1.1. La duració de l'herència jacent 51

1.2. La necessitat de nomenar un administrador 51

2. Tipus d'acceptació 52

2.1. Acceptació pura i simple 52

2.2. Acceptació a benefici d'inventari 52

3. Repudiació 54

II. Pressupòsit objectiu: la insolvència 57

1. Concepte 58

2. Insolvència actual i imminent 59

3. L'objecte del concurs de l'herència: el patrimoni hereditari. La determinació de la massa activa i la massa passiva 59

III. Legitimació per a sol·licitar el concurs de l'herència 60

1. Creditors 60

2. Hereus 61

3. Administradors 62

IV. El deure de sol·licitar la declaració de concurs de l'herència 64

SEGONA PART

LA DECLARACIÓ DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA, ELS SEUS EFECTES I LA REPRESENTACIÓ

CAPÍTOL QUART

LA DECLARACIÓ DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA

I. Procediment de declaració 66

1. Jurisdicció i competència 66

2. Provisió sobre la sol·licitud 67

2.1. Assentiment o oposició a la declaració del concurs de l'herència 68

2.1.1. Motius d'oposició 69
2.1.2. Efectes de l'oposició 70
3. Declaració del concurs 72
3.1. Requisits i forma 73
3.2. Auto de declaració del concurs 76
3.2.1. Pronunciaments 78
3.2.2. Concurs voluntari 78
3.2.3. Concurs necessari 80

CAPÍTOL CINQUÈ

ELS EFECTES DE LA DECLARACIÓ DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA

I. Efectes sobre l'herència 83
II. Efectes sobre els creditors 84

CAPÍTOL SISÈ

LA REPRESENTACIÓ DE L'HERÈNCIA EN EL CONCURS

I. La representació de l'herència 87
II. La representació per marmessor, comptador partidor o administrador 91

TERCERA PART

LA QUALIFICACIÓ DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA I LA MORT DEL DEUTOR CONCURSAT

CAPÍTOL SETÈ

LA QUALIFICACIÓ DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA

I. Qualificació del concurs 94
II. Supòsits en què es qualificarà el concurs culpable (art. 164.2 LC) . 95

III. Presumpcions de dol i culpa greu (art. 165 LC) 96
IV. Efectes de la qualificació 98

CAPÍTOL VUITÈ

LA MORT DEL DEUTOR CONCURSAT

I. La mort del deutor concursat 100
1. Continuació del concurs de l'art. 182.1 100
2. Garantia dels drets de crèdit 103
3. La seva qualificació 105
II. L'acumulació de processos singulars a processos universals 106
1. Sobre l'acumulació a processos concursals 107
2. Sobre l'acumulació a processos hereditaris 109

CONCLUSIONS 111

BIBLIOGRAFIA 114

PRIMERA PART

EL CONCURS DE L'HERÈNCIA: INTRODUCCIÓ I ASPECTES GENERALS

CAPÍTOL PRIMER
INTRODUCCIÓ: EL CONCURS DE L'HERÈNCIA

I. Plantejament del tema

La Llei 22/2003, de 9 de juliol, Concursal, parteix del principi d'unitat des d'una triple perspectiva: unitat legal, de disciplina i de sistema. Unitat legal que implica contenir en una única norma tots els aspectes processals i substantius que atenen a la situació d'insolvència del deutor comú, superant amb això la dispersió normativa anterior; unitat de disciplina que, suposa aplicar el procediment concursal a tots els deutors, sigui persona física –amb independència de la seva condició de comerciant o no–, sigui persona jurídica (art. 1.1 LC). Excepcionalment es possibilita en l'art. 1.2 LC el concurs de l'herència que, podrà ser declarada en tant no hagi estat acceptada pura i simplement, de manera que, tot i no tenir personalitat jurídica pugui aquella declarar-se en concurs. El més rellevant, però, és que, el deutor comú –persona física o jurídica–, o l'herència, siguin insolvents, qualsevol que sigui la naturalesa de les obligacions que no pugui complir regularment; i, unitat de sistema que, significa instaurar un únic procediment per a totes les situacions d'insolvència –el concurs de creditors– articulat en dues fases: l'anomenada "fase comuna", en la qual es determina la massa activa i passiva, mitjançant l'inventari de béns; i una segona, representada alternativament pel conveni entre creditors i deutor comú, que en el cas de l'herència serà entre els creditors i qui la representi, o la liquidació del patrimoni del concursat o del causant, amb la satisfacció dels crèdits sota el principi de *par conditio creditorum*[1].

[1] Significa igualtat de tots els creditors. Es tracta d'un principi general del dret que implica l'eliminació del principi *prior in tempore potior iure*, és a dir, que el creditor que arribi primer cobra primer. D'aquesta manera, es fa una crida a tots els creditors del concursat perquè s'integrin en l'anomenada massa passiva del concurs, i partint d'aquí, es busqui una forma de satisfer la major part possible dels seus deutes en el menor temps possible.

Sobre aquestes bases, doncs, en el present treball tractaré l'especialitat del concurs de l'herència mentre no hagi estat acceptada pura i simplement, així parlaré de l'herència jacent, de l'herència acceptada pura i simplement i de l'herència acceptada a benefici d'inventari, tot això en connexió amb els subjectes legitimats per a sol·licitar el concurs (art. 3.4 LC), i amb l'administració i disposició del cabal relicte a càrrec de l'administració concursal (art. 40.5 LC) una vegada immersos en el procediment, plantejant cadascuna de les fases i les seves característiques. Finalment, parlaré del supòsit de mort o declaració de defunció del concursat. Així mateix, faré referència a la situació jurídica del deutor concursat davant d'una herència, llegat o donació, que pot rebre durant la tramitació del procediment concursal.
Per dur a terme aquest anàlisi, tindré en compte la regulació de la Llei Concursal i el Llibre Quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la Successions, amb alguna menció al Codi Civil estatal per analogia.

Tot seguit i a tall d'introducció, faré un breu anàlisi dels articles de la Llei Concursal que tracten directament el concurs de l'herència.
En l'art. 1.2 es recull el pressupòsit subjectiu, on s'estableix un límit important i a tenir en compte, diu el següent:

> *"El concurs de l'herència podrà declarar-se sempre que aquesta no hagi estat acceptada per a l'hereu o algun dels hereus pura i simplement"*.

Així doncs, d'acord amb la Llei Concursal deduïm que podrà declarar-se el concurs en els supòsits d'herència jacent o bé, l'acceptada a benefici d'inventari, atès que si ha estat acceptada pura i simplement respondran dels deutes del causant els hereus amb tots els seus béns.
Si vegem el que ens diu l'art. 3.4 LC[2]: Els creditors del deutor mort, els hereus d'aquest i l'administrador de l'herència podran sol·licitar la declaració de concurs de l'herència, que no hagi estat acceptada pura i simplement.
La sol·licitud formulada per un hereu produirà els efectes de l'acceptació de l'herència a benefici d'inventari. El termini és de dos mesos des de què s'hagi conegut o s'hagués hagut de conèixer el seu estat d'insolvència, i amb els requisits que s'exigeixen en la Llei Concursal, essent competent el Jutge del Mercantil.

[2] Aquest precepte es relaciona directament amb l'art. 461-22 CCcat: *"L'hereu que gaudeix del benefici d'inventari, si es compleixen els requisits legals, té el deure de sol·licitar la declaració de concurs de l'herència i, una vegada declarat de procedir d'acord amb la legislació concursal"*.

En el Codi Civil de Catalunya, l'art. 461-20[3] determina els efectes de l'acceptació de l'herència a benefici d'inventari. Aquest punt és molt important perquè els efectes d'una acceptació pura i simple a una acceptació a benefici d'inventari són molt distints per a l'hereu. L'hereu que accepta a benefici d'inventari no respon de les obligacions del causant ni de les càrregues hereditàries amb els seus propis béns personals, sinó que únicament respon amb els béns que s'esdevinguin de l'herència.
Per tant, es pot concretar que en aquest supòsit d'acceptació a benefici d'inventari no es confonen els patrimonis causant-hereu. És evident que subsisteixen els drets i els crèdits de l'hereu contra l'herència i les obligacions de l'hereu a favor de l'herència.
No es poden confondre en perjudici dels creditors hereditaris ni de l'hereu els béns de l'herència amb els propis de l'hereu mentre no quedin completament liquidats els deutes del causant i les càrregues hereditàries.

No obstant això, el benefici d'inventari permet a l'hereu adquirir l'herència, prendre'n possessió i administrar-la. Però, perquè l'hereu pugui gaudir i integrar els béns rebuts en herència dins del seu patrimoni personal, ha de preveure el següent:
En primer lloc, l'hereu ha de pagar els creditors coneguts del causant a mesura que es presentin, baix la seva responsabilitat. Tot seguit, ha de cobrar-se els seus crèdits amb l'efectiu que trobi a l'herència o del que obtingui de la realització dels béns de la mateixa herència, per exemple, la venda d'un immoble, sens perjudici dels que pugui adjudicar en pagament de llegítima o llegats.
En segon lloc, podrà lliurar i donar compliment els llegats, si el causant els hagués previst.
Fins aquí sembla que queda molt clar, doncs es pot complicar si apareixen creditors hereditaris desconeguts per l'hereu, que un cop pagats alguns o tots els llegats, si el romanent hereditari no és suficient per pagar-los, aquests creditors hereditaris desconeguts poden reclamar els seus crèdits als legataris.

Pel que fa els creditors particulars de l'hereu, aquests no poden perseguir els béns de l'herència fins que tots els deutes amb els creditors coneguts del causant hagin estat liquidats.

I per si de cas, el CCcat preveu que l'hereu que actua fraudulentament en els pagaments i realitzacions de béns o de l'administració de l'herència beneficiària en

[3] EGEA FERNÁNDEZ, J.; FERRER RIBA, J. (Dirs.) (2009) *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Vol. II) Barcelona: Ed. Atelier, pàgs. 1522–1525.

general, perd el benefici d'inventari, cosa que pot tenir conseqüències molt importants i greus pel que fa al concurs de l'herència, com veurem més endavant.

Com bé sabem, quan l'herència entra en concurs, el procediment que es segueix és d'acord amb la legislació concursal, però en el Llibre IV del CCcat en fa referència en el seu art. 461-22[4], ens dóna una pista sobre qui té legitimació activa per sol·licitar la declaració de concurs de l'herència, ens diu:

> *"l'hereu que gaudeix del benefici d'inventari, si es compleixen els requisits legals, té el deure de sol·licitar la declaració de concurs de l'herència, i un cop declarat, de procedir d'acord amb la legislació concursal"*.

Crec que el legislador va tenir bona intenció en preveure el concurs de l'herència però per a mi és incomplet. Aquest article ens dóna a entendre o pot interpretar-se com que l'hereu, sempre que hagi acceptat a benefici d'inventari, té el deure de sol·licitar davant el jutjat competent la declaració de concurs de l'herència. I em pregunto: ¿únicament aquest hereu està legitimat? Com bé sabem, no. Hi ha més subjectes que poden sol·licitar la declaració del concurs de l'herència. Per tant, en aquest punt, encara que tinguem la legislació concursal –que tampoc no és que sigui massa extensa en aquest tema, sí en el procediment, com si d'un concurs de creditors més es tractés, però no específicament pel que fa l'herència dins del concurs–, crec que el legislador català hagués pogut regular-ho de manera més extensa i explícita. El que ens diu és cert, però incomplet.

També, analitzant el Llibre IV i buscant preceptes que ens puguin donar pistes sobre quan, com i qui pot sol·licitar el concurs de l'herència, he trobat dos articles que crec val la pena mencionar. Sabem que el concurs de l'herència és tot el contrari de la partició judicial de l'herència. La partició de l'herència és una qüestió entre hereus com a beneficiaris d'un patrimoni que fins aleshores ha format una sola massa hereditària, la qual s'ha de fragmentar i dividir perquè aquests se'ns puguin beneficiar, però el concurs de l'herència és una qüestió entre varis creditors, normalment, el qual tots volen cobrar, però sovint el problema és que la massa hereditària no és suficient per fer front a tots els deutes que havia contret el causant.
Tenint en compte l'anterior com a punt de partença, i que precisament el que es persegueix i es provoca amb el concurs de l'herència és la indivisió de l'herència –que

[4] D'aquest precepte es desprèn i relaciona directament amb la possibilitat de declarar el concurs de l'herència, vid. art. 1.2 i 3.4 LC, i pel que fa als seus efectes, inclòs el cas de concurs de l'herència resultat de la mort del concursat, vid. art. 40.5 i 182 de l'esmentada llei.

no la partició– en l'art. 464-3[5], que parla de l'oposició dels creditors en la divisió de l'herència ens remet al concurs de l'herència d'una manera o altra, evidentment es permet als creditors del causant oposar-se a què es faci la partició de l'herència fins que se'ls pagui els seus deutes, per tant, acció contra els hereus i això conseqüentment i inevitablement ¿què comportarà? Comportarà la indivisió de l'herència mitjançant la declaració de concurs de l'herència[6].

II. Supòsits que poden donar lloc al concurs de l'herència

Si ens centrem amb la figura del creditor, les relacions entre la situació d'insolvència i la mort requereixen una distinció[7] que tingui en compte si qui ha mort és el seu deutor o bé, el seu deutor ha estat cridat a una herència, el que pot suposar que el seu deutor, prèviament insolvent, adquireixi els béns suficients per poder satisfer el seu crèdit o bé, que hagi estat cridat a una herència insolvent que pugui posar en perill la seva solvència personal. Tot seguit, una primera aproximació, al llarg del treball se'n parlarà més extensament.

1. Defunció del deutor

Quan mor una persona i queden deutes pendents, els problemes de falta de pagament als creditors i, en definitiva, d'insolvència, es poden agrupar en dos supòsits: deutor insolvent o deutor solvent.

1.1. El deutor era insolvent

En el primer supòsit el deutor era insolvent abans de la mort, encara que no s'hagués declarat el concurs, o bé era solvent però les càrregues de l'herència (despeses de darrera malaltia, enterrament, etc.) provoquen una situació d'insolvència,

---

[5] Cfr. Art. 782.4, 788.3 i 796.3 LEC de la divisió de l'herència. Respecte a la indivisió en el cas de concurs de l'herència, vid. art. 182.3 LC.

[6] Vid. art. 182.3 LC: *"L'herència es mantindrà indivisa durant la tramitació del concurs"*.

[7] PARRA LUCÁN, M. Á. *Persona y patrimonio en el concurso de acreedores* (2009) Cizur Menor (Navarra): Civitas–Thomson Reuters, Ed. Aranzadi (Prólogo del Catedrático de Derecho Mercantil de la Universidad Autónoma de Madrid, Prof. Ángel Rojo, director de la colección "Estudios de Derecho Concursal").

de manera que els creditors de la herència no poden cobrar amb càrrec al patrimoni hereditari. En aquest punt distingeixo tres situacions, en primer lloc la situació d'herència jacent, és a dir, ni acceptada ni renunciada; en segon lloc, l'herència acceptada a benefici d'inventari; i per últim, l'herència acceptada pura i simplement:

A. Situació d'herència jacent, en el cas de què no s'hagi nomenat administrador, tot i haver estat nomenat no hagi sol·licitat el concurs, qualsevol dels creditors del causant està legitimat per fer-ho (art. 2.4 i art. 3.4 LC). L'herència jacent no només té capacitat per ser part (art. 6.4 LEC) sinó que es reconeix expressament la possibilitat de què sigui declarada en concurs (art. 1.2 LC).

   Respecte l'emplaçament del deutor, que en aquest cas és l'herència jacent –pressupòsit subjectiu del concurs de l'herència–, s'ha de fer en la persona de l'administrador (arts. 15, 184.7 LC i arts. 16 i 798 LEC)[8].

---

[8] En aquest punt m'agradaria fer referencia a una problemàtica, que si bé no té a veure directament amb el concurs de l'herència si pot tenir conseqüències pràctiques pel que fa l'execució de les sentències i resolucions en les quals s'hi ha vist implicada una herència jacent, respecte la seva representació en un procés judicial.

Fora del concurs, aquesta és la doctrina de la DGRN des de la Resolució de 27 d'octubre de 2003, seguida ininterrompudament per altres posteriors. A la pràctica, però, se segueixen presentant demandes i obtenint sentències de condemna contra l'herència jacent, declarada en rebel·lia el que, si bé es pot admetre, per tenir capacitat per ser part, planteja problemes d'execució, atès que els béns no estaran a nom de l'herència jacent i els registradors, amb el suport de la Direcció General dels Registres i del Notariat en diverses resolucions a partir de l'esmentada, deneguen la inscripció de l'auto que despatxa execució contra l'herència jacent en un procés en el qual no ha estat representada per un administrador. De totes maneres aquesta postura de la DGRN ha estat criticada per entendre que és poc respectuosa amb els interessos dels creditors als quals la llei no reconeix la possibilitat d'exigir el nomenament d'un administrador. En aquest sentit cal destacar, OCAÑA RODRÍGUEZ, "Dret successori i dret de crèdit. Una difícil confluència", dins Consell General del Poder Judicial, *Reflexions sobre matèries de Dret successori en la societat del segle XXI*, ÁLVAREZ GARCÍA i ZUBIRI DE SALINAS, directors, Madrid, 2008.

De totes maneres, com que a nivell professional he tracta aquesta matèria en algun cas concret, voldria ampliar aquest punt. Cal dir que la jurisprudència i les resolucions de la Direcció General dels Registres i del Notariat, entenen que no es pot considerar l'herència jacent com a persona jurídica però sí que se li atorga transitòriament una consideració unitària per a poder-li donar entitat jurídica i pugui tenir capacitat processal i ser representada (cfr. Arts. 6.4 i 7.5 de la LEC).

Destaco:
Sentències del Tribunal Constitucional: 109/1999, de 14 de juny i 185/2001, de 17 de setembre;

Sentències del Tribunal Suprem, Sala Primera: de 12-03-1987, 7-04-1992, 27-12-1994, 11-04-2000, 7-07-2005 i 12-06-2008;

Resolucions de la Direcció General dels Registres i del Notariat: 22 de gener de 2003; 25 de juny de 2005; 24 de febrer, 5 de juliol i 18 de novembre de 2006; 21 de febrer de 2007; 9 de

juny de 2009; 27 de juliol de 2010; 10 i 22 de gener, 3 de maig, 9 i 11 de juliol, 8 de setembre, 3 i 5 d'octubre de 2011; 23 d'octubre de 2012; i 4 d'abril i 9 de maig de 2013.

Així mateix la Direcció General dels Registres i del Notariat (DGRN) en varies de les seves resolucions analitza l'abast de la qualificació registral en els documents judicials. Tot i que la funció jurisdiccional correspon en exclusiva als jutges i tribunals i els registradors han de complir les resolucions judicials executables, també han de vetllar perquè el titular registral tingui el tracte degut en el procediment, en aplicació del principi constitucional de protecció jurisdiccional dels drets i d'interdicció de la indefensió processal.

Per aquest motiu, solament a efectes de la seva inscripció en el Registre de la Propietat, ha de qualificar si el titular registral ha pres part en el procediment o si, almenys, ha tingut legalment la possibilitat d'intervenció en el procediment determinant de l'assentament, per haver estat emplaçat, amb independència del mode o garanties de les citacions practicades en les actuacions, doncs, de no ésser així, hi hauria una incongruència entre resolució i procediment, que és matèria qualificable.
La DGRN considera que el nomenament d'un defensor judicial s'ha de limitar a aquells casos en què la crida als ignorats hereus sigui purament genèrica i obviar-se quan dels documents presentats resulti que el Jutge ha considerat suficient la legitimació passiva de l'herència jacent.
El Col·legi de Registradors de la Propietat va formular consulta vinculant sobre emplaçament i personació de l'herència jacent com a demandada en procediments judicials i sobre si és necessari o no el nomenament d'un defensor judicial que representi i defensi els seus interessos, atès que va fer palesa una discrepància entre els postulats interpretatius defensats per la DGRN i les resolucions judicials recaigudes en judicis verbals contra la qualificació de registradors, entenent que la doctrina jurisprudencial més recent considera que «l'àmbit de qualificació del registrador en relació amb els documents expedits per l'autoritat judicial no abastaria l'examen de l'adequació a la Llei del tràmit d'emplaçament de l'herència com a demandada, tràmit processal que escapa a la valoració de la congruència del mandat amb el procediment o judici en què s'hagi dictat» (Resolució de 3 d'octubre de 2011, de la Direcció General dels Registres i del Notariat, sobre emplaçament i personació de l'herència jacent a efectes de practicar assentament registrals en procediments judicials contra aquesta).

El Centre Directiu de la DGRN reprodueix el que considera reiteració de la seva doctrina, ratificada pel Tribunal Suprem:

1) Vetllar pel principi constitucional de protecció jurisdiccional dels drets i d'interdicció de la indefensió processal, que limita els efectes de la cosa jutjada a qui hagin estat part en el procediment.

2) El principi registral de tracte successiu, molt relacionat amb l'anterior, impedeix donar cabuda en el Registre a resolucions judicials que poguessin comportar una indefensió processal patent del titular registral, determinant l'art. 100 del Reglament Hipotecari el seu àmbit de qualificació.

3) Perquè sigui inscriptible el títol, el titular registral afectat, quan no consti el seu consentiment autèntic, almenys ha de resultar que ha estat part o ha tingut la possibilitat d'intervenció, en el procediment determinant de l'assentament.

4) El registrador no pot qualificar la legitimació passiva des del punt de vista processal, ni tampoc els tràmits seguits en el procediment judicial, però sí que ha de qualificar el fet que qui apareix protegit pel Registre hagi estat emplaçat de forma legal en el procediment.

Respecte l'herència jacent, inicialment la DGRN va tenir un criteri més rígid exigint el nomenament judicial d'un administrador de l'herència jacent, en procediments judicials seguits contra hereus indeterminats del titular registral. Posteriorment ha aclarit, per adaptar-se a la jurisprudència, que l'exigència de nomenar un defensor judicial de l'herència jacent s'ha de limitar a aquells casos en què la crida als hereus indeterminats sigui purament genèrica, el registrador podrà suspendre la inscripció per falta de tracte successiu quan no hagi verificat

aquest nomenament. En canvi, no es considerarà defecte quan la demanda s'hagi dirigit contra persones determinades, com a possibles hereus.

Per tant, es pot determinar que,

1) L'emplaçament en la persona d'un administrador o defensor judicial dels ignorats hereus o l'herència jacent complirà amb el tracte successiu.

2) Serà requisit inexcusable tal emplaçament quan la crida sigui genèrica, dirigint la demanda contra hereus ignorats.

3) No serà necessari tal emplaçament quan s'hagi demandat a un possible hereu que pugui actuar en el procés en nom dels absents o desconeguts.

La Resolució de 12 de juliol de 2013, de la DGRN, en el recurs interposat contra la nota de qualificació emesa per la registradora de la propietat de Roses núm. 2, per la que es suspèn un manament judicial pel que s'ordena la inscripció de la declaració de domini per usucapió de la meitat indivisa d'una finca, diu:

> "(...) 1. Se vuelve a plantear en este expediente si es inscribible la ejecutoria de una sentencia firme dictada en procedimiento declarativo seguido contra herederos indeterminados del titular registral. (...)
>
> 2. Es doctrina reiterada de esta Dirección General que el principio constitucional de protección jurisdiccional de los derechos y de interdicción de la indefensión procesal, limita los efectos de la cosa juzgada a quienes hayan sido parte en el procedimiento. En este sentido, el principio registral de tracto sucesivo (...) impide dar cabida en el Registro a resoluciones judiciales que pudieran entrañar una indefensión procesal patente del titular registral. Esta es la razón por la cual, el artículo 100 del Reglamento Hipotecario (en consonancia con el artículo 18 de la Ley Hipotecaria) extiende la calificación registral frente a actuaciones judiciales a la competencia del juez o Tribunal, la adecuación o congruencia de su resolución con el procedimiento o juicio en que se hubiere dictado, a las formalidades extrínsecas del documento presentado y a los obstáculos que surjan del Registro, todo ello limitado a los exclusivos efectos de la inscripción.
>
> Ese principio de interdicción de la indefensión procesal exige que <u>el titular registral afectado por el acto inscribible, cuando no conste su consentimiento auténtico, haya sido parte o haya tenido, al menos, la posibilidad de intervención en el procedimiento determinante del asiento</u>. Así se explica que, aunque no sea incumbencia del registrador calificar la personalidad de la parte actora ni la legitimación pasiva desde el punto de vista procesal apreciada por el juzgador ni tampoco la cumplimentación de los trámites seguidos en el procedimiento judicial, <u>su calificación de actuaciones judiciales sí debe alcanzar, en todo caso, al hecho de que quien aparece protegido por el Registro haya sido emplazado de forma legal en el procedimiento</u>.
>
> Por lo tanto, entiende este Centro Directivo que la calificación por los registradores del cumplimiento del tracto sucesivo no supone apreciar una eventual tramitación defectuosa (que no compete al registrador determinar), sino un obstáculo del Registro derivado del tracto sucesivo, conforme a los artículos 18.1 y 20 de la Ley Hipotecaria, 100 de su Reglamento y 522.1 de la Ley de Enjuiciamiento Civil (...).
>
> 3. En cuanto a la aplicación de esta doctrina en el ámbito de la herencia yacente, es cierto que este Centro Directivo había exigido, para poder considerar cumplimentado el tracto sucesivo (cfr. artículos 20 de la Ley Hipotecaria y 166.1 del Reglamento Hipotecario, por analogía), el nombramiento judicial de un administrador de la herencia yacente en procedimientos judiciales seguidos contra herederos indeterminados del titular registral. Y se había justificado esta exigencia precisamente en que el registrador debe señalar como defecto que impide la inscripción la falta de intervención en el

Si no està nomenat, en el Codi Civil estatal cal arguments per defensar que els creditors poden instar el nomenament d'un administrador[9]; en canvi, en el Codi Civil de Catalunya només els hereus cridats tenen la possibilitat d'instar el nomenament d'un administrador (art. 411-9.4 CCcat). Si l'emplaçament es fa als hereus desconeguts, o a l'herència jacent, i ningú compareix, l'aplicació de l'art. 18 LC causa necessàriament la declaració de concurs.

La declaració de concurs de l'herència no exclou que els cridats puguin acceptar l'herència. Des del punt de vista de la responsabilitat per deutes, les conseqüències són semblants a les que veurem a continuació en funció de si l'acceptació de l'herència es produeix de manera pura i simple o benefici d'inventari. El problema esdevé quan una vegada presentada la sol·licitud de concurs per no constar l'acceptació pura i simple, posteriorment s'accepta

---

procedimiento del titular registral, ya que lo contrario le originaría indefensión, con vulneración del derecho constitucional a la tutela judicial efectiva (cfr. artículo 24 de la Constitución). Con posterioridad se ha aclarado, para adecuar esa doctrina a los pronunciamientos jurisprudenciales en la materia (véase las Resoluciones de 27 de julio de 2010 y 10 de enero de 2011), que la exigencia de nombramiento de un defensor judicial de la herencia yacente no debe convertirse en una exigencia formal excesivamente gravosa, de manera que la suspensión de la inscripción por falta de tracto sucesivo cuando no se haya verificado tal nombramiento, y por ende no se haya dirigido contra él la demanda, debe limitarse a aquellos casos en que el llamamiento a los herederos indeterminados es puramente genérico, y obviarse cuando la demanda se ha dirigido contra personas determinadas como posibles herederos, y siempre que de los documentos presentados resulte que el juez ha considerado suficiente la legitimación pasiva de la herencia yacente.

4. No se cumplen estos requisitos en el presente caso. Se trata de una demanda dirigida contra herederos indeterminados del titular registral en la que éste no ha sido emplazado personalmente (...) ni se ha demandado a un posible heredero del titular registral. Por lo que el nombramiento de un defensor de la herencia yacente se hace requisito necesario para la inscripción de la sentencia en el Registro de la Propiedad. (...)"

En aquest sentit cal destacar, Pardo Muñoz, F. J. (2011). *Eficacia registral de las resoluciones judiciales dictadas en procesos civiles seguidos contra la herencia yacente, comunidad hereditaria o herederos desconocidos, ignorados o inciertos de una persona fallecida. RRDGRN de 19 de agosto de 2010 y 10 de enero*. Madrid: Fundación Registral. Colegio de Registradores de la Propiedad y Mercantiles de España (Cuadernos de Derecho Registral).

En l'art. 5 de avantprojecte de llei concursal de 1983 s'establia que l'herència havia de ser representada en el procediment per qui ostentés la seva representació en Dret. Si no hi havia administrador, es permetia al jutge adoptar les mesures cautelars convenients per a la conservació del patrimoni i deixava en mans del Ministeri Fiscal la competència per instar el nomenament d'un administrador davant del jutge competent i pel procediment que correspongués. Fins llavors, la representació de l'herència en el procediment concursal s'atribuïa al Ministeri Fiscal.
Actualment, d'acord amb l'art. 8.2 de la LEC, el Ministeri Fiscal assumirà la defensa i representació de l'herència jacent mentre no es nomeni un administrador o defensor judicial.

[9] L'art. 1020 CC ho permet, a instància de part, inclosos els creditors, malgrat que els arts. 792.2 i 796.3 LEC es refereixin únicament als creditors coneguts en testament o pels cohereus i els que ostentin un títol executiu.

l'herència, quedant l'hereu com a responsable dels deutes amb tots els seu patrimoni personal.

B. L'herència acceptada a benefici d'inventari. De l'art. 1.2 LC es desprèn que es pot declarar el concurs de l'herència acceptada a benefici d'inventari.
En teoria, en aquests casos hauria de ser declarat en concurs l'hereu, atès que ha esdevingut titular del patrimoni hereditari, incloent en la massa activa únicament els béns del causant i en la massa passiva els seus deutes, i atès que l'efecte principal de l'acceptació a benefici d'inventari és la responsabilitat *intra vires* de l'hereu (461-20 CC Catalunya). No obstant això, és l'herència la que es declara en concurs, com a patrimoni separat que prové d'un deutor que ha mort. Però essent conscients de què l'hereu és deutor. Així, l'hereu no només està legitimat (art. 3.4), sinó que té el deure de presentar la sol·licitud del concurs d'acord amb l'art. 5 LC, amb les conseqüències que es deriven del seu incompliment[10].
Si la sol·licitud la presenta un creditor, l'emplaçament s'ha de fer a través de l'administrador[11].

C. L'herència acceptada pura i simplement. L'hereu que accepta pura i simplement respon dels deutes de l'herència amb el seu patrimoni personal. Si els creditors de l'herència poden cobrar d'algun dels hereus no hi ha cap problema, independentment de com s'hagi de resoldre posteriorment la relació dels cohereus. Per tant, en aquest cas, no es planteja la possibilitat del concurs.
Quan els hereus assumeixen el pagament dels deutes amb el seu patrimoni personal no necessàriament haurem de parlar de concurs de l'herència, pot ser que no hi hagi problemes. Els problemes s'esdevindran quan els creditors de l'herència no aconsegueixin cobrar els seus crèdits dirigint-se contra els hereus. En aquest cas, la postura respecte si l'acceptació pura i simple produeix o no una confusió total del patrimoni de l'hereu amb el del causant és decisiva en el tractament del concurs de l'herència.

[10] Vid. art. 165 LC, qualificació del concurs com a culpable.

[11] L'administrador pot ser el mateix hereu d'acord amb els arts. 798 LEC, 461-21 CCcat; 184 LC.

D. Respecte el benefici de separació de patrimonis, en el Codi Civil de Catalunya es preveu expressament (art. 461-23). Els creditors del causant i els legataris poden acudir al jutge[12] per sol·licitar que el patrimoni hereditari no es confongui amb el de l'hereu.

   En l'apartat 3 de l'esmentat article es reconeix als sol·licitants un dret preferent per a cobrar els crèdits i percebre els llegats respecte els creditors particulars dels hereus. Tot i que l'acceptació s'hagués produït pura i simplement, fet que dóna lloc a la responsabilitat dels hereus amb els seus propis béns (art. 461-18), els creditors del causant i els legataris no poden perseguir els béns privatius de l'hereu mentre no s'hagi pagat amb aquests als creditors particulars del propi hereu.
   En el cas de què el causant fos insolvent, en el CCcat es preveu precisament la possibilitat de què els creditors de l'hereu sol·licitin el benefici de separació per salvaguardar el seu dret davant els creditors per deutes del causant (art. 461-23.1 *in fine*)[13].

1.2. El deutor era solvent

Si el deutor mort era solvent, sense que les càrregues de l'herència alterin aquesta situació, els drets dels seus creditors no s'haurien de veure perjudicats per la mort del seu deutor. El seu dret a veure satisfets els crèdits amb càrrec al patrimoni hereditari no es pot veure afectat per l'única voluntat de l'hereu, ni per la forma en què l'hereu dugui a terme l'acceptació de l'herència.

Formes que permeten als creditors del causant fer valer els seus drets sobre el patrimoni hereditari quan els hereus són insolvents i, de fet, després de la mort del deutor, no paguen els deutes, amb independència que estiguin o no declarats en concurs.

A. Benefici de separació. Com hem vist l'art. 461-23 del CCcat permet als creditors sol·licitar el benefici de separació, no serà necessari sol·licitar el concurs de l'herència, perquè el benefici permet als creditors aconseguir que el

[12] Quant al jutge competent, vid. art. 411-2.2 CCcat.

[13] Vid. art. 792.2 LEC respecte la facultat dels creditors per deutes del causant de demanar la intervenció del cabal hereditari.

patrimoni hereditari sigui considerat separat del patrimoni privatiu de l'hereu. Mitjançant el benefici de separació, els creditors del causant que obtinguin el benefici tenen dret preferent per a cobrar els crèdits respecte els creditors particulars de l'hereu. En el CCcat la tramitació d'aquest benefici es preveu com un procediment de jurisdicció voluntària, en el qual s'ha de confeccionar un inventari i faculta el jutge perquè adopti les mesures necessàries per aconseguir el benefici de separació[14].

B. Confusió de patrimonis. Si es concedeix el benefici de separació, no es donarà en cap cas la confusió, però en els sistemes jurídics que no estableixen expressament el benefici de separació com a facultat dels creditors d'acudir al jutge perquè es tingui per separat el patrimoni del causant, hi ha discussió doctrinal.

   Per a molts autors, només si l'hereu accepta a benefici d'inventari es produeix aquesta situació de separació dels patrimonis. En els altres casos, tindria lloc una confusió de patrimonis. Essent solvent el deutor mort, la confusió es produiria en perjudici dels creditors de l'herència. En el concurs, les conseqüències pràctiques d'aquesta última tesi serien les següents: afectaria a l'ordre de pagament dels crèdits que procedeix d'acord amb el dret successori; plantejaria problemes amb els crèdits hereditaris que tinguessin el caràcter de subordinats (arts. 92.2 i 5, 93.1 i 158 LC) que, s'haurien de posposar als altres que gravessin el patrimoni del deutor mort, però sense que sigui raonable la seva posposició a tots els crèdits de l'hereu; afectaria a les facultats de cada crèdit hereditari (paralització en l'execució de garanties, art. 56 LC; prohibició de compensació, art. 58 LC; suspensió de la meritació d'interessos, art. 59 LC; etc.).

De fet, no sempre es desvincula amb claredat l'acceptació a benefici d'inventari i el benefici de separació, que són institucions diferents. Amb aquesta última es protegeix exclusivament al creditor de l'herència, salvaguardant sobre el patrimoni hereditari el seu dret davant els creditors particulars de l'hereu. El benefici de separació no exclou que els creditors de l'herència puguin cobrar a càrrec del patrimoni privatiu de l'hereu, en canvi, el benefici d'inventari protegeix l'hereu, per tal d'impossibilitar que els creditors de l'herència puguin dirigir-se contra el patrimoni de l'hereu.

[14] EGEA FERNÁNDEZ, J.; FERRER RIBA, J., *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, cit., pàgs. 1538–1543.

Per altra banda, en el supòsit de què el causant fos solvent i els hereus siguin insolvents, el que l'hereu accepti a benefici d'inventari és irrellevant per als creditors de l'herència. Del que es tracta és d'analitzar si hi ha alguna possibilitat que permeti als creditors que ho eren del causant fer valer una separació de patrimonis, apartant als hereus i els seus creditors del patrimoni de l'herència.

De totes maneres, el patrimoni del causant ha de ser el centre de responsabilitat pels deutes que l'afecten i com a tal, diferenciar-lo de patrimoni de l'hereu[15].

Si s'admet que els creditors del causant tenen la possibilitat de fer valer la seva preferència respecte els creditors de l'hereu, no serà decisiu, per tal de precisar quina és la situació dels creditors de l'herència respecte dels béns del causant, si ha estat acceptada o no, ni, si es dónes el cas, si l'acceptació ha estat pura i simple o a benefici d'inventari. Partint del supòsit de què l'herència era solvent, els creditors poden veure satisfets els seus crèdits actuant contra l'herència jacent[16]. Si s'ha produït l'acceptació a benefici d'inventari, el pagament s'efectuarà en el moment de la liquidació del patrimoni hereditari (art. 461-21 CCcat).

Si l'acceptació ha estat pura i simple, cal tenir en compte que l'hereu, a més, hauria de fer front al pagament dels deutes amb els seus propis béns, el que resultarà irrellevant si hi ha béns suficients en el patrimoni hereditari, encara que la regla pot ser eficaç en el cas de què l'hereu hagués distret alguns béns.

En resum, podem concretar que els creditors no tindran necessitat de sol·licitar el concurs per aconseguir la satisfacció dels seus crèdits, atès que ho poden aconseguir fora del concurs. Si l'administrador de l'herència o l'hereu sol·liciten la declaració de concurs, amb la finalitat de satisfer els deutes de l'hereu durant el procediment concursal pagant amb béns de l'herència, la Llei Concursal preveu un control jurisdiccional d'aquesta[17].

---

[15] PEÑA BERNALDO DE QUIRÓS, M. (2008) *La herencia y las deudas del causante* (3a ed.). Granada: Ed. Comares.

[16] Vid. arts. 6.1.4t, 7.5 i 798 de la LEC.

[17] Vid. art. 14 LC, introdueix l'esmentat control judicial.

2. Crida del deutor a una herència

La situació dels creditors d'un deutor cridat a una herència és ben diferent segons que el deutor sigui solvent o insolvent:

2.1. Deutor solvent versus herència insolvent

L'acceptació d'una herència danyosa pot perjudicar als creditors de l'hereu, atès que podria convertir el seu deutor, en principi solvent, en insolvent. Per protegir els seus interessos, els creditors de l'hereu poden demanar el benefici de separació de patrimonis per salvaguardar el seu dret davant els creditors per deutes del causant (art. 461-23.1 CCcat). La legitimació dels creditors de l'hereu per demanar el benefici de separació de patrimonis va constituir una novetat del Llibre IV del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions, que venia a corregir el que la doctrina considerava un greuge comparatiu amb els creditors del causant[18].

En aquest supòsit, respecte la confusió de patrimonis, en els sistemes en què no es reconeix expressament el dret a demanar el benefici de separació, als creditors de l'hereu els serà indiferent la forma en què es dugui a terme l'acceptació de l'herència per part del seu deutor si entre el patrimoni de l'hereu i els béns de l'herència hi ha béns suficients per a satisfer a tots els creditors, hereditaris i personals de l'hereu. No suscitarà cap situació d'insolvència.

Sorgeix el problema si s'entén que han de concórrer els dos conjunts de creditors sobre un patrimoni insuficient. Llavors, als creditors de l'hereu no els serà indiferent la forma en què es dugui a terme l'acceptació de l'herència a la qual és cridat el seu deutor, diferenciem entre el següents supòsits:

a) El cridat accepta a benefici d'inventari. Essent una herència insolvent no hi ha dubte que pot declarar el concurs, sense que en la massa activa s'incloguin els béns de l'hereu, que no ha de respondre personalment dels deutes de l'herència; atès que la declarada en concurs és l'herència, i no l'hereu, els creditors de la mateixa podran dirigir contra ell les seves accions, que no queden paralitzades per la declaració del concurs d'herència (arts. 50, 55, 56 LC). L'hereu i l'administrador –en el cas de què no sigui la mateixa persona–

[18] En aquest sentit, ROCA TRIAS, E. *L'herència insolvent*, *InDret 2/2005 Revista para el análisis del Derecho*, Barcelona, maig de 2005 (utilitza el Codi de Successions, anterior al CCcat); també, YÁÑEZ VIVERO, F. *Las deudas de una herencia concursada y su proyección en la práctica judicial*, Revista Crítica de Derecho Inmobiliario Núm. 734, Noviembre 2012.

tenen el deure de sol·licitar el concurs de l'herència (art. 5 LC, art. 461-22 CCcat). Això és important perquè en el concurs el pagament dels deutes no es realitza de la mateixa manera que d'acord amb les normes de dret successori, ni està previst el pagament dels llegats i de les legítimes, el qual s'ha de portar a terme si hi hagués romanent una vegada finalitzat el concurs, d'acord amb les normes del dret successori.

b) El cridat accepta pura i simplement[19]. L'acceptació d'una herència de manera pura i simple té com a conseqüència que l'hereu respon amb els seus propis béns també dels deutes de l'herència; l'acceptació de l'herència pot convertir l'hereu en insolvent (art. 2 LC, art. 461-18 CCcat, pels creditors no hagin demanat el benefici de separació).

En aquest punt, cal analitzar si existeix alguna possibilitat per tal de què els creditors de l'hereu puguin evitar ser perjudicats per l'acceptació d'una herència insolvent.
Si admetem que els creditors del causant puguin fer valer la seva preferència a cobrar sobre els béns hereditaris, només es protegeix la seva preferència sobre els creditors de l'hereu, però no es contempla quelcom sobre si aquests tenen o no una preferència sobre els béns de l'hereu. Podem entendre que els creditors de l'hereu no poden fer res si el seu deutor accepta una herència danyosa, atès que, en definitiva, la situació és equivalent a la que es produeix quan el deutor contreu nous deutes. En aquest cas, també contreu nous deutes, però com a conseqüència de l'acceptació pura i simple d'una herència insolvent.

Doncs, veiem que no existeix cap possibilitat, excepte que es tracti de deutes especialment garantits, un dret del creditor de l'hereu a cobrar sobre els béns que fos titular el seu deutor abans d'acceptar l'herència. Els creditors de l'hereu únicament podrien intentar l'exercici d'una acció revocatòria de l'acceptació pura i simple, provant que els ha resultat perjudicial. Però l'exercici d'aquesta

[19] L'acceptació pura i simple, produeix efectes de responsabilitat il·limitada des del mateix moment en què l'hereu ja no pot sol·licitar el benefici d'inventari (...). Des d'aquest moment el patrimoni està sotmès als creditors del cabal hereditari, i respon per qualsevol dels deutes del causant. És indiferent que hi hagi un únic hereu o varis, i el que hagi disposat per a cadascun d'ells, la llei sembla prioritzar l'interès dels creditors del causant que la seva voluntat. CAZORLA GONZÁLEZ, M. J. (2007) *El concurso de la herencia*. Madrid: Editorial Reus, S.A. / Díaz-Bastien & Truan Abogados (Colección de derecho concursal).

acció revocatòria pot ser dificultosa, el seu reconeixement pressuposaria que el caràcter de l'acceptació depèn exclusivament d'una declaració formal i solemne de l'hereu, i els efectes no es podrien alterar malgrat el comportament de l'hereu. Però això no és així, perquè l'acceptació pot tenir els efectes de pura i simple i provocar que l'hereu respongui dels deutes de l'herència amb els seus propis béns si l'hereu oculta algun bé, o l'aliena sense autorització, o es beneficia dels diners en benefici propi (art. 461-21 CCcat). Algunes d'aquestes actuacions de l'hereu concursat es podrien impugnar –per exemple, l'acceptació expressa de manera pura i simple o l'alienació de béns de l'herència sense autorització–, però moltes poden ser actuacions de fet i no pròpiament actes jurídics susceptibles d'impugnació –per exemple en el supòsit de què l'hereu fa seu un bé de l'herència i l'empra en despeses personals.

2.2. El deutor és insolvent

Els creditors del deutor poden tenir bones perspectives si aquest és cridat per una herència solvent. S'estableixen diferents possibilitats perquè els creditors puguin fer efectius els seus crèdits sobre el patrimoni hereditari si el deutor no accepta l'herència[20] (art. 461-7 del CCcat). Si el deutor està declarat en concurs, l'administració concursal i, subsidiàriament els creditors (art. 54 LC) podran fer efectiu aquest dret.
La forma en què s'hagi dut a terme l'acceptació de l'herència no afectarà els creditors del deutor, ja que si l'herència era beneficiosa i el deutor insolvent els interessos que es podrien veure perjudicats són els dels creditors de l'herència, pel risc que si no es porta a terme una adequada liquidació de patrimonis no es faci efectiva la preferència que els correspon sobre el patrimoni hereditari.

Per al cas que de què el deutor insolvent fos declarat en concurs es podria pensar que el concursat té capacitat per acceptar una herència, sempre que ho faci a benefici d'inventari i que en canvi no podria fer-ho de manera pura i simple, per el que necessitaria la intervenció de l'administració concursal[21]. De tota manera, als creditors del deutor concursat que és cridat a una herència podria interessar-los-hi que

[20] L'anomenada acceptació pels creditors de l'art. 1001 CC, *"repudiació en perjudici de creditors"*.

[21] Des de la perspectiva de la incidència de la declaració del concurs sobre la capacitat del concursat s'ha defensat que l'autorització pura o simple exigeix sempre l'autorització dels administradors o, si el concurs és necessari, la seva actuació persona (BOLÁS ALFONSO, J. (2005). *El Concurso del causante, de la herencia y del heredero*. Dins *Estudios sobre la Ley Concursal. Libro homenaje a Manuel Olivencia*. Madrid: Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, S.A., pàg. 1802).

l'acceptació de la mateixa fora a benefici d'inventari. Si l'herència a la qual és cridat el deutor concursat és beneficiosa, un cop pagades les obligacions del causant, les càrregues de l'herència i els llegats, el romanent s'incorporaria al patrimoni de l'hereu, el que beneficiaria als seus creditors. Si l'herència és danyosa, l'acceptació pura provocaria l'extensió de la responsabilitat de l'hereu al pagament dels deutes de l'herència amb els seus propis béns, el que perjudicaria als creditors personals de l'hereu.

Malgrat tot, el concursat no té la lliure disposició dels seus béns, de manera que la validesa de l'acceptació o la repudiació de l'herència a la qual és cridat requereix la participació de l'administració concursal (art. 40 LC)[22]. Però, aquesta afirmació és ingènua, en la mesura que pressuposa que el caràcter de l'acceptació depèn exclusivament d'una declaració formal i solemne de l'hereu, els efectes no es podrien alterar malgrat el seu comportament. A la pràctica, poden existir comportaments del deutor que provoquin els efectes de l'acceptació pura i simple, però no hi haurà un acte jurídic susceptible d'impugnació.

3. Defunció del concursat

Respecte aquest punt, em remeto al capítol vuitè que, seguint l'esquema del sumari de la Llei Concursal –que és amb el que m'he orientat per estructurar el present treball– on parlo de la mort del deutor concursat i la continuació del concurs que preveu l'art. 182 LC.

III. Delimitació de l'objecte d'estudi

Com he exposat anteriorment, principalment constitueix l'objecte del present treball l'estudi dels aspectes processals i substantius del concurs de l'herència, on també he volgut donar una certa visió pràctica.
Plantejaré un estudi jurídic que combina tres branques del dret: el civil, el concursal i el processal.

[22] En el CCcat, l'acceptació i la repudiació es connecta a la capacitat d'obrar, i únicament s'estableixen regles per als menors i els incapaços (art. 461-9). Les limitacions de les facultats del concursat es consideren com límits a la capacitat d'obrar.

Dins del procediment especial de divisió judicial de patrimonis, i en ell la divisió judicial de l'herència, trobem una especialitat molt poc tractada pels manuals convencionals que és el concurs de l'herència, però, ¿dins de quina branca del dret la podem encaixar? Té elements del dret civil, del concursal i evidentment, pel que fa el procés a seguir, del processal. Podríem considerar que el concurs de l'herència pot ser una especialitat de la divisió judicial de l'herència, però amb unes característiques especials. És a dir, en el concurs estem prohibint expressament la divisió, però en canvi, la finalitat última del concurs és la divisió –que, normalment es concreta en una realització del béns per fer front als pagaments– i evidentment es tracta d'una divisió judicial també, en tant que no és voluntària.

Així doncs, i per tal de delimitar l'objecte d'aquest treball, si ens fixem amb el que estableix la Llei Concursal, específicament pel que fa al concurs de l'herència, hi ha quatre articles rellevants: art. 1.2, sobre el pressupòsit subjectiu; art. 3.4, sobre la legitimació; art. 40.5, sobre les facultats patrimonials del deutor; i art. 182, sobre la defunció del concursat.

En l'anàlisi d'aquests articles, que posteriorment desenvoluparé cadascun en l'apartat que correspongui, en l'art. 1.2 LC estableix quan es podrà declarar el concurs de l'herència. Podrà declarar-se el concurs de l'herència sempre que aquesta no hagi estat acceptada pura i simplement[23]. Primer límit.
Per tant, d'aquest pressupòsit subjectiu deduïm que, es pot sol·licitar la declaració de concurs en els següents supòsits: herència jacent; herència acceptada a benefici d'inventari; i, herència renunciada.

No es pot sol·licitar la declaració de concurs de l'herència acceptada pura i simplement, perquè en aquest tipus d'acceptació sí es confonen els patrimonis del causant i de l'hereu, i en cas d'haver-hi creditors del causant, l'hereu en haver acceptat l'herència pura i simplement significa que ha integrat els béns de la massa hereditària dins del seu patrimoni personal i per tant, els creditors del causant ja no poden repetir contra el patrimoni del causant, sinó que hauran de repetir contra el patrimoni de l'hereu i si s'ha de declarar el concurs no serà de l'herència sinó serà el de persona física, és a dir, contra l'hereu.

[23] Vid. art. 461-22 CCcat: *"L'hereu que gaudeix del benefici d'inventari, si es compleixen els requisits legals, té el deure de sol·licitar la declaració de concurs de l'herència i, un cop declarat, de procedir d'acord amb la legislació concursal"*.

L'art. 3.4 LC sobre qui pot sol·licitar la declaració de concurs de l'herència, estableix qui pot sol·licitar-lo: els creditors del causant; els hereus; i, l'administrador de l'herència, sempre que no hagi estat acceptada pura i simplement. En el cas de què hi hagi varis hereus, és a dir, cohereus, només que un d'ells accepti a benefici d'inventari, aquest ja pot sol·licitar la declaració de concurs de l'herència.
Si els hereus no han acceptat, és a dir, l'herència està jacent, esperant acceptació o renúncia, si s'insta la declaració de concurs, aquest tindrà efectes d'acceptació a benefici d'inventari.

Però, una vegada declarat el concurs de l'herència, ¿a qui correspondrà la seva administració? Doncs l'art. 40.5 LC ens diu que l'exercici de les facultats patrimonials d'administració i disposició sobre el cabal relicte del causant correspondrà única i exclusivament a l'administració concursal. I aquest punt em suggereix una qüestió: ¿l'administrador concursal, té els coneixements suficients en matèria successòria? És cert que és el més capaç per administrar el patrimoni, d'això no en tinc cap dubte, però evidentment quan entra en joc una herència, entren també molts aspectes a tenir en compte, qüestions de molt diversa índole.
I per el cas en què ja s'hagués iniciat un concurs de creditors, i es produís la defunció del concursat, l'art. 182 LC ens diu que la tramitació del concurs no finalitzarà, únicament es tramitarà com a concurs de l'herència i serà l'administració concursal l'encarregada de portar a terme l'exercici de les facultats patrimonials d'administració i disposició del cabal relicte, tal com hem vist anteriorment.

En termes de successió processal per causa de mort en el procés, la representació de l'herència en el procediment correspondrà a qui l'ostenti conforme a dret, és a dir, a l'hereu o cohereus, i en el seu cas, a qui designin aquests.

I per últim, ens concreta que l'herència es mantindrà indivisa (és a dir, impedeix la divisió judicial de l'herència) durant la tramitació del concurs. La finalitat del concurs de l'herència no és la liquidació dels béns, sinó el manteniment i conservació dels béns que formen el cabal relicte. Evidentment, el concurs acaba igualment amb una divisió de l'herència, que llavors sí, crec que es pot assimilar al procés especial de divisió judicial de patrimonis, atès que és una altra forma de divisió judicial de l'herència però que en realitat la finalitat que es persegueix és la mateixa, només que en el concurs de l'herència, els hereus s'emporten la pitjor part, d'acord amb les regles de prelació de crèdits.

En resum, a tenir en compte i molt important pel desenvolupament de tot el procediment posterior, és, en període d'herència jacent ¿què fa l'hereu?

- No accepta (possibilitat de repudiació)
- Accepta pura i simplement
- Accepta a benefici d'inventari

Dic que és un punt molt important perquè depenent de l'acció de l'hereu les conseqüències poden ser molt diferents i fins i tot greus pel patrimoni de l'hereu.
Com he dit, en el Llibre IV del Codi Civil de Catalunya, en el seu art. 461-22 ens parla del concurs de l'herència.

L'hereu que ha acceptat ha benefici d'inventari té el deure de sol·licitar la declaració del concurs de l'herència. Aquí ens indica un aspecte procedimental, doncs a partir de què es declari el concurs de l'herència, s'haurà de procedir d'acord amb la legislació concursal.

Respecte la possibilitat de declarar el concurs de l'herència haurem de veure els arts. 1.2 i 2.4 de la Llei Concursal. Pel que fa els seus efectes, inclòs el cas de concurs de l'herència arrel de la mort d'un deutor concursat, és a dir, que ja estigui iniciat un concurs de creditors, ens haurem de remetre als arts. 40.5 i 182 de la mateixa.
Seguit de l'art. 461-23, el Llibre IV del CCcat ens parla del benefici de separació de patrimonis, el qual també està relacionat amb els creditors del causant i les reclamacions que poden efectuar aquests legítimament contra el patrimoni del causant, una de les qüestions que em vull plantejar és quina relació podríem establir entre concurs de l'herència i aquest concepte de "benefici de separació de patrimonis"[24].

Una vegada l'herència entra en concurs, l'hereu es converteix també en creditor.

Així doncs, el present treball persegueix els següents objectius:

- donar una visió processal del concurs de l'herència i del concurs de l'hereu en l'actual normativa concursal;
- tractament global de la matèria del concurs de l'herència en la Llei Concursal, amb les concordances de la regulació catalana sobre el Dret de Successions que es conté en el Llibre IV;
- anàlisi jurídic i crític del concurs de l'herència.

[24] Vid. *supra*, pàg. 17 i ss.

IV. La indivisió de l'herència

El concurs de l'herència té una estructura molt particular i específica, on l'objecte del procés és el patrimoni hereditari per tal de satisfer els crèdits dels diferents creditors del causant, conseqüentment això fa que la finalitat del concurs de l'herència sigui la liquidació, llevat dels supòsits on l'opció del conveni resulti d'interès per els hereus o creditors i per la complexitat que presenti la liquidació del patrimoni hereditari o perquè aquest vingui configurat principalment per una empresa o explotació de caràcter familiar que resulti convenient mantenir. En tot cas, la proposta del conveni ha de ser per escrit i signada per tots els proponents, així com, si és el cas, pels tercers que prestin garanties, facilitin finançament o realitzin els pagaments.
De la mateixa manera, la indivisibilitat del patrimoni hereditari no es pot alterar fins al compliment íntegre del conveni, i la seva configuració com a massa patrimonial separada dels patrimonis personals dels hereus. L'aplicació judicial del conveni implicarà la cessació de tots els efectes de la declaració del concurs quedant substituïts pels que, si escau, s'estableixin en el mateix conveni, d'acord amb els arts. 133.2 i 137 LC.

La indivisibilitat de l'herència que preveu l'art. 182.3 respon a l'aplicació del principi de responsabilitat patrimonial en la mesura que el cabal relicte suposa la garantia patrimonial d'aquest principi per a la satisfacció dels deutes del causant[25].
Aquest principi es basa en el caràcter universal amb el qual s'ha de determinar la massa activa (art. 76.1 LC) i pel que fa al concurs de l'herència es concreta amb la transmissibilitat *mortis causa* de les relacions patrimonials.

La indivisibilitat també respon a l'aplicació del principi d'igualtat de condició de tots els creditors del causant que concorrin en el procediment de concurs de l'herència[26]. El cabal relicte, constitueix el suport de la responsabilitat del mateix. És la única garantia de tots els creditors. Per tant, com a regla general, tots els creditors tenen la mateixa condició davant la totalitat del patrimoni hereditari, i han de rebre el mateix tracte. La regla d'igualtat dels creditors, com a conseqüència del principi general d'igualtat i no discriminació en la satisfacció dels seus crèdits, requereix del principi d'universalitat o d'indivisibilitat per arribar a ser plenament efectiva.

[25] Vid. Art. 1911 CC.

[26] Compleix amb el principi *par conditio creditorum*.

Per últim, aquesta indivisibilitat respon al concepte l'herència com a unitat patrimonial, en la mesura que les normes, tenint en compte la unitat i autonomia patrimonial que representa el patrimoni hereditari, permeten sotmetre aquesta massa de béns a un règim específic afecte o destinat a una finalitat concursal, la de cobrament dels deutes, amb independència de qui pugui arribar a ser el seu titular. Així doncs, el patrimoni hereditari indivís constitueix l'objecte patrimonial sobre el qual es basen els pressupòsits i finalitats del concurs de l'herència.

1. La Llei d'Enjudiciament Civil i la divisió de l'herència

En aquest punt vull remarcar l'estudi previ que vaig desenvolupar respecte el procediment especial de divisió de patrimonis, concretant-se amb la divisió judicial de l'herència.

REFERÈNCIA BIBLIOGRÀFICA: Cal destacar les següents monografies, per ordre alfabètic, a BALLESTEROS DE LOS RÍOS, M. (2007) *La Partición judicial*. Granada: Editorial Comares, S.L.; COSTAS RODAL, L. (2005) *La Ineficacia de la partición de la herencia*. Madrid: Universidad Rey Juan Carlos. Servicio de Publicaciones; DE LA SERNA BOSCH, J. (2009) *División judicial de patrimonios. Aspectos procesales* (1a ed.). Barcelona: Editorial Bosch, S.A.; DÍAZ FUENTES, A. (2001) *División de la herencia y liquidación del régimen económico matrimonial. Arts. 782 a 811 de la nueva LEC 1/2000. Procedimientos prácticos y formularios* (1a ed.). Barcelona: Editorial Bosch, S.A.; FERNÁNDEZ HIERRO, J. M. (2009) *La Partición*. Granada: Editorial Comares, S.L.; GARCÍA PÉREZ, C. L. (2010) *La rescisión de la partición hereditaria*. Valencia: Tirant Lo Blanch; GÓMEZ-SALVAGO SÁNCHEZ, C. (2008) *La partición judicial: problemas. Viabilidad y legitimación. Posición de los acreedores. Preferencias de cobro*. Valencia: Tirant Lo Blanch; MARTÍN BRICEÑO, M. R. (2008) *La prohibición testamentaria de dividir la herencia en el Código Civil*. Madrid: Universidad Rey Juan Carlos. Servicio de Publicaciones; MÉNDEZ, R. M.; VILALTA, A. E. (2002) *La División judicial de la herencia* (1a ed.). Barcelona: Editorial Bosch, S.A.; MONTES REYES, A. (2000) *División judicial de patrimonios* (1a ed.). Madrid: La Ley; O'CALLAGHAN MUÑOZ, X. (Coord.) (2006) *La Partición de la herencia*. Madrid: Editorial universitaria Ramón Areces; SÁNCHEZ HERNÁNDEZ, C. (2012) *La Partición judicial de la herencia: un análisis del régimen legal y su aplicación judicial*. Valencia: Tirant Lo Blanch; SANCHO GARGALLO, I. et al. (2002) *El Juicio sucesorio: conforme a la Ley 1/2000 de enjuiciamiento civil*. Barcelona: Atelier. Llibres jurídics; SEOANE SPIEGELBERG, J. L. (Dir.) (2004) *La división judicial de patrimonios. Aspectos sustantivos y procesales*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial; SERRANO TERRADES, J. (2010) *Particiones hereditarias en Derecho común* (1a ed.). Barcelona: Editorial Bosch, S.A.

També els estudis continguts en seccions d'obres, entre els quals cal destacar, per ordre alfabètic, a ABASCAL MONEDERO, P. J. (2004) <<La partición de la herencia y las operaciones preparticionales como fases del "proceso hereditario voluntario">>, en GONZÁLEZ PORRAS, J. M.; MÉNDEZ GONZÁLEZ, F. P. (Coords.), *Libro homenaje al profesor Manuel Albaladejo García* (Vol. I). Murcia: Colegio de Registradores de la Propiedad y Mercantiles de España, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Murcia; FERNÁNDEZ GARCÍA, E. (2000) "Procedimiento de división judicial de la herencia", en *Instituciones del Nuevo Proceso Civil. Comentarios sistemáticos a la Ley 1/2000, coord. Jaume Alonso-Cuevillas Sayrol* (pàgs. 123–157). Barcelona: Difusión Jurídica y Temas de Actualidad S.A.; GUILARTE GUTIÉRREZ, V. (2000) "De la división de la herencia", en *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil, dirigidos por A. M. Lorca Navarrete* (Vol. IV, pàgs. 4205–4273).

Valladolid: Lex Nova, S.A.; O'CALLAGHAN MUÑOZ, X. (2007) "Conceptos (civiles y alguno que otro procesal) de la comunidad hereditaria y la partición", en *El Tribunal Supremo, su doctrina legal y el recurso de casación: estudios en homenaje del profesor Almagro Nosete, dirigido por Gimeno Sendra* (pàgs. 849–866). Madrid: Iustel.

En un primer moment volia dedicar aquest treball a aquest tema: la divisió judicial de l'herència regulada en els arts. 782 a 805 de la LEC, però després vaig veure que hi havia quelcom més interessant i que pràcticament no estava massa tractat en els diferents manuals i monografies editades, el concurs de l'herència, que justament és el contrari a la divisió judicial de l'herència, com hem vist, la finalitat del concurs és justament la indivisió o també ho podríem anomenar herència retinguda, i em va semblar interessant com per desenvolupar-ho i dur a terme un anàlisi processal civil d'aquest tema.

Per a la Llei d'Enjudiciament Civil de 1881, la declaració del concurs de l'herència, era una qüestió que es resolia d'acord amb l'art. 1053, quan literalment deia:

> *"las testamentarias podrán ser declaradas en concurso de acreedores o en quiebras, en los casos en que así proceda respecto a los particulares; y si lo fueren se sujetará a los procedimientos de estos juicios"*.

Es feia referència exclusivament en el cas d'una persona física, atès que les societats no eren susceptibles de plantejar aquest problema[27].

Quan entra en vigor la Llei d'Enjudiciament Civil 1/2000, aquesta matèria va quedar situada en el Títol XII del Llibre II amb el títol "Del concurso de acreedores" i en el Títol XIII del mateix Llibre "Del orden de proceder en las quiebras", tot i que aquest contingut va quedar derogat després de l'entrada en vigor de la Llei concursal, segons la Disposició Derogatòria Única 1.1a, paràgraf 1r de la LEC 1/2000[28].

El Llibre IV, Títol II, Capítol I de la LEC amb el títol "De la división de la herencia", és l'art. 782.3 què recull el següent:

> *"els creditors no poden instar la divisió, sense perjudici de les accions que li corresponguin contra l'herència, la comunitat hereditària o els cohereus (...)"*;

en el paràgraf 4 de l'esmentat article s'afegeix:

---

[27] GARCÍA VILLAVERDE, R. (2001) *El presupuesto subjetivo de la apertura del concurso*. Dins *Estudios sobre el Anteproyecto de Ley concursal de 2001*. Madrid: Ed. Dilex, pàgs. 51 i 52.

[28] *"Los Títulos XII i XIII del Libro II y el Libro III, que quedarán en vigor hasta la vigencia de la Ley Concursal y de la Ley sobre Jurisdicción Voluntaria, respectivamente, excepción hecha del artículo 1827 y los artículos 1880 a 1900, inclusive, que quedan derogados."*

"els creditors reconeguts com a tals en testament, o pels cohereus i els que tinguin el seu dret documentat en un títol executiu es poden oposar a què es porti a terme la partició de l'herència fins que se'ls pagui o fianci l'import dels seus crèdits. Aquesta petició es pot sol·licitar en qualsevol moment, abans que es produeixi el lliurament dels béns adjudicats a cada hereu".

El procediment de divisió de l'herència inclou previsions sobre la legitimació dels hereus, els legataris i els creditors, la intervenció del cabal hereditari, formació d'inventari, nomenament de comptadors partidors i pèrits, operacions divisòries, manteniment de béns i documents, custòdia i administració dels mateixos i lliurament dels béns adjudicats.

No obstant això, la LEC deixa certes deficiències, com per exemple el període de temps que pot transcorre durant l'herència jacent. Això feia pensar que en una de les reformes concursals es tractaria el tema, atès que aquests buits legals creen certa inseguretat jurídica. Després de l'aprovació de la última reforma comprovem que no s'acaba de regular d'una manera clara i que requereix la sol·licitud de declaració del concurs, en conseqüència, suposem que les garanties en aquest període seran les mesures cautelars instades pels creditors en el procés concursal. La legitimació activa per promoure la intervenció judicial de l'herència a instància de part o per un tercer interessat, s'estableix en l'art. 792.2 LEC:

"També poden demanar la intervenció del cabal hereditari (...) els creditors reconeguts com a tals en el testament o pels cohereus i els que tinguin el seu dret documentat en un títol executiu".

Els creditors de l'herència tenen preferència sobre els legataris i els creditors particulars de l'hereu i per tant, tenen un interès legítim en què la massa hereditària no desaparegui sense que hagin estat satisfets els seus crèdits.
Queda clar, doncs, la legitimació la tenen els creditors reconeguts com a tals en el testament, o els cohereus i els que tinguin el seu dret documentat en un títol executiu i per descomptat siguin creditors de l'herència. Els creditors ja no tenen legitimació per promoure la divisió judicial de l'herència, d'acord amb l'art. 782.3 LEC, i a més han deixat de ser també part en tot el procediment de divisió, conservant només la possibilitat d'oposar-se al lliurament dels béns. L'art. 782.4 LEC, faculta determinats

creditors per demanar la intervenció del cabal hereditari, en relació amb el que estableix l'art. 464-3 del CCcat respecte l'oposició dels creditors[29]:

> *"Els creditors del causant es poden oposar que es faci la partició de l'herència fins que se'ls pagui o fianci l'import de llurs crèdits"*.

En l'art. 793.3.4t[30] LEC es diu que els creditors han de ser citats per la formació d'inventari, a instància dels quals s'hagi decretat la intervenció del cabal hereditari i, si s'escau, els que estiguin personats en el procediment de divisió do l'herència; i en l'art. 796.3[31] es determina que si hi ha creditors reconeguts en el testament o pels cohereus o amb dret documentat en un títol executiu, que s'hagin oposat a la partició de l'herència fins que se'ls pagui l'import dels seus crèdits, no s'acordarà la cessació de la intervenció fins que s'efectuï el pagament.
Així doncs, d'acord amb el que disposa la LEC, s'entén que els creditors dels hereus no estan facultats per promoure la intervenció judicial de l'herència, doncs la LEC no els hi atribueix legitimació ni per promoure la partició judicial ni per instar la intervenció del cabal hereditari, sense perjudici de la partició que se'ls atorga en aquests procediments.

Tal com hem esmentat, els creditors reconeguts es poden oposar a què es faci la partició de l'herència fins que se'ls pagui els seus crèdits. Tal facultat ha estat contemplada en l'art. 464-3 CCcat, en relació amb els arts. 782.4 i en el 796.3 LEC l'oposició l'han de fer mitjançant sol·licitud que s'haurà de resoldre abans de què es produeixi el lliurament dels béns, en aquest cas, encara que ja s'hagin aprovat les particions i es procedeixi al lliurament dels béns adjudicats a cada hereu, no es farà l'esmentat lliurament a cap d'ells sense estar els creditors completament pagats o haver garantit la satisfacció dels seus crèdits, d'acord amb l'art. 788.1[32] i 3[33] LEC.

---

[29] Cfr. Arts. 782.4, 788.3 i 796.3 LEC. Quant a la indivisió en el cas de concurs de l'herència, vid. art. 182.3 LC.

[30] *"Deberán ser citados para la formación de inventario: 4º Los acreedores a cuya instancia se hubiere decretado la intervención del caudal hereditario y, en su caso, los que estuvieren personados en el procedimiento de división de la herencia."*

[31] *"Si hubiera acreedores reconocidos en el testamento o por los coherederos o con derecho documentado en un título ejecutivo, que se hubieran opuesto a que se lleve a efecto la partición de la herencia hasta que se les pague o afiance el importe de sus créditos, no se acordará la cesación de la intervención hasta que se produzca el pago o afianzamiento."*

[32] *"Aprobadas definitivamente las particiones, el Secretario judicial procederá a entregar a cada uno de los interesados lo que en ellas le haya sido adjudicado y los títulos de propiedad, poniéndose previamente en éstos por el actuario notas expresivas de la adjudicación."*

Es tracta d'atorgar als creditors del causant que reuneixin certs requisits, preferència sobre els creditors de l'hereu.

Si ens remetem al Codi Civil de Catalunya, veiem que l'art. 464-10[34] ens parla sobre els efectes de la partició:

> *"Per la partició, cada cohereu adquireix la titularitat exclusiva dels béns i drets adjudicats"*;

precepte que es relaciona directament amb l'art. 788 LEC.

El Codi Civil de Catalunya estableix dos possibilitats per impedir l'oposició dels creditors, el pagament o la consolidació del deute, de manera que un cop intervinguda l'herència a petició seva o d'un tercer interessat, pot oposar-se mitjançant prèvia sol·licitud perquè es faci la partició fins que se'l pagui, si el crèdit està vençut; o es consolidi, si el crèdit encara no és exigible. En ambdós casos, no s'ha d'acordar la cessació de la intervenció sobre el cabal hereditari fins que es produeixi el pagament o la consolidació, encara que s'hagi acabat el procediment de divisió mitjançant l'aprovació definitiva de la partició o per acord dels cohereus[35].

L'art. 793 de la LEC i següents preveuen les primeres actuacions i citació dels interessats per a la formació d'inventari –que per altra banda, es tracta d'una mesura habitual en tota successió, encara que no sigui judicial–; seguirà la formació de l'inventari; i per últim, el tribunal resoldrà sobre l'administració, custòdia i conservació del cabal relicte.

L'art. 796 de la LEC, que preveu el cessament de la intervenció judicial de l'herència quan s'efectuï la declaració d'hereus, llevat que algun d'ells demani la divisió judicial de l'herència, cas en què pot subsistir la intervenció, si així es sol·licita, fins que es faci lliurament a cada hereu dels béns que els hagin estat adjudicats. També pot acabar aquesta intervenció durant la substanciació del procediment de divisió judicial de l'herència si els hereus, de comú acord, demanen que cessi la intervenció judicial. El tribunal ho ha d'acordar, excepte quan algun dels interessats sigui menor o incapacitat

---

[33] *"No obstante lo dispuesto en los apartados anteriores, cuando se haya formulado por algún acreedor de la herencia la petición a que se refiere el apartado 4 del artículo 782, no se hará la entrega de los bienes a ninguno de los herederos ni legatarios sin estar aquéllos completamente pagados o garantizados a su satisfacción."*

[34] Vid. art. 788 LEC sobre els efectes de la divisió en la comunitat ordinària, vid. art. 552-12; i per a la inscripció registral dels béns adjudicats, v. art. 14 i 20 LH i art. 76, 78, 79 i 80 RH.

[35] Vid. art. 464-3 CCcat.

i no tingui representant legal o quan hagi algun hereu absent al qual no s'hagi pogut citar perquè s'ignora la seva localització.
Finalment, si hi ha creditors reconeguts en el testament o pels cohereus o amb dret documentat en un títol executiu, que s'hagin oposat al fet que es porti a efecte la partició de l'herència fins que se'ls pagui o fianci l'import dels seus crèdits, no s'ha d'acordar la cessació de la intervenció fins que es produeixi el pagament o la consolidació.

Fins aquí un petit repàs del que ens permet la Llei d'Enjudiciament Civil i el Codi Civil de Catalunya respecte els creditors, sempre que hi hagi suficient patrimoni per poder fer front a aquests, tot i que en els apartats posteriors anirem descobrint quin paper hi juga la Llei Concursal, atès que la finalitat que es persegueix en el procediment de concurs de l'herència és la indivisió, en trobar-nos davant una herència insolvent, és a dir amb deutes que no poden ser assumits pel cabal hereditari.

2. La indivisió de l'herència en la Llei Concursal

2.1. Legitimació quan l'herència està acceptada i indivisa

Quan l'herència ha estat acceptada però es troba indivisa, falta la legitimació activa, basada en la inexistència de títol que legitimi als hereus, atès que l'herència està acceptada però indivisa i conseqüentment, no adjudicada.

En el moment successori en què ens trobem solament es produeix un canvi del subjecte titular que només ens permet identificar el subjecte dins d'un grup, atès que no s'han dividit els drets sobre els béns hereditaris, i per tant, conserven la naturalesa dels drets i la tutela adequada. L'herència acceptada però indivisa no és un cas d'herència jacent, aquest període en el que els deutes del causant no es divideixen *ipso iure* entre els hereus, la garantia de cara als creditors procedeix d'un moment anterior a l'obertura de la successió i ens trobem amb l'existència d'una comunitat hereditària on el plantejament dels deutes ha de ser conjunt.

En el Codi Civil de Catalunya, quan no es pot complir el que es preveu en l'art. 461-21 que estableix l'ordre de pagament dels crèdits, entenc que l'herència esdevé insolvent

per no poder fer front a les obligacions a què està sotmesa i és llavors quan, d'acord amb l'art. 461-22 correspon sol·licitar la declaració de concurs de l'herència[36].

2.2. La indivisió en el concurs de l'herència

L'art. 182.3 LC regula que durant la tramitació del procés concursal, l'herència es mantindrà indivisa; atès que amb aquesta s'hauran de pagar els deutes dels creditors reconeguts, llevat que hagués estat acceptada purament i simplement, en aquest cas l'obligació de pagament pot recaure sobre el patrimoni de l'hereu, per tal de garantir la satisfacció dels creditors del causant quan el cabal relicte sigui insuficient, i evidentment també es pot donar el cas de què el patrimoni del causant sigui suficient per fer front al pagament dels crèdits. En ambdós casos s'extingeix el concurs de l'herència en virtut de l'art. 176.1.3r LC, però fins que s'efectuï el compliment de totes les obligacions del causant, el patrimoni hereditari romandrà unit i sense dividir, en garantia pels creditors.

El que persegueix l'art. 182.3 LC és simplificar la situació i deixar sense efecte les facultats que, amb vista a la partició de l'herència, concedeixen als hereus els arts. 463-2 i 464-1 CCcat, és a dir, s'està protegint als creditors i assegurant els seus drets de crèdit en el concurs de l'herència que es podrien veure lesionats si fos d'aplicació el principi de divisibilitat del l'herència que recull l'art. 464-1 CCcat, des d'on els hereus

---

[36] Art. 461-21, sobre l'administració de l'herència beneficiària:

> *"1. El benefici d'inventari no impedeix a l'hereu d'adquirir l'herència, prendre'n possessió i administrar-la.*
>
> *2. Abans de lliurar o complir els llegats, l'hereu ha de pagar els creditors coneguts del causant a mesura que es presentin, sota la seva responsabilitat, i ha de cobrar-se els seus crèdits amb els diners que trobi a l'herència o que obtingui de la venda dels béns de la mateixa herència, sens perjudici dels que pugui adjudicar en pagament.*
>
> *3. Si, un cop pagats alguns o tots els legataris, apareixen creditors hereditaris desconeguts i el romanent hereditari no és suficient per a pagar-los, aquests creditors poden repetir contra els dits legataris.*
>
> *4. Els creditors particulars de l'hereu no poden perseguir els béns de l'herència fins que tots els creditors coneguts del causant hagin estat pagats.*
>
> *5. L'hereu que actua fraudulentament en els pagaments i realitzacions de béns i, en general, en l'administració de l'herència beneficiària perd el benefici d'inventari".*

Art. 461-22, sobre el concurs de l'herència

"L'hereu que gaudeix del benefici d'inventari, si es compleixen els requisits legals, té el deure de sol·licitar la declaració de concurs de l'herència i, un cop declarat, de procedir d'acord amb la legislació concursal".

poden exigir la partició de l'herència sempre que el testador no hagi disposat el contrari o bé, els creditors hauran d'exercitar l'acció d'oposició a la divisió de l'art. 464-3, que hem vist anteriorment.

Però la qüestió es complica si ens trobem davant d'un concurs de l'herència que continua després de la mort del concursat (art. 182.1 LC) i que durant la tramitació del procediment, aquesta és acceptada pels hereus de forma pura i simple, i sense possibilitats de fer front al compliment dels deutes, perquè la insuficiència patrimonial afecta el conjunt de patrimonis, el del causant i el de l'hereu. ¿Què passarà en aquest cas? Doncs es continuarà la seva tramitació com a concurs, només que durant el temps que passi des de la mort o declaració de defunció del causant entrem en període d'herència jacent i després de l'acceptació hi ha una novació subjectiva en el subjecte passiu, però en ambdós casos es continuarà el concurs com a concurs de l'herència.

La mort del concursat, una vegada iniciat un concurs de creditors no és causa de conclusió d'aquest, sinó que procedeix la continuïtat mitjançant el concurs de l'herència evitant dilacions temporals que només ens conduiran a retards injustificats en el procés concursal, és s a dir, sense importar l'acceptació ni la forma d'acceptació o la repudiació.

En el Codi Civil de Catalunya s'estableixen els efectes de l'acceptació de l'herència, aquests es retrotreuen al moment en què va morir el causant (art. 411-5). En conseqüència, ens podem plantejar si hem de retrotraure el concurs de l'herència al moment de la mort del deutor. Atenent al principi *par conditio creditorum* i al text de l'avantprojecte de Llei concursal de 1995 que establia la continuïtat sense possibilitat de retroacció, la resposta ha de ser negativa, perquè la finalitat de la Llei concursal és la continuïtat del procediment a través del 182 i no l'efecte contrari.
La interpretació d'acord amb el plantejament i exposició de motius de la Llei no són que quan es donen els pressupòsits del concurs de l'herència conclogui el concurs que estava iniciat i s'insti el de l'herència, sinó que aquest desplegarà els seus efectes i ho farà en benefici dels creditors, i no en el seu perjudici[37].

Respecte la indivisió del patrimoni hereditari, aquest no es veurà afectat perquè en tot moment i per a qualsevol tipus de concurs, quan el patrimoni sobre el qual recaiguin

[37] CAZORLA GONZÁLEZ, M. J., *El concurso de la herencia*, cit.

els deutes sigui una herència, aquesta es mantindrà indivisa, d'acord amb l'art. 182.3, que de manera imperativa obliga a mantenir l'herència indivisa durant la tramitació del concurs, no distingeix entre concurs i concurs de l'herència, de manera que independentment de la forma d'acceptació i conseqüentment que es tracti d'un concurs de l'herència o no, la herència com a patrimoni universal sobre el qual han d'assegurar el compliment dels deutes romandrà indivisible. Així es garanteixen els drets dels creditors davant del patrimoni del causant, que de resultar insuficient podran dirigir-se al patrimoni de l'hereu que hagi acceptat de manera pura i simple.

D'altra banda, el contingut de l'art. 182.3 de la Llei concursal entra en relació amb les garanties que el Codi Civil de Catalunya reconeix als creditors, als quals atorga el dret d'oposició a la partició fins que no siguin satisfets els seus crèdits, quan els hereus decideixin, en base als arts. 463-2 i 464-1. Tot i que s'ha de tenir present que la finalitat de l'oposició dels creditors s'impediria si els béns es distribueixen i s'adjudiquen als hereus. I és exactament per aquest motiu que una vegada l'herència ha estat declarada en concurs, no es pot dur a terme la partició de l'herència, perquè si bé és cert, que el concurs no impedeix la realització d'operacions de partició pròpiament dita, el que si provoca és que aquestes operacions no es puguin dur a terme. De manera que, fins i tot quan el causant-deutor efectuï per acte entre vius o *mortis causa*, la partició dels béns (art. 464-4 CCcat), aquesta quedarà en suspens fins que el concurs es resolgui, limitant així els drets successoris del testador.

El fonament jurídic és similar al del Codi Civil Català respecte el plantejament que desenvolupa a favor del compliment de les obligacions que va contraure el causant mantenint els béns hereditaris indivisos, en el sentit que cada un dels hereus participa d'una quota proporcional sobre la massa hereditària, d'aquí que l'acció s'ha de dirigir contra tots, amb la finalitat de què els creditors puguin cobrar els deutes, sense produir-se una pèrdua de garantia respecte a les que tenien en vida del causant. Així, la responsabilitat es farà efectiva dirigint l'acció contra tots, perquè fins a la partició no es concreten els percentatges de béns concrets de l'herència que tenen els hereus, per tant, existeix és una pluralitat de titulars sobre un patrimoni que roman unit fins que arribi el moment de la divisió.

CAPÍTOL SEGON

ANTECEDENTS LEGISLATIUS DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA I PRINCIPIS DE LA LLEI CONCURSAL

I. Antecedents legislatius: dret successori versus dret concursal

En el Dret espanyol vigent amb anterioritat a la llei concursal, l'art. 1053 LEC 1881 preveia, en el judici de testamentaria, el concurs o la fallida –així s'anomenava en aquell moment– del cabal relicte. LACRUZ el va qualificar de *"cas anòmal d'insolvència"*[88]. La LEC 2000 va derogar la regulació de les testamentaries, però a les disposicions dedicades a la divisió de l'herència, a la intervenció i a l'administració del cabal hereditari, no va incloure cap menció al concurs de l'herència.

Actualment la Llei Concursal sí reconeix capacitat concursal a l'herència *"fins que no hagi estat acceptada purament i simplement"* (art. 1.2) i al llarg del seu articulat introdueix, de manera dispersa, algunes normes referides al concurs d'herència (legitimació per sol·licitar el concurs d'herència, art. 3.4; documentació que ha d'acompanyar la sol·licitud de declaració de concurs, art. 6.2.2n paràgraf quart; facultats patrimonials d'administració i disposició del cabal relicte, art. 40.5). S'estableix, a més, que en el cas que es produeixi la mort o la declaració de defunció del concursat, el concurs no finalitzarà, sinó que se seguirà tramitant com a concurs de l'herència (art. 182). Finalment, el 184.7 s'ocupa dels problemes d'emplaçament si el concursat mor després de la presentació de la sol·licitud de concurs, i abans de la seva declaració. Hi ha una remissió a les normes de successió processal.

La previsió de la Llei concursal sobre el concurs d'herència no s'ajusta a un sistema, és a dir, és asistemàtica, sinó que, a més, és molt breu, i això fa que es plantegin

[38] LACRUZ BERDEJO, JOSÉ L. (1961) *Derecho de sucesiones,* Barcelona: Ed. Bosch, pàg. 379.

nombrosos problemes d'interpretació i coordinació amb el règim de la responsabilitat per deutes de la herència[39]. Possiblement la idea de què a la pràctica es plantegen pocs concursos de l'herència, juntament amb la consciència de què el Dret de Successions té certa complexitat, podrien ser els motius d'aquesta deficient regulació sobre el concurs de l'herència.

El primer text d'Avantprojecte de Llei Concursal que va recollir el concurs de l'herència va ser l'Avantprojecte de Llei de concurs de creditors de 1959[40], on l'art. 7[41] admetia que el procediment del concurs de l'herència podia dur-se a terme si havia mort el deutor sense acceptar-la o l'hagués acceptat a benefici d'inventari. També admetia que si el deutor moria abans de resoldre's el concurs, aquest seguiria el seu procediment.

En l'avantprojecte de 1983 la regulació era una mica més àmplia (arts. 5[42] i 6) sobre el concurs de l'herència que el text anterior i que el de l'avantprojecte del 2001. En el text de 1983 s'incloïa en la primera part l'art. 5[43], que estableix l'art. 7 de la Llei de 1959, però a continuació facultava qualsevol creditor perquè pogués instar durant la tramitació del concurs a l'hereu o hereus deutors que encara no havien acceptat o repudiat l'herència, per tant, legitima els creditors per posar fre a qualsevol dilació

---

[39] No va ser acceptada durant la tramitació parlamentària de la llei la incorporació d'una regulació sistemàtica i més extensa del concurs de l'herència, defensada pel Grup Parlamentari Socialista, pel Grup Parlamentari Entesa Catalana de Progrés i durant la seva compareixença al Congrés, el professor Ángel Rojo.

[40] FERNÁNDEZ NOVOA, C. *El Anteproyecto de Ley de concurso de acreedores*. Dins *Estudios sobre la Ley Concursal. Libro homenaje a Manuel Olivencia*, T. I, cit., pàgs. 173 i ss.

[41] *"Fallecido el deudor, podrá ser declarado el concurso de su herencia, si ésta no hubiere sido aceptada o la hubiere sido a beneficio de inventario. No obstará la continuación del concurso el fallecimiento del deudor."*

[42] *"Fallecido el deudor y en tanto no conste fehacientemente la aceptación pura y simple de la herencia, podrá declararse el concurso de ésta. La muerte o declaración de fallecimiento del concursado no será causa de conclusión del concurso, el cual proseguirá respecto de la herencia…"*

[43] L'art. 5 de l'Avantprojecte de Llei Concursal de 1983, segueix de la següent manera: *"...Cualquier acreedor podrá requerir ante el juez del concurso a los herederos para que acepten o repudien la herencia. El ejercicio del derecho a deliberar por parte de los herederos no suspenderá la tramitación del concurso de la herencia. La representación de la herencia en el procedimiento corresponderá a quien la ostente su representación conforme a Derecho. De no existir administrador, el juez adoptará las medidas cautelares que estime convenientes para la conservación del patrimonio y dará cuenta al Ministerio Fiscal para que inste el nombramiento de administrador ante el juez competente y por el procedimiento que corresponda. En tanto no se produzca el nombramiento, la representación de la herencia en el procedimiento de concurso será asumida por el Ministerio Fiscal"*.

temporal que puguin causar els deutors de cara al compliment íntegre del crèdit, i, a més, estableix que de no haver nomenat administrador, aquesta funció serà assumida pel Ministeri Fiscal.

La intervenció del Ministeri Fiscal en un primer moment semblava positiva, però després es va poder veure que el manteniment i conservació dels béns o l'activitat professional o empresarial en el cas d'una empresa requeria una tasca diària, impossible de dur a terme per part del Ministeri Fiscal, per tant, això va començar a plantejar dubtes de fins a quin punt la funció que li va ser encomanada en l'Avantprojecte de 1983, és realment adequada per evitar que el patrimoni hereditari pateixi deterioraments, que finalment ocasionin un perjudici pels creditors un cop finalitzat el concurs de l'herència.

Tornant a l'art. 6[44], de l'Avantprojecte de 1983, aquest apareixia dividit en dues parts: la primera, referent a l'acceptació de l'herència abans de la declaració del concurs, distingint en aquest cas els efectes que es produeixen segons hagi acceptat pura i simplement –declarava als hereus acceptants en concurs en procediment únic i amb formació de masses separades– o a benefici d'inventari –declarava el concurs de l'herència–.

La segona, quan l'acceptació de l'herència es produeix després declarat el concurs, en el qual va poder igualment ser acceptada pura i simplement –declararà el concurs o donarà per acabat el procediment si després de la successió desapareix la insolvència–, o bé, a benefici d'inventari –després de la declaració del concurs de l'herència o causant, el concurs de l'herència continuarà.

[44] Art. 6: *"Aceptada la herencia antes de que se haya producido la declaración de concurso, el juez deberá oír a los herederos aceptantes. Si ha aceptación ha sido pura y simple, declarará, en su caso, a los herederos aceptantes en concurso, que se tramitará en procedimiento único con formación de masas separadas. Si la aceptación ha sido a beneficio de inventario o con beneficio de separación de patrimonios se declarará el concurso de la herencia. Cuando la aceptación pura y simple de la herencia se produzca después de declarado el concurso del causante o de la herencia, el juez, previa audiencia de los herederos aceptantes, del síndico y del Ministerio Fiscal, declarará en concurso a los herederos o acordará la conclusión del procedimiento si resultase que la situación de crisis económica ha desaparecido a consecuencia de la sucesión. El juez podrá condicionar la conclusión del procedimiento a la prestación por los herederos aceptantes de caución bastante para asegurar el cumplimiento de las obligaciones que integren el pasivo del concurso. Cuando todos los herederos acepten la herencia a beneficio de inventario o con beneficio de separación, después de declarado el concurso del causante o de la herencia, el concurso continuará respecto de la herencia"*.

La proposta de 1995 era més completa (arts. 252-256) tot i que, de fet, tampoc es tractaven tots els problemes que suscita el concurs de l'herència que, necessàriament, hauran de ser atesos quan es presentin aplicant les normes civils.
Mai s'ha considerat oportú recollir tots els preceptes que ens parlen sobre el concurs de l'herència en un únic títol dins de la Llei Concursal, això es va arribar a discutir en el Congrés, quan el grup parlamentari socialista va preguntar al professor Ángel Rojo Fernández, ell va respondre:

> *"En cuanto a la herencia, me parece afortunada la decisión de llevar todos los textos al capítulo final. Sin duda alguna aparece en la Ley alemana, y también en la propuesta de anteproyecto de 1995 y permite un tratamiento global y sistemático de una materia, por otra parte anecdótica, porque son muy pocos los casos de herencias insolventes"*.

Aquest plantejament, a favor d'incorporar al text un Títol X bis, sota el nom "Del concurs de l'herència", per considerar que existia justificació en dedicar un títol propi a una classe especial de concurs sota el qual es regulessin els aspectes més conflictius i evitant referències disperses al llarg de la Llei, no va prosperar en la redacció final del text de la Llei Concursal. La motivació que es va donar a l'hora de dedicar un títol propi a una classe especial del concurs va ser la de regular els aspectes més conflictius del concurs de l'herència, agrupant les diferents referències al tema, disperses al llarg del text del projecte de Llei, per tal de facilitar la informació a jutges, advocats, etc.

En la redacció de l'actual Llei Concursal, la capacitat concursal de l'herència a què es refereix l'art. 1.2 ha estat entesa com una excepció a la regla general continguda en l'art. 1.1, segons la qual només podrien ser declarades en concurs les persones naturals o jurídiques. En aquest sentit, es crida l'atenció sobre la manca de personalitat jurídica del patrimoni hereditari i, és aquí quan es suggereix l'aplicació analògica del concurs de l'herència a totes aquelles masses patrimonials dotades de certa autonomia que es trobin jurídicament adscrites al pagament d'uns determinats creditors[45].

L'art. 1.2 LC estableix el pressupòsit subjectiu, que preveu la declaració del concurs de l'herència *"fins que no hagi estat acceptada pura i simplement"*, per tant, es dedueix

[45] VICENT CHULIÁ, F. *El concurs de la persona jurídica*. Dins *Estudios sobre la Ley Concursal. Libro homenaje a Manuel Olivencia*, T. II, cit., pàg. 2396. L'autor apunta aquesta aplicació analògica d'una manera tan genèrica que inclou tant masses patrimonials sense titular com a ens sense personalitat.

que, acceptada l'herència pura i simplement, es produeix la confusió de patrimonis de l'herència i de l'hereu pel que, si és el cas, és el mateix hereu qui resultaria insolvent, i no l'herència, i procediria el concurs de l'hereu[46]. Les dificultats que se susciten llavors són les de determinar si existeix o no preferència dels creditors del causant sobre els creditors de l'hereu, però també si els creditors de l'hereu es poden defensar d'alguna manera en el cas que l'acceptació d'una herència insolvent els perjudiqui.

Literalment, l'art. 1.2 LC es refereix a l'herència *"fins que no hagi estat acceptada pura i simplement"*. El precepte pressuposa que el deutor ja ha mort abans de la presentació de la sol·licitud de concurs. L'art. 1.2 de la llei només s'ocupa de l'herència que no hagi estat acceptada pura i simplement, el que sembla incloure tots els supòsits en què l'herència roman sense titular o herència jacent (herència no acceptada, herència sota condició...), així com els supòsits d'acceptació de l'herència a benefici d'inventari, on sí que hi ha un titular.

No es diu expressament el que passa quan l'herència s'accepta pura i simplement. Tampoc del que succeeix en el cas que, declarat el concurs d'una herència jacent, els hereus acceptin, especialment quan l'acceptació sigui pura i simple. La llei no dóna solució als problemes que planteja la pluralitat d'hereus, l'existència d'una comunitat hereditària, o el que uns hereus acceptin de manera pura i simple i altres a benefici d'inventari.

Tot seguit, l'art. 3.4 ens parla de la legitimació que podran sol·licitar la declaració de concurs de l'herència no acceptada pura i simplement, produint la sol·licitud formulada per un hereu els efectes de l'acceptació de la l'herència a benefici d'inventari.

Respecte a qui correspondrà l'administració i disposició del cabal relicte, l'art. 40.5 LC ens indica que l'exercici d'aquestes facultats patrimonials correspondrà a l'administració concursal, sense que es pugui canviar aquesta situació una vegada l'herència és declarada en concurs[47].

---

[46] ESPEJO LERDO DE TEJADA, M. *Presupuestos dogmático-sucesorios del concurso de la herencia: una aproximación civilística a la Ley Concursal*. Dins *Estudios sobre la Ley Concursal. Libro homenaje a Manuel Olivencia*, cit., pàgs. 1909–1929.

[47] L'art. 39.5 de l'Avantprojecte de Llei Concursal de 2001 fa referència a l'administració judicial: *"En caso de concurso de la herencia, corresponderá a la administración judicial el ejercicio de las facultades patrimoniales de administración y disposición sobre el caudal relicto, sin que pueda cambiarse esta situación"*. Finalment, el text de 2001, es limita a declarar que el procediment de l'herència procedirà per als supòsits en què hagi estat acceptada a benefici d'inventari o amb benefici de separació, sense entrar a valorar l'acceptació pura simple, atès

Per últim, la Llei Concursal conté un altre precepte que esmenta el concurs d'herència. Es tracta de l'art. 182, que s'ocupa de la mort del concursat, és a dir, quan la defunció del deutor es produeix després de la declaració del concurs, durant la tramitació del procediment. L'art. 182 disposa que la tramitació del concurs seguirà com a concurs d'herència, però no es diu res del que passa si ulteriorment té lloc l'acceptació dels hereus.

Els preceptes de la Llei Concursal sobre concurs d'herència necessàriament han de ser interpretats i aplicats de manera coherent amb el Dret de Successions, atès que algunes de les institucions pròpies d'aquest guarden semblança amb el concurs de l'herència[48]. En conseqüència, un enfocament adequat d'aquesta matèria ha de tenir en compte les diferents situacions que es poden produir, així com la diversitat de règims aplicables en matèria de responsabilitat per deutes:
En primer lloc, la situació d'insolvència s'ha pogut produir abans de la mort del deutor, però també com a conseqüència de les càrregues de l'herència (despeses de darrera malaltia, enterrament, inventari, conservació i defensa dels béns...). La insolvència pot ser de l'hereu, abans de la mort del seu causant, o com a conseqüència dels deutes hereditaris.

En segon lloc, l'herència pot constituir un patrimoni sense un titular actual. En cas d'acceptació si hi ha un titular, si bé hi ha diferències en matèria de responsabilitat segons que l'herència hagi estat acceptada a benefici d'inventari o pura i simplement. Tampoc és igual la responsabilitat dels hereus abans i després de la partició.

Finalment, el Codi Civil de Catalunya regula el benefici de separació de patrimonis a favor dels creditors hereditaris i també dels creditors de l'hereu.

---

que realment aquesta no ocasiona cap dificultat, quedant com a subjectes legitimats per a això: els creditors, hereus i l'administrador de l'herència, figura que finalment podria recaure sobre un administrador judicial, i no com en el text anterior que requeia sobre el Ministeri Fiscal.

[48] En particular, s'ha posat de relleu com la separació de patrimonis, instrument i garantia dels creditors sobre el patrimoni del seu deutor, impedeix que per efecte de la successió i de la substitució de la personalitat del deutor originari, el contingut del seu patrimoni pateixi un canvi perjudicial pels creditors. Des d'aquest punt de vista, segons arribi o no a existir confusió de patrimonis, perquè procedeixi la declaració de concurs és necessària la insolvència del patrimoni hereditari i del patrimoni de l'hereu o només la insolvència del patrimoni hereditari.

II. Principis de la Llei Concursal

La Llei Concursal es basa en tres principis: el d'unitat legal –material i formal–, de disciplina –per a deutors comerciants i no comerciants, s'inclou l'herència– i de sistema –unitat de procediment, de caràcter flexible–.

La institució del concurs de creditors es configura com un instrument d'execució col·lectiva sobre el patrimoni del deutor en benefici de tots els creditors, normalment una pluralitat de creditors.
En aquest sentit la llei concursal es regeix, en la mateixa exposició de motius, pels següents principis:
1.- *Par conditio creditorum*, en el que tots els creditors s'han de tractar en igualtat de condicions, quan es trobin en les mateixes circumstàncies.

2.- Unitat:

- Legal[49]
    - material
    - formal

- De disciplina[50]
    - comerciants
    - no comerciants
    - herència insolvent

- De sistema, és a dir, unitat de procediment (un procediment general i un d'abreujat), que serà flexible, amb diverses solucions possibles:
    - conveni
    - liquidació
    - gestió controlada

3.- Conservació de l'empresa, en el que es pretén la conservació de l'activitat i en aquest cas la conservació i administració del cabal hereditari.

---

[49] Un sol text legal en el que concorren els aspectes materials I processals, excepte la matèria reservada a Llei Orgànica com la llibertat, secret de les comunicacions, residencia i circulació en territori nacional. PRENDES CARRIL, P. (Dir.) (2012) *Guía Práctica Concursal* (5a ed.). Cizur Menor (Navarra) Editorial Aranzadi. S.A., pàg. 87.

[50] Superació de la diversitat d'institucions. PRENDES CARRIL, P. *Guía Práctica Concursal*, cit., pàg. 87.

La LC en el seu art. 1.1 ens diu que la declaració de concurs procedirà respecte de qualsevol deutor, sigui persona física o jurídica, però en l'apartat 2, introdueix que el concurs de l'herència es pot declarar mentre no hagi estat acceptada pura i simplement.

No és la primera vegada que la Llei concursal tracta el tema del concurs de l'herència. Tal com hem vist en l'apartat anterior, en primer lloc, l'any 1959, el primer text d'Avantprojecte de Llei concursal que va recollir el concurs de l'herència, en el seu art. 7, en el qual admetia el concurs de l'herència si havia mort el deutor sense acceptar-la o l'havia acceptat a benefici d'inventari.

Posteriorment, l'any 1983, en l'art. 5, a més d'incloure el que ja disposava l'art. 7 de la Llei de 1959, afegia que facultava qualsevol creditor perquè pogués instar durant la tramitació del concurs a l'hereu o hereus deutors que estiguessin deliberant a acceptar o repudiar l'herència, legitimant als creditors per escurçar qualsevol dilació temporal, establint que si no es nomenava administrador aquesta funció fos assumida pel Ministeri Fiscal. En aquest avantprojecte es tractava el tema en dues fases: si s'havia efectuat l'acceptació de l'herència abans de la declaració del concurs, i en qualsevol d'ambdós casos, si aquesta s'havia efectuat pura i simplement o a benefici d'inventari.
No obstant això, l'actual LC, la Llei 22/2003 de 9 de juliol, modificada per la Llei 38/2011 de 10 d'Octubre, que va entrar en vigor l'1 de gener de 2012, recull el concurs de l'herència en els següents preceptes:

- art.1.2 en referir-se al seu pressupòsit subjectiu, el concurs de l'herència es pot declarar mentre no hagi estat acceptada pura i simplement;
- art. 3.4 *"Estan legitimats els creditors del deutor mort, els hereus d'aquest i l'administrador de l'herència"*;
- art.6.2 LC últim paràgraf quan diu que *"si es tractés d'una herència, s'indicaran en la memòria les dades del causant"*;
- art.40.5 LC quan diu que *"en cas de concurs d'herència, correspon a l'administrador concursal l'exercici de les seves facultats patrimonials d'administració i disposició sobre el cabal relicte, sense que pugui canviar aquesta situació"*; i finalment,
- art. 182 en tant a la continuïtat del concurs si mor el deutor concursat.

No obstant això, la LC no deroga ni reforma una sèrie de normes contingudes en el CC o al CCcat que coexisteixen amb la mateixa i que són d'aplicació, les exposo a continuació[51]:

- art. 1004 CC, fins passats 9 dies de la mort del causant no es pot instar acció contra l'hereu perquè accepti o repudiï l'herència (art. 461-12.2 CCcat: 30 dies);
- art.1005 CC vençut el termini, sol·licitant en judici un tercer interessat perquè l'hereu accepti o repudiï, el jutge ha d'assenyalar un termini de 30 dies perquè aquest declari (art.461-12.2 i 3, 2 mesos, passat el qual s'entendrà repudiada, llevat que sigui un menor o incapaç, que s'entendrà acceptada a benefici d'inventari).

En el nostre Llibre IV del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les Successions, s'estableixen dues normes molt interessants:

- art.461-21, en relació a l'administració de l'herència;
- art. 461-22, en relació al concurs de l'herència.
  L'hereu que gaudeix del benefici d'inventari, si es compleixen els requisits legals, té el deure sol·licitar la declaració de concurs de l'herència i, un cop, declarat, de procedir d'acord amb la legislació concursal.

Alguns autors han entès que hi ha per tant un procediment d'insolvència sobre les herències, en el qual en alguns casos és fins i tot reiteratiu i també entenen que la regulació del concurs hauria d'haver tingut un títol propi, va ser discutida al Congrés quan el grup parlamentari socialista va preguntar al professor Rojo Fernández si creia convenient que totes les al·lusions a l'herència fossin recollides en un sol títol de forma sistemàtica, al que va respondre que sí, ja que en l'avantprojecte de llei de 1995 així es recollia i en la Llei alemanya també, però que eren molt pocs els casos d'herències insolvents, i no va prosperar la redacció final del text de Llei concursal amb un títol X bis sota el nom "Del Concurs de l'herència" desenvolupat en els arts. 200 i següents.

[51] Respecte les normes contingudes en el CC, en fa referència CAZORLA GONZÁLEZ, M. J. *El concurso de la herència*, cit.

CAPÍTOL TERCER
ASPECTES GENERALS DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA

I. Pressupòsit subjectiu (art. 1.2 LC): l'herència jacent

El pressupòsit subjectiu del concurs de l'herència és l'herència jacent. Quan l'herència es troba en període jacent i dins de la massa del cabal hereditari hi ha més passiu que actiu, podem dir que aquesta herència és insolvent, perquè té més deutes que líquid per a poder fer front a aquests i per tant, arribats a aquest punt, l'herència com a massa patrimonial entrarà en concurs, que és el que s'anomenarà el concurs de l'herència.

La declaració de concurs procedirà davant de qualsevol herència que no pugui fer front amb el seu propi actiu, als deutes que ha contret el causant en vida.

Però hi ha un límit important, es podrà declarar el concurs de l'herència sempre que aquesta no hagi estat acceptada pura i simplement. Si l'herència ha estat acceptada pura i simplement no hi haurà retorn i qui haurà de respondre pels deutes contrets en vida del causant serà l'hereu que hagi acceptat[52].

---

[52] La Dra. Encarna Roca ho explica molt bé (vid. ROCA TRIAS, E. *L'herència insolvent*, cit.): *"En la legislació vigent, les situacions d'insolvència de l'herència podrien tenir tres vies de solució:*

> *1a. Les solucions successòries, que seran pels hereus el benefici d'inventari, i pels creditors del causant, el benefici de separació de patrimonis. Certament, no són situacions pensades directament per a la insolvència, sinó per a la protecció d'uns determinats interessos que la llei considera dignes de protecció però, indirectament, també serveixen en situacions d'insolvència.*
>
> *2a. Les solucions processals que permeten els creditors del causant que tinguin les condicions previstes legalment, demanar la intervenció del cabal hereditari amb la finalitat que se'ls garanteixi l'efectivitat dels seus crèdits en els procediments de divisió de l'herència (art. 782.4 i 788.3 LEC), o bé en els casos de la tramitació de la declaració d'hereus (art. 792.2 LEC).*
>
> *Ara bé, ni aquest cas ni l'anterior no han d'estar relacionats necessàriament amb la insolvència de l'herència, perquè solament tenen en compte l'assegurament dels crèdits, no de tots, sinó solament d'aquells previstos a les disposicions citades, i no requereixen que l'herència es trobi en situació d'insolvència.*

1. Concepte

El concurs de l'herència es pot declarar mentre no hagi estat acceptada pura i simplement

Per tant s'ha de donar el pressupòsit de l'obertura de la successió per mort o declaració de defunció. En aquest sentit, l'art. 411-4 CCcat assenyala que *"la successió es defereix en el moment de la mort del causant"*.

L'adquisició de béns i drets de l'herència requereix la concurrència de dues voluntats :

a) La del causant:

- Exprés, a través del testament o dels pactes successoris;
- Presumpte, a través de la crida a la successió intestada.

b) La del cridat a heretar:

Sota el principi que ningú està obligat a enriquir-se contra la seva voluntat cal l'acceptació de les donacions (actes gratuïts entre vius) i de l'acceptació de l'herència.

L'acceptació de l'herència és aquella declaració de voluntat en virtut de la qual el cridat a una successió accepta la crida realitzada al seu favor.

Per tant hem d'analitzar, els diferents escenaris que es donen entre l'obertura de la successió i l'acceptació de l'herència, i quin tipus d'acceptació constitueix el pressupòsit subjectiu.

La successió es defereix en el moment de la mort del causant. Si l'herència encara no ha estat acceptada ni repudiada diem que aquesta es troba en situació jacent.

En el Llibre Quart del Codi Civil de Catalunya, l'art. 411-9 regula l'herència jacent.

L'herència jacent es compon dels béns, drets i obligacions del causant que encara no han estat acceptats pels hereus.

Una herència jacent és una herència sense titular. Si aquesta no pot fer front al pagament regular dels deutes que tingués el causant, aleshores pot ser declarada en concurs.

Quan l'herència es troba en aquesta situació jacent, els hereus cridats poden fer actes de conservació, defensa i administració ordinària, fins i tot prendre possessió dels béns i exercitar accions possessòries. Aquests actes no comporten l'acceptació tàcita de l'herència llevat que es prengui el títol o qualitat d'hereu.

3a. Finalment, el procediment concursal, d'acord amb l'art 3.4 LC, que pot afectar tant a l'herència jacent com a l'herència acceptada a benefici d'inventari".

Amb l'acceptació, sigui del tipus que sigui, deixa d'existir l'herència jacent, perquè ja hi ha un titular que s'ha fet càrrec d'ella.
Amb l'acceptació, l'hereu respondrà de tots els deutes del causant amb el patrimoni de l'herència que haurà ingressat en el seu propi patrimoni preexistent, és a dir, amb els béns hereditaris, i amb el seu propi patrimoni personal. D'aquesta manera ja no tindrà lloc el concurs de l'herència sinó el del propi hereu si aquest resultés insolvent, és a dir, concurs de creditors contra persona física.

En l'acceptació pura i simple, d'acord amb els arts. 461-17 i 461-18 CCcat (998-1003 CC), l'hereu queda responsable de tots els deutes de l'herència i respon amb el béns d'aquesta més els seus propis.

En l'acceptació a benefici d'inventari, d'acord amb els arts. 461-14 i 461-20 CCcat (1023 CC), l'hereu no està obligat a pagar les càrregues de l'herència sinó només fins on ho permeten els béns d'aquesta, és a dir, no hi ha confusió de patrimonis[53], no es confonen béns de l'hereu amb els de l'herència.

La Llei Concursal recull la possibilitat de la sol·licitud de declaració de concurs de l'herència sempre que es tracti d'una herència no acceptada pura i simplement

[53] Vid. art. 461-20.b i c CCcat. *"La confusió de patrimonis implica que el patrimoni del causant perd l'autonomia que tenia abans de convertir-se en herència, passant a refondre's amb el patrimoni propi del nou titular. Ara bé, això no vol dir que l'herència perdi la seva identitat com a tal, perquè aquesta situació de confusió patrimonial no impedeix que l'herència segueixi sent identificable.*

Aquesta confusió patrimonial no significa que el patrimoni hereditari i el personal de l'hereu es barregin de tal manera que resultin indestriables; significa que no són patrimonis jurídicament autònoms, de manera que no es poden establir relacions jurídiques entre ells. En aquest sentit, el terme "confusió" expressa el fet que, en reunir-se en unes mateixes mans sense comptar amb cap mecanisme que els mantingui separats, tots dos patrimonis queden sotmesos a un mateix règim jurídic.

Aquest és justament l'àmbit de la confusió de patrimonis que resulta de l'acceptació pura i simple de l'herència: el de l'extinció de les titularitats patrimonials contràries reunides en una mateixa persona per efecte de la successió (art. 461-20.b a contrari CCcat). De fet, aquesta eficàcia extintiva és la que deriva del joc normal de les regles generals del dret patrimonial, tant pel que fa a les relacions obligacionals (art. 1192.1 CCesp) com a les titularitats de caràcter real (art. 532-3 CCcat)" extret de les XV Jornades de Dret Català a Tossa, 5a ponència sobre l'adquisició de l'herència amb el títol "L'acceptació i la repudiació. El règim d'adquisició de l'herència", a càrrec de la Dra. ANNA CASANOVAS MUSSONS, Catedràtica de Dret Civil de la Universitat de Barcelona.

(herència jacent), quan s'ha repudiat l'herència, o s'ha acceptat a benefici d'inventari, o durant el temps en què s'exerceixi el dret a deliberar de l'hereu[54].

1.1. La duració de l'herència jacent

Entre l'obertura de la successió i l'acceptació transcorre un període de temps en el qual l'herència no té titular, denominant aquest període com herència jacent. Es tracta d'un patrimoni destí, pendent de titular com a unitat indivisible.

L'herència jacent es pot configurar com a subjecte passiu i per tant pot ser demandada. Vegem el que disposa l'art. 6.1.4t LEC (Masses patrimonials o patrimonis separats que els hi manqui transitòriament un titular) atorgant la compareixença en judici les persones que administrin el cabal hereditari (art. 7.5 LEC).

La Sentència del Tribunal Suprem de 12 de març de 1987 recull que l'obertura de la successió d'una persona s'obre justament en el moment de la seva mort, transmutant llavors el seu patrimoni en herència jacent, podent comparèixer en plet a través de marmessors o administradors testamentaris, exercint totes les facultats processals.

La Llei concursal si bé exigeix la personalitat jurídica del deutor també és cert que amb la dicció *"fins que no hagi estat acceptada pura i simplement"* permet que l'herència jacent pugui ser declarada en concurs (no així les masses patrimonials o patrimonis separats recollits en el art. 6 LEC).

1.2. La necessitat de nomenar un administrador

La manca de marmessor qualsevol dels cridats pot sol·licitar del jutge que s'anomeni un administrador que representi i administri l'herència.

Si hi ha diversos cridats, l'acceptació d'un d'ells posa fi a la situació d'herència jacent. Mentre no acceptin tots els cridats o no es produeixi en el seu cas la frustració de les crides l'administració correspon a l'hereu que ha acceptat.

S'entén que aquesta necessitat de nomenar un administrador correspon en període d'herència jacent, doncs com exposaré a continuació, l'administració de l'herència concursada correspondrà a l'administració concursal.

---

[54] Cfr. Auto del Jutjat Mercantil 1 de Màlaga de 23 de juny de 2008, aquesta resolució diu que la LC recull la possibilitat de sol·licitar la declaració de concurs de l'herència sempre que partim d'una herència no acceptada pura i simplement als efectes de la responsabilitat patrimonial universal que en aquest cas es produeix. Els supòsits, per tant, que es poden donar són o bé la no acceptació, inclús la repudiació, o l'acceptació a benefici d'inventari o durant el temps en què l'hereu exerceixi el seu dret a deliberar.

2. Tipus d'acceptació

Si bé la successió s'obre per la mort del causant, l'adquisició de l'herència no es produeix fins que hi hagi acceptació expressa o tàcita de la mateixa per part de qui ha estat cridat a ser hereu (STS 27 de juny de 2000). Com sabem regeix en el nostre sistema successori el sistema romà caracteritzat perquè no n'hi ha prou la delació hereditària (obertura, vocació i delació) per ser titular del dret hereditari, sinó que s'ha d'acceptar.

2.1. Acceptació pura i simple

L'art. 461-17.1 CCcat ens diu que *"si l'hereu no pren inventari en el temps i la forma establerta, s'entén que accepta l'herència de manera pura i simple"*. La conseqüència és la responsabilitat il·limitada de l'hereu pels deutes hereditaris[55], atès que amb aquesta modalitat d'acceptació l'hereu respon de les obligacions i de les càrregues hereditàries, no solament amb els béns relictes, sinó també amb els béns propis (art.461-18 CCcat), enllaçant amb el principi de responsabilitat universal de l'art. 1911 del CC *"del compliment de les seves obligacions respon el deutor amb tots el seu béns, presents i futurs"*.

2.2. Acceptació a benefici d'inventari

A diferència del que presumeix el CC (l'acceptació pura i simple de l'herència) el CCcat busca la defensa de l'hereu, així ho disposa l'art. 461-17.2.

Els requisits per a l'acceptació a benefici d'inventari es regulen a l'art.461-15 CCcat: pel que fa al temps, l'hereu disposa de sis mesos des de que coneix o pot conèixer la delació. S'ha de formalitzar-se davant notari o per escrit adreçat al jutge competent (també s'admet l'acceptació en document privat presentat davant l'Oficina Liquidadora de l'Impost sobre Successions), s'han d'indicar els béns relictes (sense necessitat de valorar) i els deutes i les càrregues hereditàries, amb indicació del seu import. S'estableix una sanció si, amb coneixement de l'hereu no s'inclouen tots els béns i deutes, o si ha estat confeccionat en frau de creditors. Estan legitimats per acceptar a benefici d'inventari els interessats en l'herència i els creditors del causant.

---

[55] GARCÍA VILLAVERDE, R. *El presupuesto subjetivo de la apertura del concurso*. Dins *Estudios sobre el Anteproyecto de Ley Concursal de 2001*, cit., pàg. 52: *"cuando los herederos acepten la herencia pura y simplemente, no tiene por qué entrar en juego el procedimiento concursal de que se trate, ya que los herederos, al hacerse cargo de la herencia, se responsabilizan también de las deudas del causante, respondiendo con su patrimonio personal, que puede ser más que suficiente para atenderlas"*.

Beneficiaris *ex lege* del benefici d'inventari, d'acord amb l'art.461-16 CCcat, poden ser les persones físiques: menors d'edat, persones subjectes a tutela o curatela, i els hereus de confiança i les persones jurídiques: de dret públic, les fundacions i les declarades d'utilitat pública o interès social.

En quant els efectes d'aquest tipus d'acceptació (l'art.461-20 CCcat), veiem que l'hereu no respon de les obligacions del causant ni de les càrregues hereditàries amb béns propis, només els de l'herència.
Subsisteixen sense extingir-se per confusió, els drets i crèdits de l'hereu contra l'herència, dels quals es pot fer pagament, i de les obligacions a favor de l'herència[56].
Fins que no es faci pagament dels deutes del causant i les càrregues hereditàries, no es pot confondre en perjudici de creditors dels béns de l'herència amb els propis. Com a regla general, abans pagar als creditors que heretar, i s'estableix un ordre de prelació:

1r Creditors del causant.
2n Creditors de l'herència.
3r Legitimaris
4t Els legataris
5è Creditors particulars

Respecte la forma de pagament, es poden vendre béns hereditaris per a satisfer les obligacions dineràries; o bé mitjançant dacions en pagament.

Quan l'hereu cometi frau en perjudici dels creditors, l'art. 461-15.4 CCcat estableix com a sanció la pèrdua del benefici d'inventari.

L'hereu que gaudeix del benefici d'inventari, si es compleixen els requisits legals, té el deure sol·licitar la declaració de concurs de l'herència, i un cop declarat, de procedir d'acord amb la legislació concursal (art. 461-22 CCcat).

També es poden donar altres supòsits d'acceptació, els exposo a continuació:

a) L'acceptació genèrica o tàcita en la qual el cridat fa qualsevol acte que no pot fer si no és a títol d'hereu.

[56] PEÑA BERNALDO DE QUIRÓS, M. *La herencia y las deudas del causante*, cit.; BOLÁS ALFONSO, J. *El Concurso del causante, de la herencia y del heredero*. Dins *Estudios sobre la Ley Concursal. Libro homenaje a Manuel Olivencia*, cit., pàgs. 1789–1803.

b) L'acceptació per cessió del *ius delationis* es produeix quan el cridat ven, dóna o cedeix el dret a l'herència a tots els cohereus, o algun d'ells, o fins i tot, a un tercer.
   Igualment si renuncia a canvi d'una contraprestació i a favor només d'algun dels cohereus.

c) L'acceptació *ex lege* com a sanció (art.461-8 CCcat):
   Es tracta d'una mesura de protecció dels creditors, en virtut de la qual l'hereu que hagi sostret o ocultat béns de l'herència perd la facultat de repudiar-la i esdevé hereu pur i simple sense limitació de responsabilitat.

3. Repudiació

La repudiació de l'herència té la consideració d'acte de disposició unilateral per mitjà del qual, el cridat a ser hereu se l'hi ha atribuït el *ius delationis* pel fet de la mort del causant i, amb la repudiació aquest manifesta la seva voluntat contrària a convertir-se en successor del causant, excloent la integració dels béns de l'herència dins del seu patrimoni personal[57]. La repudiació, en si, és rebutjar a un dret o benefici que t'ha estat atorgat, de forma voluntària. Amb la repudiació s'extingeix el dret d'adquirir béns de l'herència. Per tant, no es produeix l'adquisició de l'herència fins que no hi hagi l'acceptació expressa o tàcita de la mateixa per part de qui ha estat cridat a ser hereu.
Moltes vegades s'utilitzen els termes repudiació i renúncia indistintament, doncs bé, això no és del tot correcte, tot i ser sinònims, així val la pena diferenciar entre un i l'altre. Parlem de repudiació com a no ingrés del cabal hereditari en el patrimoni del cridat, és a dir, la totalitat de la quota que li correspon a l'hereu, i parlem de renúncia quan aquesta constitueix la sortida d'un o més elements patrimonials, però no el tot, com per exemple, la renúncia a un llegat, un hereu pot acceptar part del que hagi disposat el causant a favor d'ell, però renunciar a dos llegats.

Però la situació es complica si qui és cridat a l'herència és un deutor concursat, perquè en aquest cas el concursat té la facultat de repudiar a una herència ven limitada.
El concursat no pot realitzar per si sol l'acceptació o repudiació de l'herència, ja que no té lliure disposició dels seus béns (art.461 CCcat). Com hem vist no podria acceptar pura i simplement ni repudiar, però si podria acceptar a benefici d'inventari.

[57] GALVÁN GALLEGOS, A. *La adquisición de la herencia: perspectiva civil y fiscal*, *Revista Actualidad civil* núm. 2, 2001, pàgs. 577–594.

Entre les actuacions que el concursat no pot realitzar o que no pot fer per si sol es troben l'acceptació i la repudiació de l'herència, per acceptar o repudiar una herència s'exigeix tenir la lliure disposició dels béns (461-9.1 CCcat). Per decidir si el concursat pot acceptar o repudiar l'herència cal atendre a les conseqüències que aquests actes poden tenir sobre la massa activa i, en concret, al fet de si entren o no en l'àmbit de la suspensió i de la intervenció. S'exigeix tenir lliure disposició dels béns per acceptar o repudiar l'herència perquè acceptació i repudiació són actes de disposició.

Com que l'acceptació pura i simple i la repudiació de l'herència[58] són actes de disposició, no podran ser realitzats pel concursat o almenys, no per si sol, atès que no disposa de la lliure administració i disposició dels seus béns. El concursat podria, en canvi, acceptar a benefici d'inventari, ja que aquesta acceptació no entra en el concepte d'actes d'administració o de disposició i perquè no implica cap perjudici als creditors concursals. L'acceptació a benefici d'inventari, no és un acte de disposició pròpiament dit, perquè els béns integren el cabal hereditari ni poden sortir ni poden adquirir nous deutes, ans el contrari, amb el benefici d'inventari és possible augmentar el patrimoni perquè aparegui un nou bé que no s'havia contemplat inicialment en l'inventari.

L'adquisició no és un acte d'administració. Només tindrà la consideració d'actes d'administració quan l'acte d'adquisició vingui determinat pel bé administrat.

En una herència deferida al concursat, aquest només tindrà la possibilitat d'acceptar a benefici d'inventari, però no podrà repudiar, existeix sobre aquest una obligació d'acceptació, aquesta afirmació va en contra del principi de què ningú s'enriqueix si no vol i contra la previsió de l'art. 461-1.1 CCcat, de què l'acceptació i repudiació de l'herència són actes lliures i voluntaris. Certament, en estar intervingut o suspès en l'exercici de la facultat de disposar, la repudiació realitzada pel concursat és anul·lable; però l'anul·lació de la repudiació no suposa per si mateixa l'acceptació de l'herència, de manera que l'ingrés dels béns de l'herència en la massa activa del concurs exigeix l'acceptació de l'administració concursal.
Així, els inconvenients que planteja atorgar al concursat la facultat d'acceptar l'herència a benefici d'inventari es defugen privant d'aquesta facultat i atribuint-li a l'administració concursal o al mateix concursat amb l'autorització d'aquesta. Aquesta

[58] DEL POZO CARRASCOSA, PEDRO; VAQUER ALOY, ANTONI; BOSCH CAPDEVILA, E. (2009) *Derecho Civil de Cataluña. Derecho de Sucesiones*. Madrid: Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales, S.A.

atribució no planteja cap problema ni objecció, perquè l'acceptació i la repudiació de l'herència no són actes estrictament personals que hagin de ser realitzats necessàriament pels cridats a l'herència, com per exemple, la possibilitat que tenen els creditors d'acceptar l'herència que els seus deutors han repudiat lesionant els seus drets de crèdit

De totes maneres, per tal d'evitar la confusió de patrimonis causant-hereu que produiria l'acceptació pura i simple, seguida de la responsabilitat de l'hereu pels deutes del causant, cal que també l'administració concursal, o el concursat amb autorització d'aquesta, accepti a benefici d'inventari.

Pel que fa als llegats, l'adquisició es produeix *ipso iure* per la mort del causant, d'acord amb l'art. 427-14 CCcat[59], de manera que no és necessària l'acceptació perquè el llegat ingressi en el patrimoni del legatari. Per aquesta raó, el concursat no podria repudiar llegats per si sol, ja que amb la renúncia està fent un acte de disposició d'un bé que integra el seu patrimoni. Si es tracta d'un llegat a través del qual s'imposa una càrrega de caràcter personal al legatari, només aquest podrà acceptar; en cas contrari, l'acceptació correspondrà a l'administració concursal o al concursat amb l'autorització d'aquesta.

Per tant, quan d'accepta a benefici d'inventari o ens trobem en període d'herència jacent, ambdós pressupòsits subjectius per a la declaració del concurs de l'herència, l'hereu no és deutor, només ho és el titular de la massa patrimonial sobre la qual hi ha deutes que han de ser pagats abans de procedir a la partició i liquidació del cabal hereditari, de manera que com que el concursat no és l'hereu sinó l'herència, no se li pot limitar la seva voluntat i llibertat d'acceptar o repudiar herències.
Per altra banda, si l'hereu accepta de forma pura i simple, no estarem davant el concurs de l'herència, sinó davant el concurs de l'hereu i, llavors, caldrà comprovar si existeix o no insolvència per pagar, primer als creditors del causant respecte el cabal relicte, i després als creditors de l'hereu amb el seu patrimoni personal. I només en el cas de què sigui insolvent, és quan els creditors podran impedir que repudiï l'herència, ja que això els perjudicaria si la massa hereditària tingués més actiu que passiu i en cas d'acceptar encara que fos pura i simple, hi hauria una vinculació a cada patrimoni respecte dels deutes adquirits i adscrits, respectivament.

[59] GÓMEZ TABOADA, J. (2012). *Derecho de sucesiones de Cataluña. Teoría y práctica* (Vol. 1). Valladolid: Lex Nova, S.A.U.; Thomson Reuters.

II. Pressupòsit objectiu: la insolvència

El pressupòsit objectiu del concurs de l'herència és la insolvència. Com he comentat en l'apartat anterior, l'herència amb deutes esdevé insolvent quan aquests deutes no poden ser coberts amb el propi actiu del cabal hereditari.

Per desgranar actiu i passiu de qualsevol massa patrimonial[60] s'ha de realitzar un inventari. L'actiu són tots aquells béns i drets que formen part del patrimoni del causant. El passiu són els deutes que el causant hagués deixat sense liquidar abans de morir i els deutes de l'herència. L'actiu es resta del passiu i l'import resultant és el que determina la solvència o insolvència de l'herència, en funció de si el resultat és positiu o negatiu.

Per tant, la declaració de concurs procedirà en cas d'insolvència de l'herència. Es troba en estat d'insolvència l'herència que no pot complir amb les seves obligacions exigibles, és a dir, causant deutor que no podia complir regularment amb les seves obligacions exigibles i per tant, una vegada mor aquestes obligacions passen a formar part del passiu del cabal hereditari.

Qui presenti la sol·licitud de concurs de l'herència haurà de justificar el seu endeutament i el seu estat d'insolvència, que haurà de ser actual i imminent. Es troba en estat d'insolvència imminent l'herència que es prevegi que no podrà complir amb les seves obligacions en el moment de la seva liquidació.

Si la sol·licitud de declaració de concurs la presenta un creditor, haurà de fonamentar-la en títol pel qual s'hagi despatxat execució o constrenyiment sense que de l'embargament resultessin béns lliures suficients per efectuar-ne el pagament, o en l'existència d'alguns fets.

1. El sobreseïment general en el pagament corrent de les obligacions de l'herència;
2. L'existència d'embargaments per execucions pendents que afectin d'una manera general al patrimoni de l'herència.
3. L'alçament o la liquidació precipitada o ruïnosa dels seus béns pel causant.
4. L'incompliment generalitzat d'obligacions d'algun dels tipus següents:
   - les de pagament d'obligacions tributàries exigibles durant els tres mesos anteriors a la sol·licitud de concurs;
   - les de pagament de quotes de la Seguretat Social, i altres conceptes de recaptació conjunta durant el mateix període;

[60] L'herència s'ha d'entendre com una universalitat, com a garantia patrimonial.

- les de pagament de salaris i indemnitzacions i altres retribucions derivades de les relacions de treball corresponents a les tres últimes mensualitats.

1. Concepte

La Llei Concursal deixa sense resoldre alguns problemes sobre la insolvència, ¿què succeeix quan la Llei Concursal es posa en relació amb el Llibre Quart del Codi Civil de Catalunya, i en especial amb la institució del benefici d'inventari, així com les regles de la LEC?

La configuració jurídica del concepte d'insolvència, és autònom, atès que es tracta d'un fet o causa legal que provoca determinats efectes jurídics.

Han estat nombroses les configuracions doctrinals i jurisprudencials del concepte insolvència. L'art. 1913 CC ens diu que *"el deutor el qual el passiu fos major que l'actiu i hagi deixat de pagar les seves obligacions corrents, s'ha de presentar al concurs davant el tribunal competent després que aquella situació li fos concedida"*.
El Tribunal Suprem en la seva sentència de 28 d'octubre de 1993 assenyalava que *"la insolvència del deutor es determina no només per la impossibilitat de pagament complet sinó també per la disminució de possibilitats econòmiques efectives per donar satisfacció a l'exigibilitat integral del crèdit"*.
Però la veritat és que la insolvència no implica necessàriament el concurs de creditors, ni viceversa, sinó que la insolvència s'ha d'acreditar.

L'actual LC ens diu que la declaració de concurs procedeix respecte de qualsevol deutor, persona física o jurídica, quan es trobi en estat d'insolvència per no poder complir regularment les seves obligacions exigibles, i l'art. 2.4 ens ofereix una sèrie de situacions que indiquen que existeix una situació insolvent:

1. El sobreseïment general en el pagament corrent de les obligacions del deutor.
2. L'existència d'embargaments per execucions pendents que afectin d'una manera general al patrimoni del deutor.
3. L'alçament o la liquidació precipitada o ruïnosa dels seus béns pel deutor.
4. L'incompliment generalitzat d'obligacions d'alguna de les classes següents:
   - Les de pagament d'obligacions tributàries durant els tres mesos anteriors a la sol·licitud de concurs;
   - Les de pagament de quotes de la Seguretat Social (3 mesos);

- Les de pagaments de salaris i indemnitzacions i altres retribucions derivades de les relacions de treball corresponents a les tres últimes mensualitats.

En el concurs de l'herència el pressupòsit objectiu descansa sobre el concepte jurídic de la insolvència entesa com la incapacitat objectiva de cabal hereditari per operar el pagament dels deutes que graven l'herència[61].

2. Insolvència actual i imminent

Respecte el que significa insolvència actual i imminent, la diferència entre una i l'altra ens la dóna la conjugació del verb utilitzada pel legislador en els arts. 2.2 i 2.3 de la LC.

Així l'art. 2.2 ens parla del deutor que no pot complir regularment les seves obligacions exigibles, present, i per a això serà necessari acreditar l'existència d'un fet extern presumptament revelador d'aquest estat, és a dir, qualsevol dels enumerats en l'art. 24 LC.

I l'art. 2.3 ens refereix a "no podrà", en futur perquè no ha arribat el moment o la condició o manera per ser acomplerts, i caldrà que la previsió d'insolvència real sigui objectiva, i així es raoni en la seva sol·licitud de la manera més completa possible.

3. L'objecte del concurs de l'herència: el patrimoni hereditari. La determinació de la massa activa i la massa passiva

El patrimoni hereditari constitueix l'objecte principal sobre el qual s'assenten els pressupòsits i finalitats del concurs de l'herència.

L'herència accentua la funció de responsabilitat patrimonial com a subjecte del concurs. El caràcter de responsabilitat universal per deutes presenta certes puntualitzacions en l'àmbit del concurs de l'herència:

En primer lloc, l'acceptació a benefici d'inventari no produeix confusió de patrimonis entre el causant i el patrimoni dels hereus.

[61] *"La tipicidad de la insolvencia, en la mejor inteligencia del mecanismo de aplicación de la responsabilidad patrimonial, como fundamento primario de los diferentes medios que el ordenamiento confiere al acreedor para la defensa de la efectividad o el valor de realización de su derecho de crédito"*, dins CAZORLA GONZÁLEZ, M. J. *El concurso de la herencia*, cit.

I en segon lloc, hi ha certes notes i excepcions pròpies de l'àmbit successori, atès que només aquells drets que no s'extingeixen amb la mort de la persona poden configurar el cabal hereditari[62]: drets relacionats amb l'estat civil o la família –determinats drets polítics i a la funció pública, paternitat i filiació–; determinats drets de caràcter patrimonial –usdefruit, ús i habitació–; determinats drets que neixen o es transmeten amb la mort de la persona –arrendaments urbans, rústics; títols nobiliaris; assegurances de vida amb beneficiari.

III. Legitimació per a sol·licitar el concurs de l'herència

L'art. 3.4 LC considera legitimats per sol·licitar la declaració de concurs de l'herència als creditors del deutor mort, als hereus d'aquest i l'administrador de l'herència[63].

1. Creditors

Els creditors del deutor mort estan legitimats per a sol·licitar el concurs de l'herència d'acord amb el que disposa l'art.3.4 LC igual que podien haver-ho fet en vida del deutor, d'acord amb l'art.3.1 LC, sempre que es produeixi el pressupòsit objectiu recollit en l'art. 2.4 LC.

L'art.3.4 LC ha posicionat els creditors del deutor mort en primer lloc, igual que fa el CCcat, també el CC, amb preferència en l'ordre de cobrament per davant dels legataris, legitimaris i creditors de l'hereu, doncs abans d'heretar s'ha d'haver fet efectiu el pagament dels deutes que havia contret el causant en vida, és a dir, primer pagar i després heretar.

No està legitimat per a sol·licitar el concurs de l'herència el creditor aparent, és a dir, aquell que en els darrers sis mesos anteriors a la presentació de la sol·licitud ha adquirit el crèdit mitjançant actes *inter vivos*, a títol particular o després del seu venciment.

---

[62] Art. 411-1 CCcat.

[63] VILA FLORENSA, P. dins AA.VV. (2013) *Proceso Concursal* (Coord. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J. et al.). Barcelona: Ed. Bosch, S.A., pàg. 51.

La sol·licitud no cal que la formulin una pluralitat de creditors, sinó que, tal com es disposa en l'art. 3.1 LC està legitimat qualsevol dels seus creditors, així com l'art. 2.4 LC que diu *"si la sol·licitud de declaració de concurs la presenta un creditor"*.

2. Hereus

L'art. 3.4 LC recull la legitimació de l'hereu, indicant *in fine* que quan la sol·licitud sigui formulada per un hereu produirà els efectes de l'acceptació de l'herència a benefici d'inventari. Per tant, i molt important a tenir en compte, no es produirà la confusió de patrimonis entre el patrimoni hereditari i el de l'hereu. Cal dir que es denomina de manera impròpia "hereu" quan en realitat al que ens referim al cridat a l'herència, perquè encara no ha heretat.

Respecte la declaració de l'herència quan uns accepten pura i simplement i altres a benefici d'inventari, la LC no ha contemplat aquesta situació.

Els creditors del causant poden sol·licitar la declaració del concurs de tots aquells que siguin insolvents, és a dir podran sol·licitar el concurs dels que hagin acceptat pura i simplement, que siguin insolvents, però res no impedeix que puguin sol·licitar el concurs de l'herència. D'aquesta manera uns respondran il·limitadament dels deutes de l'herència, atès que han incorporat dins del seu propi patrimoni els béns heretats, i els altres només de la part que els hi correspongui de l'herència.

Aquí em remeto al que he esmentat anteriorment sobre els arts. 463-1 i 464-16 CCcat sobre la responsabilitat mancomunada dels cohereus.

Pel que fa a la sol·licitud instada per l'hereu instituït en cosa certa, per una banda l'art. 768 del CC ens diu que l'instituït en cosa certa i determinada serà considerat com a legatari, per l'altra, la LC ens parla d'hereu, per la qual cosa s'ha d'excloure a sensu contrari a l'hereu instituït en cosa certa. No obstant això, el Tribunal Suprem en sentència de 9 de març de 1993 ens ve a dir que aquest precepte només conté una presumpció la part deixada en cosa certa és a títol personal i caldrà analitzar el cas.

Però l'art. 423-3 de CCcat ens diu que l'hereu o els hereus instituïts solament en cosa certa, sense concorre amb hereus instituïts sense aquesta assignació, en són simples legataris, per dir-nos en l'apartat 2n que si l'hereu únic o tots els hereus instituïts ho són en cosa certa, són estimats prelegataris de la mateixa, i, excloent la cosa o les coses certes, tenen el caràcter d'hereus universals per parts iguals, si són més d'un[64].

[64] CAZORLA GONZÁLEZ, M. J. *El concurso de la herencia*, cit.; PEÑA BERNALDO DE QUIRÓS, M. *La herencia y las deudas del causante*, cit.

Per aquest motiu, analitzant el cas, podem concloure que l'hereu instituït en cosa certa podria estar legitimat per instar el concurs de l'herència, quan aquesta no hagués estat acceptada o acceptada a benefici d'inventari.

De la sol·licitud per part del legatari de part alíquota, d'acord amb art.427-36 CCcat, aquest no pot sol·licitar la declaració del concurs de l'herència en la mesura que no rep successió universal dels béns i per tant no és hereu.
No obstant això, entenent que legatari de part alíquota de l'herència implica la part alíquota del romanent que queda després de ser pagats els deutes de l'herència, és a dir, només del saldo actiu de l'herència. Mai pot convertir-se en deutor, de manera que tindria certa semblança amb la condició d'hereu a benefici d'inventari.
No és un simple legatari. Pot interposar judici de divisió de l'herència (art.782 LEC) i pot obtenir anotació preventiva del seu dret en el Registre de la Propietat (art .146 i 152 RH) , així com participar activament en les operacions particionals.
Per aquesta raó i per la consideració de cotitular de l'actiu hereditari que té especial interès en les operacions de liquidació del concurs, es pot entendre que es troba legitimat per a això.

Per últim, ens podem trobar amb què el causant hagi distribuït tota l'herència en llegats. Aquest supòsit, com a possibilitat d'ordenació per part del testador, és admissible en dret, de conformitat amb l'art. 427-9 CCcat (cfr. art. 891 CC), tot i que no està contemplat en la LC, es pot deduir que els legataris respondran dels deutes o gravàmens de l'herència en proporció a les seves quotes, *intra vires*, com ho fan els hereus a benefici d'inventari, i en la liquidació de la massa hereditària vénen a ocupar el lloc dels hereus.

3. Administradors

El Codi Civil de Catalunya, i en el dret comú també, es reconeixen diferents figures que es presten a confondre fàcilment, tot i que cadascuna té les seves pròpies característiques.

Pel que fa als administradors (art.411-9 CCcat; cfr. arts.1020 i 1026 i ss CC), aquesta figura queda circumscrita al benefici d'inventari i al dret de deliberar, mentre l'herència romangui indivisa[65].

L'administració pot constituir-se en testament; judicialment, d'acord amb l'art. 795 LEC el nomenament d'un administrador que representi l'herència en tots els plets i en formar l'inventari (463-4 CCcat; cfr. art. 1020 CC).
Cal fer referència als arts. 411-9.1 i 2, 461-3, 461-4 i 461-5 CCcat; cfr. art. 999.4 CC) en relació al fet que els actes de mera conservació o administració provisional no impliquen acceptació de l'herència.
La LC fa referència expressa al càrrec d'administrador com legitimat per instar el concurs.

Respecte els marmessors (arts. 429-1 a 429-15 CCcat; cfr. art.892 a 911 CC), pel que fa la naturalesa del càrrec, d'una banda es parla que es tracta d'un mandatari del causant, en altres que és un representant, i en altres, que ens trobem davant d'una institució fiduciària, de confiança, amb perfils propis.
És un càrrec *post mortem*, voluntari, personalíssim, retribuït, temporal i d'execució subsidiària.
Poden ser nomenats de la següent manera:

- Voluntaris, en testament o heretament
- Legítims, designats per la Llei (cfr. art. 429-15.2, quan el marmessor nomenat finalitza abans que hagi complert l'encàrrec)
- Datius, nomenats pel jutge (art.429-15.1)

Les seves facultats es troben recollides en l'art. 429-8 del CCcat entre les quals destaca la de possessionar-se en l'herència, administrar igual que tot hereu i disposar dels béns amb les limitacions dels arts. 429-9 i 429-10 CCcat.
El marmessor té legitimitat per instar el concurs de l'herència.

I per últim, el comptador partidor (art. 464-5 CCcat), que a diferència del marmessor, entre les facultats del comptador partidor hi ha la d'interpretar el testament, integració i correcció del testament, la col·lació, adjudicació de béns a l'hereu amb obligació d'abonar la diferència en metàl·lic, liquidació de la comunitat conjugal i lliurament de

[65] *"El administrador de la herencia deberá formular solicitud de concurso en cuanto advierta la concurrencia de la insolvencia actual o inminente de la masa hereditaria, tanto si ésta no ha sido aún aceptada como si es aceptada a beneficio de inventario"*, VILA FLORENSA, P. dins AA.VV. *Proceso Concursal* (Coord. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J. et al.), cit., pàg. 51.

llegats, tot el necessari per dur a terme la partició, però no representar de cap manera al testador (causant).

IV. El deure de sol·licitar la declaració de concurs de l'herència

El deure de sol·licitar el concurs ho trobem regulat en el Codi Civil de Catalunya i en la Llei Concursal. L'art.461-22 CCcat[66], en relació amb l'art. 5 LC, l'hereu que gaudeix del benefici d'inventari, si es compleixen els requisits legals, té el deure sol·licitar la declaració de concurs de l'herència i, un cop, declarat, de procedir d'acord amb la legislació concursal.

L'art. 5 diu el següent:

> *"1. El deutor ha de sol·licitar la declaració de concurs dins els dos mesos següents a la data en què hagi conegut o hauria d'haver conegut el seu estat d'insolvència.*
>
> *2. Llevat de prova en contra, es presumeix que el deutor ha conegut el seu estat d'insolvència quan hagi esdevingut algun dels fets que poden servir de fonament a una sol·licitud de concurs necessari de conformitat amb l'apartat 4 de l'article 2 i, si es tracta d'algun dels que preveu el paràgraf 4t, hagi transcorregut el termini corresponent."*

L'art. 5 per si sol no ens parla en cap moment de l'herència, però si podem entendre que en el cas d'una herència insolvent, qui representi aquesta tindrà dos mesos per a sol·licitar el concurs de l'herència i en el cas de què no ho sol·liciti la representació de l'herència, està legitimat qualsevol dels creditors del causant o fins i tot, l'hereu que no hagi acceptat pura i simplement, per a sol·licitar el concurs necessari.

[66] S'entén que l'administrador de l'herència té el mateix tractament que l'hereu com a subjecte passiu d'aquest deure. EGEA FERNÁNDEZ, J.; FERRER RIBA, J. *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, cit., pàg. 1534.

SEGONA PART

LA DECLARACIÓ DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA, ELS SEUS EFECTES I LA REPRESENTACIÓ

CAPÍTOL QUART
LA DECLARACIÓ DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA

I. Procediment de declaració

1. Jurisdicció i competència

El procediment concursal es segueix dins de l'àmbit de la jurisdicció civil. La competència objectiva en matèria concursal correspon als Jutjats del Mercantil (art. 8 LC)[67].

El caràcter universal del concurs justifica la concentració en un únic òrgan judicial de les matèries que es consideren d'especial transcendència pel patrimoni del deutor, això fa s'atribueixi al jutge del concurs jurisdicció exclusiva i excloent en matèries com totes les execucions i les mesures cautelars que poden adoptar-se en relació amb el patrimoni de l'herència insolvent per qualsevol dels òrgans jurisdiccionals o administratius.
Es segueix el mateix patró pel concurs de l'herència, encara que tingui connotacions civils, però bàsicament és un procediment de caràcter patrimonial.

Respecte la competència territorial (art. 10 LC) per declarar i tramitar el concurs de l'herència, correspon al Jutge del Mercantil i en aquest cas, en el que té incidència també la successió, serà el Jutjat del Mercantil on hagués tingut l'últim domicili conegut el causant o el del lloc on es trobin la major part dels béns, d'acord amb l'art. 411-2.2 CCcat. L'hereu o l'administrador de l'herència podrà plantejar qüestió de competència territorial per declinatòria, en virtut de l'art. 12 LC.

[67] PRENDES CARRIL, P. *Guía Práctica Concursal*, cit.; AA.VV. *Proceso Concursal* (Coords. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J.; MACHADO PLAZAS, J.; SALA REIXACHS, A.; VILA FLORENSA, P.), cit.

En el cas de la mort d'un deutor concursat, en el que ja s'hagués iniciat un concurs i aquest es continuï com a concurs de l'herència, tal com disposa l'art. 182.3 LC, la competència per tramitar aquest concurs de l'herència correspondrà al jutge que estigués coneixent del concurs de creditors.

2. Provisió sobre la sol·licitud

Respecte la provisió sobre la sol·licitud de declaració de concurs (arts. 13 a 20 LC)[68] cal tenir en compte el termini per a proveir, el jutge ha de proveir el mateix dia o, si no és possible, el següent dia hàbil al del seu repartiment. El jutge examinarà la sol·licitud de concurs de l'herència, i si l'estima completa, proveirà d'acord amb el que es disposa en els arts. 14 i 15 LC.

Davant defectes de la sol·licitud, el jutge assenyalarà al sol·licitant un termini de justificació o esmena, que no podrà excedir de cinc dies o no l'admetrà.

Pel que fa la decisió judicial, hi ha dues opcions:
El jutge pot no admetre la sol·licitud, mitjançant escrit, fent constar els defectes o causes pels quals no l'admet, i justificar el perquè no permet l'esmena.

En el cas d'haver-se iniciat el tràmit a instància de l'hereu o l'administrador de l'herència jacent: per una banda, si de la documentació aportada, apreciada en el seu conjunt, resulta l'existència de fets que acrediten la insolvència al·legada per l'hereu o l'administrador, el jutge dictarà auto que declari el concurs; per l'altra, si el jutge considera insuficient la documentació aportada, assenyalarà al sol·licitant un termini, que no podrà excedir de cinc dies, perquè complementi l'acreditació de la insolvència al·legada.

En el cas d'haver-se iniciat el tràmit a instància d'un altre legitimat, el jutge dictarà auto admetent a tràmit i ordenant l'emplaçament de l'hereu o l'administrador de l'herència que podrà formular oposició a la sol·licitud, i proposar els mitjans de prova.

[68] Anàlisi dels arts. 13 a 20 LC amb l'ajuda de PRENDES CARRIL, P. *Guía Práctica Concursal*, cit.; AA.VV. *Proceso Concursal* (Coords. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J.; MACHADO PLAZAS, J.; SALA REIXACHS, A.; VILA FLORENSA, P.), cit.

També es pot acordar l'acumulació de sol·licituds. Després d'una admissió, existint un vincle d'unió, les que es presentin amb posterioritat s'acumularan a la primera ja repartida tenint per compareguts als nous sol·licitants però, sense retrotraure les actuacions.

Cal dir que també hi ha la possibilitat d'acordar mesures cautelars anteriors a la declaració del concurs, si es considera necessari. El jutge té llibertat per adoptar aquelles que consideri necessàries per assegurar la integritat del patrimoni hereditari. També pot exigir que es presti fiança per respondre dels eventuals danys i perjudicis quan les sol·licités una de les parts.

En la contestació, quan s'iniciï per un creditor o per un altre legitimat, l'hereu o l'administrador de l'herència pot optar per l'aplanament, en el qual l'hereu o l'administrador pot contestar declarant que es troba en un dels supòsits de concurs, o, no contestar a l'emplaçament, assimilant-se a l'opció anterior, o bé, per l'oposició, que per altra banda és l'opció més normal i habitual, en la qual l'hereu o l'administrador nega els fets declarant que no es troba en un dels supòsits de concurs.

Quan s'inicia el concurs a instància d'un creditor o per un altre legitimat, s'ha d'assenyalar una vista oral sobre l'admissió de la sol·licitud, que s'haurà de celebrar dins dels deu dies següents a aquell en què s'hagi formulat oposició.

La resolució sobre la sol·licitud es realitza mitjançant un auto declarant el concurs o desestimant la sol·licitud.

Els recursos sobre l'admissió de la sol·licitud caben, tant contra l'estimació com la desestimació, però s'ha de tenir en compte que la desestimació dels recursos determina la condemna en costes del recurrent.

2.1. Assentiment o oposició a la declaració del concurs de l'herència

En el cas de concurs de l'herència l'assentiment o l'oposició[69] la pot formular aquell qui representi a l'herència jacent en el cas de què ningú encara l'hagi acceptat, l'hereu o l'administrador de l'herència.

[69] Vid. art. 18 LC.

L'assentiment mitjançant manifestació expressa o mitjançant la no formulació d'oposició dins del termini establert, implicarà la continuació del procediment, dictant-se directament l'auto de declaració de concurs i continuant aquest els seus tràmits legals.

Contràriament, es formula oposició quan, qui representa l'herència jacent, no està d'acord amb la sol·licitud de declaració de concurs de l'herència, i podrà oposar-se a la mateixa, com a conseqüència d'aquesta oposició s'obrirà un tràmit per determinar si procedeix o no la declaració de concurs de l'herència. L'oposició, evidentment, és un xic més complicada que el simple assentiment, així tot seguit analitzaré els motius d'oposició i els seus efectes.

2.1.1. Motius d'oposició

L'oposició s'ha de fonamentar en motius de fons, negant la legitimació del sol·licitant o bé, l'existència del pressupòsit subjectiu o objectiu. De totes maneres, la LC només presta atenció a l'oposició per manca del pressupòsit objectiu, és a dir, la manca d'insolvència (art.18.2 LC)[70].

No obstant això, el representant, hereu o administrador es pot oposar per manca del pressupòsit subjectiu. Pot succeir que en el moment de la sol·licitud de declaració de concurs de l'herència, aquesta hagi estat acceptada pura i simplement, i en aquest cas mancarà el pressupòsit subjectiu.

El pressupòsit objectiu, com hem vist, requereix una insolvència (art. 2.4 LC), que s'ha d'haver manifestat a través d'algun dels fets externs que enumera la Llei de manera taxativa. La mateixa Llei només exigeix que el pressupòsit objectiu existeixi en el moment de la declaració del concurs. Per tant, es pot donar el supòsit, per exemple, que la insolvència sigui imminent però no actual, o que existís en el moment de formular la sol·licitud, però que hagi desaparegut amb posterioritat. Cal tenir en compte com s'ha configurat el pressupost objectiu quan la sol·licitud de declaració judicial de concurs prové d'un creditor, i de qualsevol altre legitimat diferent del representant, hereu o administrador de l'herència, perquè ens trobarem davant d'un concurs

[70] Si el representant, hereu o administrador de l'herència reconeix que existeix un fet extern, però nega la insolvència, la llei restringeix les possibilitats de defensa d'aquest: es produirà la inversió de la càrrega de la prova, és a dir, si el creditor ha aconseguit acreditar el fet extern ja no ha d'acreditar la insolvència de l'herència, sinó que correspondrà a qui representi l'herència acreditar la solvència. CAZORLA GONZÁLEZ, M. J. *El concurso de la herencia*, cit.

necessari, en conseqüència, tal com he exposat anteriorment, la situació d'insolvència actual s'ha d'haver manifestat a través d'algun dels fets externs que enumera la Llei. També és possible fer oposició, encara que existeixi una situació d'insolvència, per evitar la declaració de concurs necessari, o retardar els efectes de la declaració per preparar la documentació, la comptabilitat, etc. a fi d'evitar la qualificació del concurs com a culpable.

Per últim, l'oposició es pot basar per manca de legitimació en el sol·licitant. El representant, hereu o administrador es pot oposar a la declaració del concurs de l'herència provant que el sol·licitant ha perdut la seva condició de creditor, senzillament perquè el deute s'ha extingit, perquè s'han subrogat en el crèdit, o perquè es confonen en la mateixa persona representant, hereu o administrador i creditor. La confusió és causa d'extinció de les obligacions i és possible que si el creditor és un dels cridats a l'herència, quan accepta la mateixa persona esdevé deutor i creditor, amb la qual cosa l'obligació s'extingeix; i d'aquesta situació es pot derivar, que un cop produïda la confusió, el patrimoni del causant sigui solvent per complir amb les prestacions a favor de la resta dels creditors[71].

El representant, hereu o administrador disposa de cinc dies des de l'emplaçament per formular oposició a comptar des de l'endemà de l'emplaçament (art. 15.1 LC). L'oposició presentada fora de termini no produeix cap efecte.

2.1.2. Efectes de l'oposició

L'oposició no és altra cosa que la resistència del deutor, és a dir, en el cas del concurs de l'herència, es tracta de qui representi a l'herència jacent o del cridat a l'herència.

De l'oposició, ha de donar vista el jutge en el termini de deu dies des de la formulació de l'oposició, havent de fer valer les parts les proves que consideri necessàries i que hauran de practicar-se en l'acte de la vista, o si s'escau en els vint dies següents.

El jutge ha de citar les parts a una vista, la finalitat és determinar la legitimació del sol·licitant i la concurrència dels pressupòsits, subjectiu i objectiu, de la declaració judicial sol·licitada. Sense la declaració d'aquesta compareixença no és possible resoldre sobre la sol·licitud presentada, perquè una vegada que s'ha formulat

[71] CAZORLA GONZÁLEZ, M. J. *El concurso de la herencia*, cit.

l'oposició, la compareixença necessàriament s'ha de celebrar. Ni tan sols procedeix la declaració automàtica del concurs en el cas que el sol·licitant acrediti suficientment la insolvència de l'herència un fet extern que evidenciï la realitat d'aquesta insolvència[72].

En aquest cas, si són diversos els cridats i només se n'ha oposat un, és suficient la compareixença d'aquest, i si els efectes són beneficiosos, ho seran en benefici de la comunitat hereditària mentre la resta de cridats no hagin acceptat, doncs han d'actuar conjuntament o bé, de manera individual si no estan d'acord amb l'oposició, és a dir, es pot donar el cas de què uns s'oposin i altres s'aplanin.

Certament l'oposició del cridat a l'herència que encara no ha acceptat pot formular-se amb la simple finalitat de guanyar temps per preparar falses proves de solvència, com podria ser actuacions merament declaratives sobre la seva possible acceptació pura i simple a l'herència. Per tal d'evitar aquest risc el sol·licitant del concurs pot instar l'adopció de mesures cautelars (art. 17.1 LC).

Quan l'herència sigui solvent, l'oposició constitueix el mitjà de què disposa per evitar que prosperi la sol·licitud de concurs, doncs en cas de solvència el risc és precisament el contrari. El temps que transcorre des de l'emplaçament del deutor fins a la celebració de la vista i fins a la resolució sobre la sol·licitud pot deteriorar la situació econòmica de l'herència, fins al punt que la situació de solvència en què es trobava en el moment de la sol·licitud es converteixi en real i efectiva insolvència en el moment en què aquesta compareixença es celebri, sense possibilitats de recuperació, per aquest motiu és molt important la qüestió dels terminis.

Una vegada formulada oposició pels cridats o hereus, el jutge ha d'examinar l'escrit d'oposició per verificar els requisits –subjectiu, objectiu, formal i temporal.
En algunes ocasions pot succeir que els emplaçats s'oposin a la declaració judicial del propi concurs, això succeeix quan el sol·licitant no té legitimació o quan la insolvència no sigui actual, sinó imminent. En aquestes ocasions, en el concurs de creditors, el deutor pot tenir interès en què fracassi la sol·licitud presentada pel creditor i que el concurs sigui qualificat corn voluntari, atès que per regla general, en cas de concurs voluntari, el deutor conserva les facultats d'administració i disposició sobre els béns i drets que integren la massa activa, quedant sotmès només a intervenció, d'acord amb l'art. 40.1 LC. Però no creiem que sigui aquest el plantejament en un concurs de

[72] CAZORLA GONZÁLEZ, M. J. *El concurso de la herencia*, cit.

l'herència, atès que en tot cas correspondrà a l'administració concursal l'exercici de les facultats patrimonials d'administració i disposició sobre el cabal relicte, sense que pugui canviar aquesta situació.

Si la insolvència no fos actual, és evident que mancaria el pressupòsit objectiu per a la declaració de concurs necessari (art. 2.4 LC), encara que existís el pressupòsit objectiu per a la declaració de concurs voluntari (art. 2.3 LC). En aquest cas la sol·licitud del creditor es desestimarà, per falta d'un element essencial per a la declaració de concurs, i en la mateixa resolució o en una altra posterior, el jutge procedirà a declarar el concurs a sol·licitud del cridat o de l'hereu en situació d'insolvència imminent, desistint de l'oposició en el curs de la compareixença.

3. Declaració del concurs

La declaració del concurs[73] (arts. 21 a 24 LC) procedeix quan l'herència es troba en situació d'insolvència, havent de distingir si aquesta és actual o imminent i distingint entre concurs voluntari i necessari (art. 22 LC); essent voluntari, com a regla general, quan la primera de les sol·licituds ha estat presentada pel representant de l'herència jacent, l'hereu o l'administrador de l'herència, i necessari, en els altres casos que exposaré a continuació.

En aquest sentit l'art. 2.1 LC estableix que *"la declaració de concurs procedirà en cas d'insolvència del deutor comú"*. Afegint a continuació en el segon paràgraf que es troba en estat d'insolvència[74] *"el deutor que no pot complir regularment les seves obligacions*

---

[73] En el present treball, no es fa referència als concursos connexos, dels arts. 25, 25 bis i 25 ter LC, però cal fer-ne un petit esment. Respecte aquest tema és molt clar el comentari del meu mestre ALONSO-CUEVILLAS, J. dins AA.VV. *Proceso Concursal* (Coord. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J. et al.), cit., pàgs. 158–171. De tot el que exposa, cito un dels paràgrafs del seu comentari, respecte una de les principals novetats de la última reforma que es troba en l'art. 25 ter LC: *"La consolidación de masas comportará que los concursos acumulados pasen de facto a tramitarse como un único concurso, pues la unificación de activos y pasivos comportará asimismo la práctica identificación de todos los hitos posteriores (convenio, liquidación, etc.). Aún cuando, conceptualmente, la consolidación de masas quizás no contamine siempre todas las restantes instituciones concursales (piénsese, por ejemplo, en las posibles distintas causas generadoras de una eventual calificación de culpabilidad), consolidadas las masas, la tramitación unificada resultará de ordinario lo más conveniente. Ello no obstante, la ya destacada falta de reglas legales, permitirá también aquí la flexibilidad necesaria para desunificar aquellos trámites que pudiere resultar conveniente abordar por separado.*
En el excepcional supuesto de que hubiera pluralidad de administraciones concursales se impone aquí que actúen siempre de forma común."

[74] En aquest sentit, DUQUE DOMÍNGUEZ, J. *Sobre el concepto básico de insolvencia*. Dins *Estudios sobre la Ley Concursal. Libro homenaje a Manuel Olivencia*, cit., pàg. 1004.

exigibles". D'aquesta manera es recull un concepte ampli sota el qual, el deutor es trobarà en estat d'insolvència quan l'actiu sigui inferior al passiu i concorri a més, la falta de crèdit, és a dir, falta d'actiu per fer front als pagaments, i que per tant, el deutor no pugui complir les seves obligacions. Això, traslladat a l'herència, diríem que dins del cabal hereditari, distingim dues masses, l'actiu i el passiu i que tindríem més passiu, és a dir, deutes contrets en vida del causant, que actiu. Com a conseqüència, l'herència no podria fer front a la seva obligacions exigibles i és quan procediria la declaració de concurs de l'herència[75].

Respecte al concurs de l'herència, aquesta tindrà el caràcter de necessari si ens trobem en el pressupòsit subjectiu de l'herència jacent quan ho sol·licitin els creditors, però si l'herència ha estat acceptada a benefici d'inventari, hi ha la possibilitat de què siguin els hereus qui instin el concurs de l'herència, en aquest cas tindrà el caràcter de voluntari. I si el concurs continua com a concurs de l'herència en virtut del 182 LC, tindrà el caràcter que en la declaració de concurs originari se li hagi atribuït.

En qualsevol cas, l'administració i disposició dels béns sotmesos al concurs de l'herència correspon a l'administració concursal, tal com he anat esmentat en diferents ocasions al llarg del treball, amb independència que el concurs de l'herència sigui voluntari o necessari, com veurem a continuació.

3.1. Requisits i forma

L'art. 5 LC ens diu que el deutor haurà de sol·licitar la declaració de concurs dintre dels dos mesos següents a la data que hagués conegut o hagués hagut de conèixer el seu estat d'insolvència. Tenir en compte el termini de dos mesos és molt important per a la qualificació del concurs, tot i que personalment, en el supòsit del concurs de l'herència, el considero insuficient, atès que en el moment en què entra en joc una successió hi ha molts aspectes a tenir en compte i veig molt ajustat el termini de dos mesos, potser en el supòsit de declaració de concurs de l'herència es podria valorar l'opció d'allargar una mica més aquest període de temps, tampoc no superior a sis mesos.

A la sol·licitud del concurs el deutor haurà d'indicar si la seva insolvència és actual o imminent i ha d'adjuntar els documents assenyalats en l'art. 6.2 LC.

---

[75] En aquest sentit, ROCA TRIAS, E. *L'herència insolvent. InDret 2/2005 Revista para el análisis del Derecho*, cit.

La junta de Jutges del Mercantil de Barcelona van establir un model normalitzat de sol·licitud de concurs de creditors el desembre del 2011, la reprodueixo a continuació, atès que per a la sol·licitud de concurs de l'herència també ens haurem d'ajustar a aquest model:

1) Tota sol·licitud de concurs s'ha de fer en un model normalitzat.
2) Haurà d'anar acompanyada dels preceptius documents previstos en l'art. 6.2.
3) S'haurà d'identificar el nombre de cada document de manera externament visible i seguiran la següent numeració:
    1. Sol·licitud segons model normalitzat
    2. Pagament de la taxa
    3. Poder especial
    4. Memòria segons model uniforme
    5. Inventari amb totes les mencions legalment exigibles de l'art.6.2 paràgraf 3r LC. En el cas de béns immobles s'ha d'aportar còpia electrònica de la seva descripció registral per diligenciar els manaments.

       Aquest inventari ha de contenir una relació de béns i drets, i una altra de gravàmens, traves i càrregues.
       - Relació de béns i drets
           - Amb expressió de la seva naturalesa
           - Lloc on es troben
           - Dades d'identificació registral
           - Valor d'adquisició
           - Correccions valoratives que siguin procedents
           - Valor actual
       - Gravàmens, traves i càrregues
           - Amb expressió de la seva naturalesa
           - Dades d'identificació
    6. Llista alfabètica dels creditors amb totes les mencions legalment exigides a l'art.6.2 paràgraf 4t LC:
           - Identitat de cada un d'ells
           - Venciment dels seus respectius crèdits
           - Garanties personals o reals constituïdes
           - Si ha reclamat judicialment el pagament o no indica l'estat de les actuacions
    7. Comptes anuals, informes de gestió i auditoria dels tres últims exercicis hagin estat o no dipositats els comptes.

Aquí, en el cas del concurs de l'herència, s'haurien d'aportar els extractes bancaris del darrer any abans de la defunció (tal com es demana normalment), o en general la documentació bancària del causant. També es pot donar el cas de què entri en la successió una empresa, llavors si procediria aportar comptes anuals, etc.

8. Balanç de situació a la data del concurs.
9. Relació d'operacions que per les seves característiques excedeixin del gir o tràfic ordinari del deutor, així com els canvis significatius, amb anterioritat als últims comptes anuals formulats.
10. Proposta de conveni o de liquidació anticipada.
11. Adhesions, si s'escau.

4) L'original de la sol·licitud, de la taxa, del poder, de la memòria i de les adhesions s'aportaran en paper.
5) La resta de documents s'aportaran en format electrònic degudament protegit contra escriptura.
6) El suport electrònic que continguin els documents referits hauran de presentar amb un arxiu per a cada un dels documents relacionats.
7) Els arxius estaran ordenats seguint la numeració abans indicada.
8) Es presentaran quatre suports addicionals amb la còpia electrònica de la sol·licitud, la memòria, el poder, la taxa i els documents preceptius.
9) Amb la sol·licitud no s'acompanyaran més documents que els abans relacionats.
10) Escriptures de constitució de la societat, modificacions estatutàries, contractes, documents de constitució de garanties reals, còpia dels litigis, documentació comptable, llibres de comptabilitat i qualsevol altre document diferent dels relacionats, es quedaran en poder de la concursada i a disposició de l'Administració Concursal. Aquest punt és molt específic per a una empresa concursada, però de totes maneres, ho podríem adaptar. Es tractaria de presentar les escriptures dels immobles propietat del causant, contractes, litigis, etc.
11) El Jutjat es reserva la possibilitat de requerir l'auxili de la part per imprimir aquells documents excessivament voluminosos o amb formats d'impressió incompatibles amb els mitjans de què disposa.

Evidentment, com que es tracta d'un model normalitzat de declaració de concurs de creditors, és possible que alguns punts no s'adeqüin en el cas de concurs de l'herència. De totes maneres, ens pot servir de guia per a orientar-nos respecte la

documentació que s'ha d'acompanyar amb la sol·licitud de concurs, només cal que mantenir una coherència i aportar la documentació de què es disposi de manera ordenada.

3.2. Auto de declaració del concurs

Els concursos de creditors, siguin de persona natural o de persona jurídica (o de l'herència), es classifiquen per la Llei en concursos voluntaris i concursos necessaris. El jutge, en declarar el concurs, ha de determinar si aquest té caràcter voluntari o si, per contra, té caràcter necessari. Es tracta d'un pronunciament necessari de l'auto[76] de declaració de concurs (art. 21.1 paràgraf 1r LC)[77].

---

[76] La traducció d' "auto" en català, ha ocasionat alguns problemes terminològics. Respecte aquesta qüestió vull citar un fragment extret de NIEVA-FENOLL, JORDI "Problemes terminològics de la justícia en català". *Indexació, terminologia i llenguatge jurídic*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Terminologia; Universitat Autònoma de Barcelona; Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Jurídics. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia, 3). Font: *Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia*, núm. 31 (juliol-agost de 2012).

> *"En la primera edició del DIEC, la normativa proposava el mot interlocutòria. Aquesta paraula, però, ha provocat moltes discussions i fins i tot queixes en l'àmbit judicial, des de la comissió de cultura del Col·legi d'Advocats de Barcelona, i també entre els professors de dret processal, atesa la seva ambigüitat i, sovint, la seva impropietat. A més, és un fet constatable que l'ús de la paraula no ha acabat d'arrelar en l'àmbit jurídic i, per això, l'any 2000 vaig proposar que es canviés pel mot provisió, que prové directament del nostre llenguatge jurídic històric. La proposta va arribar a comptar, fins i tot, amb el suport explícit de disset professors de dret processal que van signar una declaració favorable, i àdhuc de professors d'altres matèries jurídiques, així com del Servei de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona. [...]*
>
> *Tanmateix, la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans es va inclinar per l'opció més conservadora i no va considerar procedent, de moment, eliminar el mot interlocutòria i incloure provisió com a equivalent de auto al DIEC. Tant de bo en el futur tinguin lloc aquesta inclusió i aquesta eliminació, que posarien fi definitivament a les ambigüitats de la terminologia actual i esborrarien d'una vegada per totes l'ús, malauradament molt freqüent, del barbarisme auto.*
>
> *En canvi, la segona edició del DIEC sí que va reconèixer un mot que designa aquesta resolució en el dret andorrà: aute. Personalment, amb tot el respecte, considero que si en una variant dialectal de la llengua catalana la paraula es considera correcta, és molt difícilment refutable la seva correcció en la resta de variants dialectals, sobretot si es té present que es tracta de terminologia estrictament tècnica. De fet, malgrat tots els inconvenients reconeguts que té, aute és la paraula més utilitzada darrerament en els mitjans de comunicació, i també és la paraula que empro personalment en la docència de dret processal, perquè no planteja els problemes que provoca interlocutòria, explicats a continuació.*
>
> *La paraula interlocutòria, en el llenguatge judicial actual, no és un substantiu, sinó un adjectiu que descriu un tipus de resolucions judicials. Les interlocutòries, malgrat la imprecisió etimològica, són les resolucions que es troben al mig d'un procediment i que no l'acaben, en oposició a les resolucions definitives, que sí que el conclouen.*
>
> *Les resolucions judicials que existeixen són, en castellà, la providència, l'auto i la sentencia. La providència sempre és interlocutòria, l'auto pot ser interlocutori o*

El concurs voluntari és el declarat a sol·licitud del deutor; i el concurs necessari és el declarat a sol·licitud de qualsevol altre legitimat (art. 3 LC). En cas de pluralitat de sol·licituds (del deutor i dels altres legitimats), el jutge ha d'atendre quina ha estat la primera de les sol·licituds que s'haguessin presentat.
Si la primera de les sol·licituds és la del deutor, el concurs serà voluntari; i si la primera de les sol·licituds és la de qualsevol dels creditors legítims o de qualsevol dels altres legitimats, el concurs serà necessari (art. 22.1 LC).

La primera de les sol·licituds presentades serà la que determini el caràcter voluntari o necessari del concurs de creditors. En el cas que s'haguessin presentat sol·licituds de declaració de concurs davant de dos o més jutjats competents, la primera de les presentades determina no només la preferència del jutjat per conèixer del concurs (art. 10.2 LC), sinó també la classificació d'aquest concurs com voluntari o necessari.

El concurs pot ser voluntari encara que el deutor hagi sol·licitat la declaració de concurs transcorreguts ja dos mesos des de la data en què hagués conegut o hagut de conèixer l'estat d'insolvència (art. 5.1 LC). L'incompliment del deure legal de sol·licitar la declaració de concurs pot tenir efectes per a la qualificació del concurs com a culpable, en la mesura que, en cas d'incompliment d'aquest deure, es presumeix l'existència de dol o culpa greu del deutor, excepte prova en contrari (art. 165.1 en relació amb art. 164.1 LC); però no afecta el caràcter voluntari d'aquest concurs. Són concursos voluntaris no només els declarats a sol·licitud del deutor, sinó també els que

---

definitiu, i la sentencia sempre és definitiva, tret de comptadíssimes excepcions en el dret actual.

Si traduïm tot el que s'acaba de dir al català, seguint la terminologia del DIEC, ens trobarem que hi ha providències interlocutòries, sentències definitives o excepcionalment interlocutòries, i, finalment, interlocutòries definitives i interlocutòries interlocutòries, la qual cosa, a banda de la cacofonia, dificulta moltíssim la comprensió. Per això, a les classes de dret processal no he trobat cap altra solució que no sigui utilitzar aute fins que no s'introdueixi l'ús de provisió com a equivalent de auto, que seria el més adient des del punt de vista històric.

La raó és que, arran de la lectura, al llarg de més de deu anys, de molts textos de dret històric català, actualment no tinc cap dubte que la paraula catalana per a designar l'auto al segle XVIII era provisió. Provenia directament del llatí PROVISIO, i va ser utilitzada a bastament per la doctrina jurídica de l'època. Tant de bo aquesta realitat canviï com més aviat millor".

No obstant això, seguint les indicacions del meu mestre, Prof. Alonso-Cuevillas Sayrol, opto per "auto".

[77] PRENDES CARRIL, P. *Guía Práctica Concursal*, cit., pàgs. 153–155.

es declaren, a petició del deutor, quan ja ha incomplert aquest deure legal de sol·licitar la declaració de concurs[78].

3.2.1. Pronunciaments

D'acord amb el que disposa l'art. 21 LC[79], es declararà el concurs de l'herència per auto o, si s'escau per sentència, si hi havia oposició i es resol en segona instància. Els seus efectes són immediats i s'obre la fase comuna. Aquest auto inclourà els següents pronunciaments:

1) El caràcter necessari o voluntari del concurs, depenent de qui hagi sol·licitat la declaració de concurs de l'herència.
2) Els efectes sobre les facultats d'administració i disposició del seu patrimoni, així com el nomenament l'administració concursal.
3) En cas de ser necessari, el requeriment al representant de l'herència jacent, l'hereu o l'administrador de l'herència perquè presenti en el termini de deu dies els documents numerats en l'art. 6.2 LC.
4) Les mesures cautelars necessàries per a assegurar la integritat, conservació o administració del patrimoni hereditari fins que l'administració concursal accepti el càrrec.
5) Crida als creditors perquè comuniquin els seus crèdits, termini d'un mes a partir del dia següent de la seva publicació al BOE.
6) Promoure la publicitat que sigui necessària: BOE, Registre públic concursal, Registre Civil, altres registres públics com el Registre de la Propietat, Trànsit, etc.

3.2.2. Concurs voluntari

L'art. 22 LC ens diu que el concurs serà voluntari quan la primera de les sol·licituds l'hagi fet el propi deutor i en el cas del concurs de l'herència serà el representant de l'herència jacent, qualsevol dels cridats a l'herència, el marmessor o el seu administrador i en l'herència acceptada a benefici d'inventari, qualsevol dels hereus,

---

[78] Respecte el concurs de l'herència el concurs tindrà la consideració de voluntari si la sol·licitud prové de l'administrador d'aquesta herència; i serà necessari si ha estat instat pels creditors del deutor mort o, fins i tot, pels hereus d'aquest (que no hagin acceptat pura i simplement (art. 3.4). Tot i que en el concurs de l'herència i com excepció, el caràcter voluntari o necessari del concurs és intranscendent, atès que correspon sempre a l'administració concursal l'exercici de les facultats patrimonials d'administració i disposició sobre el cabal relicte, sense que pugui modificar aquesta situació (art. 40.5).

[79] Adaptació de l'art. 21 LC pel supòsit de concurs de l'herència.

altrament, serà necessari, en virtut de l'excepció prevista en l'apartat 2 del mateix article, quan en els tres mesos anteriors a la data de la sol·licitud del deutor, qualsevol legitimat n'hagi presentat una altra i s'hagi admès a tràmit, encara que aquest hagi desistit, no hagi comparegut o no s'hagi ratificat.

En la declaració de concurs voluntari cal examinar si concorren els requisits formals previstos en l'art. 6 LC, concretament els referits a la documentació necessària per a poder sol·licitar la declaració de concurs.
En la sol·licitud de concurs voluntari de l'herència[80], qui l'insta, és a dir, els hereus o l'administrador, en primer lloc, estan manifestant la situació d'insolvència de l'herència, i en segon lloc, és inútil que demanin que no se'ls suspenguin les facultats d'administració i disposició del cabal hereditari, i que únicament quedin intervingudes, perquè en cas de fer-ho, l'altra part s'oposarà d'acord amb l'art. 40.5 LC i el jutge ho desestimarà i sotmetrà el seu exercici a l'administració concursal. Aquesta situació no variarà arribat el moment de la liquidació, d'acord amb l'art. 145.1 LC, perquè la suspensió de l'exercici de les facultats d'administració i disposició no pot canviar mentre duri el concurs de l'herència.

Respecte el contingut i la quantia de la llista de creditors el procediment del concurs de l'herència ha de seguir el seu curs ordinari, acordant amb això, el nomenament de l'administració concursal (art. 27.1 LC).

Si el representant de l'herència jacent o els hereus –els que hagin acceptat a benefici d'inventari– aporten amb la sol·licitud de concurs la documentació que tinguin respecte l'actiu i el passiu del patrimoni hereditari, en principi, no seria necessari adoptar cap mesura cautelar, ni cap limitació en les comunicacions, sempre que en cap cas s'obstaculitzi la tasca de l'administració concursal o del jutge.

En el cas de concurs de l'herència per una banda, no seran necessaris els pronunciaments que acompanyen la tramitació d'un concurs voluntari, els quals es refereixen a sol·licitar la intervenció per a l'administració i disposició dels béns, així com les condicions sobre la comunicació entre aquests, el jutge i l'administració

[80] Auto del Jutjat Mercantil de Barcelona, de 15 de novembre de 2004. Procediment 55/2004 – AC 2004/1896–. Ponent: José María Fernández Seijo. Jurisdicció civil. Concurs (Llei 22/2003 de 9 de juliol): Declaració de concurs: voluntari: procedència: acreditació de la situació d'insolvència. Adaptació dels pronunciaments vinculats a la declaració de concurs que es dicten en aquesta sentència, com si es tractés d'un concurs de l'herència. CAZORLA GONZÁLEZ, M. J. *El concurso de la herencia*, cit.

concursal, perquè només poden quedar suspeses. Per altra banda, es presumeix la bona fe dels hereus i per aquest motiu no es decreten mesures cautelars, no obstant això, s'ha de tenir en compte que aquests poden utilitzar aquest procediment per realitzar actes perjudicials contra la massa en benefici propi, aprofitant el període de temps fins que el jutge nomena l'administració concursal.

Pel que fa a la sol·licitud de declaració de concurs voluntari de l'hereu o dels hereus, aquesta la presentarà un legitimat en l'àmbit de la representació de l'herència, és a dir, els hereus, representants o l'administrador[81].

3.2.3. Concurs necessari

El concurs necessari[82] de l'herència, és aquell que ha estat sol·licitat pels creditors, el sol·licitant del concurs, en aquest cas, no ha d'al·legar ni provar que la insolvència de l'herència, sinó que ha d'al·legar la concurrència d'un fet extern revelador de la insolvència (art. 2.4 LC).

Quan concorren determinats fets reveladors de situacions d'insolvència[83], provoquen l'obertura del procediment de concurs de l'herència:

- El sobreseïment general en el pagament de les obligacions del causant o de l'herència jacent o de l'hereu beneficiari.
- L'existència d'embargaments per execucions pendents que afectin de manera general al cabal hereditari.
- L'alçament o la liquidació precipitada o ruïnosa dels béns, bé pel causant a través de disposicions testamentàries o bé, pels cridats a l'herència o per qui hagin acceptat a benefici d'inventari,
- L'incompliment generalitzat d'obligacions com ara les de pagament d'obligacions tributàries exigibles durant els tres mesos anteriors a la sol·licitud de concurs; les de pagament de quotes de la Seguretat Social, i altres conceptes de recaptació conjunta durant el mateix període; les de pagament de

[81] Les principals diferències entre ambdós tipus de concurs:
En el concurs voluntari el deutor conserva les facultats d'administració i de disposició sobre el seu patrimoni, encara que l'exercici d'aquestes facultats estigui sotmès a autorització o conformitat de l'administrador concursal.
En el concurs necessari el deutor queda suspès en l'exercici de les seves facultats d'administració i disposició, sent substituït per l'administrador concursal.

[82] ROJO, A. "El Concurso necesario". Article publicat a *La Venia*, Revista del Colegio de Abogados de Oviedo, junio de 2004, pàgs. 8–14.

[83] CAZORLA GONZÁLEZ, M. J. *El concurso de la herencia*, cit., pàg. 78.

salaris i indemnitzacions i altres retribucions derivades de les relacions de treball corresponents a les tres últimes mensualitats.

Si al·legat algun d'aquests fets, el representant o l'administrador de l'herència s'aplana o no formula oposició, el jutge dictarà l'auto declarant el concurs de creditors. El jutge adoptarà la mateixa resolució si, amb posterioritat a la sol·licitud de qualsevol legitimat i abans de ser citat, algun dels cridats a l'herència o els hereus, hagués instat el seu propi concurs (art. 18.1 LC).

Qualsevol dels cridats o hereus podrà basar la seva oposició a l'existència del fet en què es fonamenta la sol·licitud o que, tot i existint, no es troba en estat d'insolvència. En aquest cas, correspon al cridat o a l'hereu la prova de la seva solvència. Si el creditor de l'herència prova el fet extern al·legat s'inverteix la càrrega de la prova de la insolvència, llavors correspondrà a l'herència provar que és solvent (art. 18.2 paràgraf segon LC).

Hem de tenir present que la sol·licitud formulada per l'hereu té els mateixos efectes que la realitzada pel deutor pel que fa la qualificació voluntària del concurs (art. 22.1 LC), però en els cas de pluralitat d'hereus o de legitimats a aquests efectes, el jutge del concurs de l'herència ordenarà l'emplaçament de la resta cohereus acceptants per tal de què manifestin la seva conformitat o disconformitat amb la sol·licitud presentada per un d'ells[84].

La documentació de la sol·licitud del creditor gira entorn a l'acreditació de l'existència del crèdit i a la seva situació actual, així com a la determinació dels diferents mitjans de prova que justifiquin el fet extern presumptament revelador de l'existència la insolvència (art. 7 LC[85]).

---

[84] Aquest raonament prové de la pròpia successió processal que es produeix amb la mort o la declaració de la defunció del concursat, de manera que els successors del causant tenen tant la consideració processal de part, com el reconeixement d'un interès legítim per participar en la substanciació del procediment corresponent. Sobretot, si tenim en compte que l'acceptació pura i simple de qualsevol d'ells exclouria, per definició, el concurs de l'herència, donant pas, si s'escau, al concurs del cohereu que accepti en aquests termes. De totes maneres, la informació que aportaran la resta de cohereus pot resultar significativa a l'hora de formular la possible auto de declaració de concurs.

[85] Art. 7 LC: *"1. El creditor que insti la declaració de concurs ha de fer constar en la sol·licitud l'origen, la naturalesa, l'import, les dates d'adquisició i venciment i la situació actual del crèdit, del qual ha d'adjuntar un document acreditatiu.*
Els altres legitimats han de fer constar en la sol·licitud el caràcter en el qual la formulen, i hi han d'adjuntar el document del qual resulti la seva legitimació o proposar la prova per acreditar-la.

Atès que l'herència jacent o l'acceptació d'aquesta a benefici d'inventari són pressupòsits subjectius admesos en la Llei Concursal, per a la declaració de concurs de l'herència, –que independentment que de sigui voluntari o necessari quedarà sotmesa a l'administració concursal, un cop provada la realitat de la insolvència– és equitatiu establir una legitimació flexible als creditors perquè puguin instar el concurs necessari i satisfer en aquest procediment els seus crèdits, atenent sempre als fets que recull l'art. 2.4 LC[86].

2. En tot cas, s'han de fer constar en la sol·licitud els mitjans de prova de què es valgui o pretengui valer-se el sol·licitant per acreditar els fets en què la fonamenti. La prova testifical no és suficient per si sola".

[86] Vid. pàg. anterior, situacions d'insolvència.

CAPÍTOL CINQUÈ

ELS EFECTES DE LA DECLARACIÓ DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA

I. Efectes sobre l'herència

La declaració de concurs de l'herència produeix efectes jurídics sobre l'herència jacent, i conseqüentment, sobre qui la representi, l'hereu o l'administrador d'aquesta i sobre els creditors[87].

Els efectes que produeix la declaració de concurs de l'herència són molts diferents respecte la declaració de l'habitual concurs de creditors. A continuació faré unes distincions.

Efectes sobre l'esfera personal del causant:

En el concurs de creditors els efectes respecte la limitació de drets fonamentals són els següents:

- Llibertat, arrest domiciliari;
- Secret de les comunicacions, mitjançant la intervenció de les mateixes;
- Llibertat de domicili;
- Inviolabilitat del domicili, mitjançant registre domiciliari.

En el concurs de l'herència aquests efectes no es poden produir, atès que són drets personalíssims que no són susceptibles de transmissió. No obstant això, en el cas de què el concurs de creditors s'hagi transformat en concurs de l'herència, en virtut de l'art. 182.1 LC, mentre el deutor concursat era viu sí que es poden haver produït aquests efectes sobre l'esfera personal del deutor, però aquests finalitzen amb la mort d'aquest.

[87] Anàlisi dels arts. 40 a 48 quater LC. PRENDES CARRIL, P. *Guía Práctica Concursal*, cit., pàgs. 184–205.

Efectes sobre l'esfera patrimonial de l'herència:

En el concurs de creditors els efectes sobre l'esfera patrimonial del deutor, respecte una major limitació o no de les seves facultats, dependrà de si el concurs és:

- Voluntari, en el qual s'acostuma a establir un règim d'autorització o intervenció, conservant el deutor les seves facultats d'administració i disposició;
- Necessari, en el qual s'estableix un règim de substitució, en què l'administració concursal substitueix el deutor.

En el concurs de l'herència, ja he dit que tant si el concurs és voluntari com necessari, qui tindrà les facultats d'administració i disposició del patrimoni del causant serà l'administració concursal, per imperatiu de la mateixa Llei Concursal, i en cap cas es pot canviar. Per tant, la diferència entre voluntari i necessari no ens és rellevant en el concurs de l'herència.

També en el concurs de creditors quan el deutor és empresari, la declaració de concurs pot representar la finalització de la seva activitat empresarial; i té dret d'aliments (art. 47 LC), efectes que tampoc es poden donar en el concurs de l'herència. No obstant això, s'ha de tenir en compte que si dins del patrimoni hereditari hi ha una empresa, la declaració de concurs de l'herència també pot significar el cessament de l'activitat d'aquesta.

Respecte l'embargament de béns del deutor, en el concurs de l'herència, l'administració concursal està facultada per assegurar el patrimoni hereditari, per tant, pot procedir a les accions que siguin necessàries per tal de què, per exemple, en el cas dels immobles, es facin anotacions preventives en el Registre de la Propietat i també sol·liciti al jutge del concurs l'embargament d'aquests per assegurar el pagament dels creditors.

II. Efectes sobre els creditors

Tal com he dit, el concurs també produeix efectes jurídics sobre els creditors[88]. La principal conseqüència de la declaració del concurs és que si bé fins a aquesta data

[88] Anàlisi dels arts. 49 a 60 LC. PRENDES CARRIL, P. *Guía Práctica Concursal*, cit., pàgs. 205–227; respecte els efectes de la declaració de concurs, cal destacar, ESCOLÀ BESORA, E. dins AA.VV. *Proceso Concursal* (Coord. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J. et al.), cit., pàgs. 330–332:

els creditors actuaven de manera independent per al cobrament dels seus crèdits, passen a formar part d'un col·lectiu amb un interès comú. Aquest col·lectiu és la massa passiva del concurs de l'herència i el seu principal objectiu és el cobrament dels seus crèdits mitjançant el criteri que estableix la Llei Concursal.

a) Respecte els seus crèdits:
   - No procedeix la compensació de crèdits i deutes.
   - S'interromp o suspèn la meritació d'interessos. Excepte:
     - Crèdits per salaris impagats;
     - Crèdits amb garantia real, fins al límit de la seva garantia.
   - Interrupció del termini de prescripció.

b) Respecte les accions judicials:
   - No es poden iniciar l'exercici d'accions contra l'herència.
   - Els judicis declaratius ja iniciats continuaran fins sentència, possibilitat d'acumulació[89].

"La declaración de concurso de un deudor comporta determinados efectos en los procesos de declaración o de ejecución en los que el concursado sea parte, y en los procedimientos administrativos, fenómeno que se denomina comúnmente la <<vis attractiva del proceso concursal>>, si bien, en puridad, la vis attractiva sería únicamente la acumulación de los procesos declarativos singulares al proceso concursal. (…)

Mientras que la ejecución individual supone una carrera en la que cada acreedor procurará encontrar y realizar bienes del deudor para satisfacer su crédito antes que los restantes acreedores –rigiendo la regla prior tempore potior iure–, en la ejecución colectiva o concursal todos los acreedores se integrarán en el propio concurso, constituyendo la denominada masa pasiva del concurso, es decir el conjunto de créditos adeudados por el deudor concursado que aspirarán a ser satisfechos mediante el reparto proporcional del patrimonio del deudor en aplicación de la regla de la par conditio creditorum. (…)

El éxito de la ejecución concursal pasa obviamente por concentrar en un único proceso todos los esfuerzos para la localización y realización de bienes del deudor impidiendo que cada acreedor pueda ejecutar individualmente por su cuenta en menoscabo del patrimonio del deudor que debe responder de sus deudas. Es la denominada vis atractiva del proceso concursal."

[89] Respecte la continuació i acumulació de judicis declaratius pendents, cal destacar, ESCOLÀ BESORA, E. dins AA.VV. *Proceso Concursal* (Coord. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J. et al.), cit., pàgs. 361–362:

"Tras la Ley 38/2011 el precepto comentado –art. 51 LC– *dispone que los juicios declarativos en los que el deudor sea parte y que se encuentren en tramitación cuando se declara el concurso continuarán substanciándose ante el mismo tribunal que esté conociendo hasta la sentencia firme. Evidentemente, estas sentencias, al igual que los laudos firmes, vinculan al Juez del concurso (art. 53.1 LC). Asimismo, cabe recordar que la pendencia comienza desde la interposición de la demanda, si después es admitida (art. 410 LEC).*

- Les execucions singulars de béns es suspendran. Excepte:
    - Procediments administratius d'execució que s'hagi dictat diligència d'embargament;
    - Execucions laborals en què hagués embargament béns del concursat.
- Continuació de les execucions de garanties reals ja iniciades.

En consecuencia, la regla general es que los procesos declarativos pendientes en los que sea parte el concursado prosigan su tramitación ante el juez ante los que se están tramitando, hasta que se dicte una sentencia firme. De este régimen general sólo se exceptúan tres supuestos:

> *1º) Los procesos por reclamación de daños y perjuicios a la persona jurídica concursada contra sus administradores o liquidadores, los cuales deben acumularse al concurso de oficio, según dispone el artículo 51.1 LC.*
>
> *2º) Los procesos en los que se ejerciten acciones de reclamación de obligaciones sociales contra los administradores de la sociedad concursada que hubieran incumplido los deberes impuestos en caso de concurrencia de causa de disolución, que serán suspendidos según dispone el nuevo artículo 51 bis LC (…).*
>
> *3º) Los procesos en los que se ejercite la acción que el artículo 1597 del Código Civil otorga a quienes pusieren su trabajo y materiales en una obra ajustada alzadamente contra el dueño de la obra, que serán suspendidos según dispone el nuevo artículo 51 bis LC (…)".*

CAPÍTOL SISÈ

LA REPRESENTACIÓ DE L'HERÈNCIA EN EL CONCURS

I. La representació de l'herència

Respecte la representació a l'herència a l'art. 182.2 LC que, diu el següent:

> *"La representació de l'herència en el procediment correspon a qui la tingui conforme a dret i, si s'escau, a qui designin els hereus"*.

Per altra banda, l'apartat primer del mateix article es refereix a l'administració concursal per atribuir-se en exclusiva, de conformitat amb l'art. 40.5 LC, les facultats patrimonials d'administració i disposició dels béns que integren el cabal relicte.

Així, s'entén que l'apartat segon fa referència només a la representació de l'herència en el procediment concursal, en la qual no se li atribuiran les facultats patrimonials d'administració i disposició del patrimoni del causant.

El dret de representació també està regulat en l'art. 441-7.1 del CCcat:

> *"Per dret de representació, els descendents d'una persona premorta, declarada absent o indigna són cridats a ocupar el seu lloc en la successió intestada"*.

Aquest dret de representació l'únic que requereix a l'hora d'atorgar legitimació és pel que fa al grau de parentiu, sempre en línia recta descendent o col·lateral a favor dels fills dels germans.

També, l'art. 461-21[90] considera que l'herència s'haurà d'administrar fins que resultin pagats tots els creditors, de manera que l'administrador haurà d'exercitar totes les accions i contestacions a la demanda que s'interposin contra el cabal relicte.

---

[90] Vid. art. 461-21 CCcat:

> *"1. El benefici d'inventari no impedeix a l'hereu d'adquirir l'herència, prendre'n possessió i administrar-la.*
>
> *2. Abans de lliurar o complir els llegats, l'hereu ha de pagar els creditors coneguts del causant a mesura que es presentin, sota la seva responsabilitat, i ha de cobrar-se els*

Aquests preceptes complementen l'àmbit d'aplicació de l'art. 182.2 LC, distingint dues situacions:

En primer lloc, Si el concurs comença com a concurs de l'herència, l'administració i disposició del cabal relicte anirà a càrrec de l'administració concursal (art. 40.5 LC), de manera que seran la resta de facultats les que podran ser representades pels parents del causant.

En segon lloc, quan el concurs de l'herència no és declarat des de l'inici del procediment, sinó que es tracta d'un concurs de creditors que continua la seva tramitació posterior a la mort del concursat, en aquest cas amb la declaració de concurs de l'herència es produirà un canvi en l'administració i disposició del cabal relicte i, a partir d'aquest canvi, és quan també el posem en relació amb l'art. 40.5 LC, que no distingeix si el concurs de l'herència és originari o sobrevingut en el procediment i les mesures i actes realitzats fins aquell moment pel deutor poden, a instància de l'administració concursal, sol·licitar acció rescissòria, qüestió en la que no entro en el present treball.

Per tant, l'àmbit d'aplicació de l'art. 182.2 LC pel que fa el dret de representació de l'herència és per aquells parents, generalment cridats a l'herència, i que es poden veure afectats pel resultat del concurs de l'herència, ja que les disposicions realitzades pel testador queden en suspens fins que es pronunciï el jutge del concurs.

Respecte el dret de representació de l'herència concursada es poden distingir:

1) En el supòsit d'acceptació pura i simple seran normalment els hereus, o la persona per ells designada, els quals tenen la representació de l'herència. Si no hi ha acord dels hereus, el jutge està facultat per nomenar representant, de manera que el més lògic serà que nomeni als administradors concursals[91].

---

seus crèdits amb els diners que trobi a l'herència o que obtingui de la venda dels béns de la mateixa herència, sens perjudici dels que pugui adjudicar en pagament.

3. Si, un cop pagats alguns o tots els legataris, apareixen creditors hereditaris desconeguts i el romanent hereditari no és suficient per a pagar-los, aquests creditors poden repetir contra els dits legataris.

4. Els creditors particulars de l'hereu no poden perseguir els béns de l'herència fins que tots els creditors coneguts del causant hagin estat pagats.

5. L'hereu que actua fraudulentament en els pagaments i realitzacions de béns i, en general, en l'administració de l'herència beneficiària perd el benefici d'inventari".

[91] Art. 795 en relació amb el paràgraf segon de l'art. 798 de la LEC.

L'art. 795 LEC diu que, per conservar el cabal hereditari, un cop fet l'inventari, el tribunal, mitjançant auto, ha de determinar, segons les circumstàncies, el que correspongui sobre l'administració del cabal, la custòdia i conservació [92], atenent, si s'escau, al que sobre aquestes matèries hagi disposat el testador i, sinó subjectar-se a les regles que disposa el mateix article[93].

Cal tenir present que mentre l'herència no hagi estat acceptada pels hereus, l'administrador dels béns representa l'herència en tots els plets que es promoguin o que estiguin començats en morir el causant i exercir en la representació les accions que puguin correspondre al difunt.
Una vegada acceptada l'herència, l'administrador només tindrà la representació de la mateixa en el que es refereix directament a l'administració del patrimoni, la custòdia i conservació, i en aquest concepte pot gestionar, el que sigui oportú i exercir les accions que siguin procedents.

---

[92] Vid. art. 801 LEC: *"1. L'administrador està obligat, sota la seva responsabilitat, a conservar sense menyscapte els béns de l'herència i a procurar que donin les rendes, els productes o les utilitats que correspongui.*

2. Amb aquesta finalitat ha de fer les reparacions ordinàries que siguin indispensables per a la conservació dels béns. Quan siguin necessàries reparacions o despeses extraordinàries, ho ha de posar en coneixement del jutjat, el qual, escoltant en una compareixença els interessats que esmenta l'apartat 3 de l'art. 793, el dia i l'hora que a aquest efecte assenyali el secretari judicial, i amb el reconeixement pericial previ i formació de pressupost ha de resoldre el que estimi procedent, ateses les circumstàncies del cas".

[93] Regles de l'art. 795 LEC:

"*1r. El metàl·lic i els efectes públics s'han de dipositar d'acord amb el dret.*

2n. S'ha de nomenar administrador el vidu o la vídua i, si no n'hi ha, l'hereu o legatari d'una part alíquota que tingui la part més gran de l'herència. A falta d'aquests, o si no tenen, a judici del tribunal, la capacitat necessària per exercir el càrrec, el tribunal pot nomenar administrador qualsevol dels hereus o legataris d'una part alíquota, si n'hi ha, o un tercer.

3r. L'administrador ha de prestar, en qualsevol de les formes permeses per aquesta Llei, caució suficient per respondre dels béns que se li lliurin, que ha de ser fixada pel tribunal. No obstant això, el tribunal pot dispensar de la caució el cònjuge vidu o l'hereu que hagi estat designat administrador quan tinguin béns suficients per respondre dels que se li lliurin.

4t. Els hereus i els legataris d'una part alíquota poden dispensar l'administrador del deure de prestar caució. Si no hi ha conformitat en aquest aspecte, la caució ha de ser proporcionada a l'interès en el cabal dels que no atorguin el seu relleu. En tot cas, s'ha de constituir caució pel que fa a la participació en l'herència dels menors o incapacitats que no tinguin representant legal i dels absents als quals no s'hagi pogut citar perquè se n'ignora el parador".

2) En el supòsit que l'acceptació s'hagi produït a benefici d'inventari, regeix l'461-21 CCcat, tal com abans ja he esmentat, fins que resultin pagats tots els creditors coneguts i els legataris, s'entendrà que l'herència està essent administrada. L'administrador, ja ho sigui el mateix hereu o qualsevol altra persona, tindrà la representació de l'herència per exercitar les accions que a aquesta li corresponguin i contestar les demandes que s'interposin contra ella. D'aquí es desprèn que seran els administradors concursals els qui exerceixen la representació de l'herència.

3) En el supòsit de què l'herència encara estigui jacent o hagi estat repudiada, la representació correspondrà als administradors concursals, d'acord amb el que disposa l'art. 798 LEC. Mentre l'herència no hagi estat acceptada pels hereus, l'administrador dels béns representa l'herència en tots els plets que es promoguin o que estiguin començats en morir el causant i exercir en la representació les accions que puguin correspondre al difunt.

El fonament jurídic de la representació de l'herència queda justificat en l'àmbit de la legitimació general que tenen els cridats i, en conseqüència, possibles hereus derivada de la posició que ocupen després de l'acceptació i al grau de protecció que se'ls dispensa mentre l'herència està jacent.

Com he esmentat al llarg del treball, el títol hereditari implica l'adquisició de drets i obligacions del causant d'una manera global i unitària, de manera que, s'assumeixen les facultats d'administració i gestió de la massa hereditària fins que es produeixi la corresponent liquidació de l'herència (461-21 CCcat[94]). La mateixa acceptació de l'herència constitueix un pressupòsit per atribuir al cridat la qualitat d'hereu i la corresponent gestió de l'herència, però, tal com hem vist, la representació de la mateixa no ha de recaure sobre l'hereu (arts. 441-7.1 i 2 CCcat), de fet l'art. 424-4 CCcat reconeix que l'administrador pot ser el mateix hereu o qualsevol altra persona, és a dir, que és possible que en un supòsit en què hi hagi diversos cridats uns hagin acceptat i altres no i la administració recaigui sobre una crida que encara no ha acceptat.
Com hem vist, és en l'art. 3.4 LC on s'estableix la legitimació per sol·licitar el concurs de l'herència, i en l'art. 7.5 de la LEC i en l'art. 461-20 CCcat es diu que la

[94] EGEA FERNÁNDEZ, J.; FERRER RIBA, J. *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, cit., pàg. 1529.

compareixença en judici i la representació de les masses patrimonials o els patrimonis separats es realitzarà per mitjà dels qui d'acord amb la Llei, els administrin.

Per tant, de l'anterior es pot deduir que la representació de l'herència constitueix un supòsit específic i diferenciat respecte de la legitimació per sol·licitar el concurs de la mateixa, ja que la continuació del procediment suposa la validesa i permanència de la respectiva sol·licitud resolta amb anterioritat, sigui pel mateix causant o pels creditors.
La representació de l'herència és una conseqüència derivada de la necessària successió processal per mort, tal com estableix l'art. 16.1 LEC:

> *"Quan es transmeti mortis causa el que sigui objecte del judici, la persona o persones que succeeixin el causant poden continuar ocupant en el judici la mateixa posició que aquest, a tots els efectes.*
> *Comunicada la defunció de qualsevol litigant per qui l'hagi de succeir, el secretari judicial ha d'acordar la suspensió del procés i traslladar-ho a les altres parts. Acreditats la defunció i el títol successori i complerts els tràmits pertinents, el secretari judicial ha de considerar personat, si s'escau, el successor en nom del litigant difunt, i el tribunal ho ha de tenir en compte en la sentència que dicti".*

De manera, que als instituïts hereus, se'ls reconeix en la posició central com a part en el procés que té interessos legítims.

II. La representació per marmessor, comptador partidor o administrador judicial

És probable que en el testament el causant hagi disposat el nomenament d'un marmessor[95] (arts. 429-1 i següents CCcat) –entenc que ha de ser un marmessor universal, doncs el particular no té les amplies facultats d'un de particular–, comptador partidor (art. 464-5 CCcat) o administrador (art. 424-4 CCcat) per a la defensa i representació de l'herència, o bé perquè estant l'herència jacent s'insti l'administració judicial (art. 464-7 CCcat) de la mateixa.

[95] Tal com es regula en el Codi Civil de Catalunya, el marmessor universal es la persona designada pel testador, que se li assigna la funció complir el que es disposa en el testament, és a dir, és la persona encarregada de dur a terme la distribució dels béns del testador d'acord amb la seva voluntat.

Es poden distingir dos supòsits: en primer lloc, per la defensa i representació de l'herència, hereus i marmessor o comptador partidor no són figures incompatibles, cadascun amb els seus interessos i funcions hereditàries assignades i regulades per les normes successòries. En els hereus la representació els hi ve donada per la pròpia successió processal de l'objecte del judici, mentre que el marmessor o comptador partidor està legitimat per la disposició testamentària que justifica, dins les funcions encarregades pel mateix testador, la seva participació processal com a part amb interès legítim en el resultat del procediment (art. 13.1 LEC)[96].

En segon lloc, si s'ha instat l'administració judicial de l'herència jacent, l'administrador nomenat serà el representant de l'herència; si per contra, no es produeix aquesta situació, s'entén que el jutge del concurs estarà facultat per designar un administrador o defensor judicial, mentre no es nomeni a l'administració concursal.

De totes maneres, la representació de l'herència pels hereus, marmessor, comptador partidor o administradors no implica l'exercici de les facultats d'administració i disposició dels béns de l'herència, atès que la substitució d'aquestes facultats a favor de l'administració concursal, una vegada declarat el concurs de l'herència, ve imposada per la mateixa normativa concursal (art. 40.5 LC).

Respecte l'emplaçament i personació dels hereus del concursat mort, en el cas de què ja s'hagués iniciat un concurs de creditors amb anterioritat a la defunció del deutor, la llei remet a l'aplicació de les normes de successió processal per mort que preveu la Llei d'Enjudiciament Civil. En aquest sentit, si els successors del deutor no es personen voluntàriament en els cinc dies següents a la constància judicial del fet de la defunció (o declaració de defunció), el jutge del concurs procedirà a l'aplicació de l'art. 16.2 i 3 de la LEC[97].

---

[96] Art. 13.1 LEC: *"Mentre estigui pendent un procés, pot ser-hi admès com a demandant o demandat qui acrediti tenir interès directe i legítim en el resultat del plet"*.

[97] COLOMER HERNÁNDEZ, IGNACIO, *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil. Arts. 16, 17 y 18*, *InDret 2/2005 Revista para el análisis del derecho*, Barcelona, maig de 2005.

TERCERA PART

LA QUALIFICACIÓ DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA I LA MORT DEL DEUTOR CONCURSAT

CAPÍTOL SETÈ
LA QUALIFICACIÓ DEL CONCURS DE L'HERÈNCIA

I. Qualificació del concurs

En aquest punt, procedeix analitzar el grau de responsabilitat dels hereus en la insolvència de l'herència, i en aquest sentit podrà ser qualificat, d'acord amb els arts. 163.1 i 164.1 LC, com a:

- Concurs fortuït, quan no es demostra culpa o dol dels hereus o si s'escau, de l'administrador de l'herència en els casos d'herència jacent o hereus menors d'edat.

  La LC parteix del pressupòsit, presumpció o regla general que el concurs és fortuït.

  La manca de prova en relació amb l'existència de dol específic o culpa greu dels hereus o de l'administrador de l'herència en la generació o agreujament de la situació d'insolvència, hauria de comportar, sense més dilacions, la qualificació del concurs com a fortuït[98].
- Concurs culpable, quan es demostra dol o culpa greu dels hereus.

La resolució que el qualifica com a culpable ha d'assenyalar les persones afectades per aquesta culpabilitat i els còmplices, si es considera que n'hi hagut. Podran ser considerats persones afectades per aquesta qualificació els administradors o liquidadors de l'herència, de fet o de dret i els apoderats generals, o qui hagués tingut qualsevol d'aquests càrrecs dins dels dos anys anteriors a la declaració del concurs – imaginem en el cas de què dins de la massa hereditària hi hagués una empresa.

[98] La Llei Concursal no defineix ni estableix els pressupòsits del concurs fortuït, només es limita a regular quan el concurs serà culpable, per tant, en sentit negatiu o per exclusió, el concurs es qualificarà com a fortuït quan no sigui culpable. Sentència del Jutjat Mercantil 5 de Madrid núm. 13/2006 Secció 5a, de 16 de febrer (FJ2). Procediment concursal núm. 12/2004. Ponent: Alberto Arribas Hernández.

Les conseqüències que es deriven de la qualificació de concurs de l'herència com culpable, són les següents:

- Inhabilitació de 2 a 15 anys per administrar béns aliens, així com per representar qualsevol persona.
- Pèrdua de qualsevol dret que tinguin com a creditors concursals o de la massa.
- Els còmplices que no tinguessin la condició de creditors, hauran d'indemnitzar pels danys i perjudicis causats.
- El jutge podrà determinar el grau de cobertura del dèficit.

Pel que fa la responsabilitat penal sobre les actuacions d'hereus o administradors de l'herència que poguessin ser constitutives de delicte, en aquest cas, la qualificació del concurs com a culpable no vincularà a jutges i tribunals de la jurisdicció penal, s'haurà de seguir un procediment a part, presentant els mitjans de prova que es considerin pertinents, però mai al·legant la qualificació culpable del concurs (art. 163.2 LC).

La qualificació de concurs fortuït no ens planteja problemes, en canvi, la qualificació com culpable sí que requereix més atenció. Tot seguit, analitzo els arts. 164 i 165 de la LC, sobre el concurs culpable i les presumpcions de dol i culpa greu, respectivament.

II. Supòsits en què es qualificarà el concurs culpable (art. 164.2 LC)

En la regulació de la qualificació culpable es recullen les insolvències generades amb voluntat de l'hereu o de l'administrador de l'herència en què sempre hi ha frau[99].
La LC pretén objectivitzar el frau, distingint la culpa (art.164.2 LC) del dol o culpa greu (art.165 LC).
Es qualificarà com a culpable quan en el causant doni qualsevol dels supòsits de l'art.164.2 LC, així com s'ha de determinar, a posteriori, si aquesta culpa concorre amb els hereus o no, per a determinar si el pressupòsit de continuïtat de l'art. 182 LC manté o canvia la qualificació del concurs de l'herència quan aquesta és acceptada a benefici d'inventari. En l'herència jacent es mantindrà com universalitat la qualificació del "causant deutor" li ha conferit. No obstant això, l'hereu beneficiari participa en la insolvència de l'herència dels efectes de la qualificació del concurs de produiran en tota la seva extensió.

[99] Es produeix frau quan existeix intencionalitat i voluntat.

Els motius pels quals es qualificarà el concurs culpable són:

- Quan l'hereu legalment obligat a portar la comptabilitat incompleixi substancialment aquesta obligació. Es poden donar diversos supòsits, imaginem que en l'herència hi ha una activitat econòmica, i s'han de portar llibres de comptabilitat, etc., o bé que s'hagin de fer declaracions fiscals –per exemple si hi ha immobles llogats, l'IVA, o les retencions del 115, o declaració de la renda.
- Quan l'hereu hagués comès inexactitud greu en qualsevol dels documents acompanyats amb la declaració de concurs[100].
- Quan l'obertura de la liquidació hagi estat acordada d'ofici per incompliment del conveni a causa imputable al concursat (els hereus no han complert amb el conveni).
- Quan l'hereu s'hagués alçat amb la totalitat o en part dels béns de l'herència en perjudici dels seus creditors o hagi realitzat actes que retardin, dificultin o impedeixin l'eficàcia dels crèdits dels creditors (s'ha acceptat l'herència benefici de inventari i es venen els millors actius de l'herència abans de demanar la seva declaració, o bé els ha gravat).
- Quan durant els dos anys anteriors a la data de la declaració del concurs haguessin sortit fraudulentament del patrimoni de l'herència béns o drets.
- Quan abans de la data de la declaració del concurs l'hereu hagués realitzat qualsevol acte jurídic dirigit a simular una situació patrimonial fictícia.

III. Presumpcions de dol i culpa greu (art. 165 LC)

Es recullen una sèrie de presumpcions en el art.165 LC:

En primer lloc, haver incomplert el deure de sol·licitar la declaració de concurs, que recordem que hi ha un termini de dos mesos des de què es conegui l'estat d'insolvència.

En segon lloc, que els hereus que hagin acceptat l'herència i als cridats que estiguin deliberant hagin incomplert el deure de col·laboració amb el jutge del concurs i l'administració concursal.

[100] MARTÍNEZ-PEREDA RODRÍGUEZ, J. M. *La calificación del concurso*, *Revista La Ley* núm. 6060. Martes, 13 de julio de 2004. L'incompliment del conveni degut a causa imputable al concursat determina la declaració de concurs com a culpable.

I per últim, quan parlem d'un concurs de creditors, es diu, el deutor que estigui obligat legalment a portar la comptabilitat i no ha formulat els comptes anuals; no els hagi sotmès a auditoria, havent-ho de fer; o una vegada aprovats els comptes anuals, no les hagués dipositat en el Registre Mercantil en algun dels tres últims exercicis anteriors a la declaració del concurs. Si ho descontextualitzem de la normativa de societats, en el concurs de l'herència ens hauríem de referir a les declaracions de renda, IVA, retencions de lloguers, etc.

En tots aquests casos es presumeix la intencionalitat fraudulenta dels hereus o de l'administrador de l'herència. Per tant, que el concurs de l'herència sigui declarat fortuït o culpable dependrà de que l'actuació de l'hereu sigui considerada culpable o dolosa en els termes que abans m'he referit.

La conseqüència immediata de la declaració de culpabilitat és que es perd el benefici d'inventari, produint-se la confusió de patrimonis, responent personalment de les càrregues de l'herència.

En el cas de què l'hereu hagi acceptat a benefici d'inventari, o encara no hagi acceptat, la responsabilitat serà de l'administrador que hagi estat nomenat de l'herència jacent.

Un dels elements que evidencia la culpabilitat és la declaració de concurs necessari, el qual són els creditors els que els sol·liciten i finalment s'admet que es donen els pressupòsits subjectiu i objectiu per a la declaració.

Respecte els còmplices[101], de l'art. 166 LC es desprèn que es consideraran còmplices les persones que, amb dol o culpa greu, haguessin cooperat amb l'hereu o

---

[101] Respecte les sancions imposades al còmplice en el concurs, cal destacar i cito textualment, MACHADO PLAZAS, J. dins AA.VV. *Proceso Concursal* (Coord. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J. et al.), cit., pàgs. 873–874:

> *"El art. 172.2.3 LC mantiene las sanciones civiles clásicas impuestas a los cómplices en el concurso siempre y cuando actúen con dolo o culpa grave y hubieran cooperado con el deudor o, si los tuviere, con sus representantes legales, y, en caso de persona jurídica, con sus administradores o liquidadores, tanto de derecho como de hecho, o con sus apoderados generales, a la realización de cualquier acto que haya fundado la calificación del concurso culpable.*
>
> *El art. 172.2.3º y 3 establecen como sanciones civiles las siguientes: a) La pérdida de cualquier derecho que los cómplices tuvieran como acreedores concursales o de la masa y la condena a devolver los bienes o derechos que hubieran obtenido indebidamente del patrimonio del deudor o hubiesen recibido de la masa activa; b) la*

l'administrador de l'herència per a realitzar qualsevol acte que hagués fonamentat la qualificació del concurs culpable.

Contra la qualificació de concurs culpable es pot formular oposició de conformitat amb l'art. 171, i s'obrirà l'incident concursal (arts. 192 i següents LC) per a la substanciació de la mateixa, quedant acumulades en un mateix incident totes les oposicions.

IV. Efectes de la qualificació

En resum, del que he esmentat anteriorment, si es qualifica el concurs de culpable, l'oposició es substanciarà pels tràmits de l'incident concursal; la manca d'oposició donarà lloc a la sentència que qualifiqui el concurs com a culpable (art. 172 LC) haurà de determinar les persones afectades i, si escau, les declarades còmplices[102]; imposarà a totes aquelles la inhabilitació per administrar béns aliens i per representar qualsevol persona, sanció que serà temporal, durant un període de dos a quinze anys; imposarà, així mateix, la pèrdua de qualsevol dret que tinguin com a creditors concursals o de la massa i condemnarà a tornar els béns i drets que indegudament haguessin obtingut de la massa activa, més la indemnització dels danys i perjudicis causats.

---

indemnización de daños y perjuicios. (…) Estas son las únicas sanciones civiles previstas en el art. 172. No afecta a los cómplices ni la inhabilitación, que alcanza únicamente a las personas afectadas por la calificación ni la responsabilidad concursal per déficit patrimonial ex art. 172 bis.

La previsión de sanciones a los cómplices en sede de calificación concursal no impide el ejercicio de acciones de reintegración. La Administración concursal puede ejercitar de forma autónoma y conforme a sus presupuestos las acciones de reintegración y las acciones de impugnación de actos a través de incidente concursal, sin necesidad de esperar la apertura de la sección sexta de calificación. Estas acciones contra el deudor y los cómplices están facilitadas porque no se exige la prueba de la intención del perjuicio en la realización del acto, sino que dicho acto resulte, de forma objetiva, perjudicial para la masa activa del concurso".

[102] MACHADO PLAZAS, J. dins AA.VV. *Proceso Concursal* (Coord. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J. et al.), cit., pàg. 900: *"La calificación no afecta, sin embargo, a los cómplices, esto es a las personas que, con dolo o culpa grave, hubieran cooperado con el deudor o, si los tuviere con sus representantes legales y, en caso de persona jurídica, con sus administradores o liquidadores, tanto de derecho como de hecho, o con sus apoderados generales, a la realización de cualquier acto que haya fundado la calificación del concurso como culpable (art. 266 LC). En otros términos, con la excepción de estos últimos, la inhabilitación se impondrá por el juez en sentencia motivada a aquellas personas que, con dolo o culpa grave, hubieran generado o agravado la insolvencia, o, sin más, aquellos a quienes resulte imputable cualquiera de los actos u hechos ilícitos ex arts. 164.II y 165 LC".*

Els efectes de la qualificació es limiten a l'àmbit civil, sense transcendir al penal ni constituir condició de prejudicialitat per a la persecució de les conductes que puguin ser constitutives de delictes, tal com he exposat anteriorment.

CAPÍTOL VUITÈ
LA MORT DEL DEUTOR CONCURSAT

I. La mort del deutor concursat

1. Continuació del concurs de l'art. 182.1

La mort de la persona declarada en concurs no posa fi al procediment concursal sinó que, conforme a l'art. 182 LC[103], el procediment continuarà com a concurs de l'herència.

L'art. 182 LC[104] equipara la declaració de defunció a la mort, el que resulta raonable si es pensa que la fermesa de la declaració de defunció determina l'obertura de la successió en els béns (cfr. art. 196 CC).

En general, quan l'objecte del judici és transmissible *mortis causa*, les persones que succeeixin poden continuar ocupant en el judici el mateix lloc que el causant (art. 16 LEC)[105]. La Llei d'Enjudiciament Civil diu que els successors poden continuar, doncs la continuació del judici no és automàtica. És raonable en els casos en què el mort fos

---

[103] La mort del concursat durant la tramitació del concurs, causa d'extinció de qualsevol responsabilitat penal, no és causa de conclusió del concurs com a procés civil que és, el qual continuarà endavant, mantenint tota la seva essència i finalitat, i amb l'única excepció d'aquelles mesures adoptades en relació al concursat, a títol personal (inhabilitació) les quals quedaran sense efecte. En aquest article la LC regula la successió processal –prevista amb caràcter general i per al procés civil en l'art. 16 de la LEC– del concursat. Aquest art. 182 estableix les regles especials de la continuació del concurs sobre el patrimoni del concursat mort, atorgant totes les facultats d'administració i disposició del cabal relicte a l'administració concursal i la representació de l'herència en el procediment a qui correspongui per Llei.
Finalment, i per tal de no perjudicar l'actuació de l'administració concursal ni desvirtuar la finalitat, eventualment liquidadora del concurs, la Llei limita la possibilitat que els hereus procedeixin a la partició de l'herència mentre el concurs no conclogui, per tant, abans de liquidar es mantindrà el patrimoni del concursat indivís.

[104] Vid. MACHADO PLAZAS, J. dins AA.VV. *Proceso Concursal* (Coord. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J. et al.), cit., pàgs. 953–954.

[105] COLOMER HERNÁNDEZ, I., *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil. Arts. 16, 17 y 18*, *InDret 2/2005 Revista para el análisis del derecho*, cit.

l'actor i el seu successor prefereixi renunciar a l'acció exercida o desistir del judici (art. 16.3 LEC).

Encara que la Llei Concursal sembla implantar la continuació del concurs com a concurs de l'herència de manera automàtica, res no impedeix que es posi fi al mateix, d'acord amb les regles generals, per la satisfacció dels creditors, és a dir, d'acord amb l'art. 176.3 LC, els hereus poden pagar els deutes, o bé pel desistiment o la renúncia de tots els creditors reconeguts, de conformitat amb l'art. 176.5 LC.

La llei el que pretén és que el fenomen successori no entrebanqui la tramitació de concurs ja declarat. Per tant, s'atribueix a l'administració concursal l'exercici de les facultats patrimonials d'administració i disposició del cabal relicte (art. 182.1 *in fine* LC). Siguin quines siguin les facultats patrimonials del deutor mort després de la declaració del concurs (art. 40.1 i 2 LC), la mort del concursat determinarà la seva atribució a l'administració concursal, així s'eviten interferències, discussions i buits indesitjables en l'administració del cabal relicte.

D'alguna manera es pressuposa que, si no hi ha un inventari dels béns, s'estarà confeccionant, de manera que el procediment pot continuar tal com s'estava tramitant. La regla coincideix amb el que disposa de manera genèrica en l'art. 40.5 LC, que diu que en cas de concurs de l'herència, correspon a l'administració concursal l'exercici de les facultats patrimonials d'administració i disposició sobre el cabal relicte, sense que pugui canviar aquesta situació. La intenció és que en cas de defunció, el concurs sigui tractat com un concurs de l'herència. Aquesta situació no canvia encara que l'herència sigui acceptada després de la mort del concursat, ni tan sols quan l'acceptació de l'hereu sigui pura i simple, i crec que és coherent amb el criteri de què el patrimoni del causant concursat està subjecte al pagament dels deutes que formin la massa passiva del concurs, pel que és irrellevant l'existència d'hereus acceptants. Aquesta idea es reflecteix en la pròpia Llei Concursal en l'art. 182.3, on diu que *"l'herència es mantindrà indivisa durant la tramitació del concurs"*.

Malgrat la incomunicació entre la continuació del concurs del deutor mort i el fenomen successori, la llei té en compte el fenomen successori a l'efecte d'atribuir la representació de l'herència en el procediment a qui correspongui conforme a dret i, si s'escau, a qui designin els hereus (art. 182.2 LC). La representació correspondrà a

l'administrador, si n'hi ha –pot ser l'hereu–, i hi haurà pogut ser designat pels propis hereus[106].

Establir que el procediment segueix com a concurs d'herència, que és el que fa la llei, no soluciona tots els problemes, donada l'absència de regulació del procediment del concurs d'herència, tal com he esmentat al capítol introductori. A més, pot tenir lloc l'acceptació de l'herència pels cridats, i aquesta acceptació fins i tot resultarà interessant als creditors del concursat mort si els hereus són solvents i estan disposats a assumir els deutes o han d'assumir-los per haver perdut el benefici d'inventari.

Una vegada s'ha esdevingut la defunció del deutor concursat, els creditors i l'administració concursal podran interpel·lar els cridats a l'herència perquè manifestin si l'accepten o la repudien (art. 461-12 CCcat).

Normalment els cridats a una herència insolvent, amb deutes, no l'acceptaran de manera pura i simple, és lògic, però, sens dubte, tot i haver estat declarat el concurs, és possible que algun hereu hagi ocultat o sostret béns, perdent la facultat de repudiar-la i considerat amb caràcter general com a hereu pur i simple (art. 461-8 CCcat).

La conseqüència que es deriva del que disposa l'art. 182 LC és que ni tan sols en aquest cas correspon donar per acabat el concurs i declarar, en cas d'insolvència de l'hereu, el seu concurs. Aquesta possibilitat queda descartada per la norma, que imposa la continuació del procediment com a concurs de l'herència. Llavors, en aquest cas, ¿com podrien els creditors, i l'administració concursal, fer efectiva la responsabilitat de l'hereu amb els seus propis béns? En qualsevol cas, ara no seria possible plantejar una sol·licitud conjunta de concurs dels hereus i de l'herència perquè el concurs de l'herència ja està en marxa[107]. L'adaptació a aquest cas de la previsió continguda en l'art. 184.7 LC d'emplaçament del deutor mort d'acord amb les normes de successió processal contingudes en l'art. 16 LEC exigiria una revisió de la massa activa i de la massa passiva, tenint en compte les normes de dret successori aplicables en cada cas, i determinants de les facultats que en cada un d'ells es reconeguin, no només als creditors de l'herència, sinó també als creditors de l'hereu.

[106] Aquesta representació de l'herència en el concurs s'ha d'entendre referida a totes aquelles ocasions en les que està cridat el deutor a intervenir (propostes de convenis, oposicions, recursos).

[107] Cfr. art. 3.5 LC, i dubtosament podria defensar una acumulació amb suport en els casos esmentats en l'art. 25 LC.

Aquesta substitució pot provocar un retard en tota la tramitació del concurs i una complexitat estèril per als creditors del concursat mort si l'hereu acceptat és al seu torn insolvent.

Amb independència que després de la mort del deutor concursat l'herència quedi jacent o sigui acceptada sorgeixen noves obligacions, les càrregues de l'herència (despeses de malaltia, enterrament), les quals caldrà considerar com a crèdits contra la massa[108].

2. Garantia dels drets de crèdit

La continuació del procediment després de la defunció del concursat haurà de tramitar-se atenent al caràcter necessari o voluntari que va motivar la seva declaració. Del que es tracta és de què els creditors no vegin lesionats els seus drets de crèdit, per això la llei estableix com a mesura preventiva la continuació del concurs en lloc de la seva conclusió, i com hem vist, aquest es tramitarà com a concurs de l'herència i atribuint a l'administració concursal les facultats de conservació, administració i disposició dels béns de la massa que els arts. 795, 797 i 801 de la LEC atribueixen a l'administrador de l'herència i d'acord amb l'art. 40.5 de la LC.

La mort d'una persona fa que es transmetin la titularitat de les relacions jurídiques que tenia fins al moment, de manera que davant la impossibilitat de ser part ni de poder actuar en defensa dels seus interessos, el procés continuarà sempre que l'objecte del mateix respongui a una configuració patrimonial de les pretensions que siguin susceptibles de transmissió *mortis causa*. El propi fenomen successori articula la continuïtat del concurs (arts. 411-2.1, 411-4.1, 461-20 CCcat), tant pel que fa a la rellevància del principi de transmissibilitat d'unes relacions jurídiques patrimonials, com en la consideració de la unitat patrimonial que presenta l'herència.
D'acord amb l'anterior, la Llei estableix la continuació del procediment com a concurs de l'herència[109].

Si el concurs s'havia qualificat com a culpable, aquesta qualificació només es mantindrà si la culpa afecta els hereus, en cas contrari el concurs culpable només

[108] Cfr. art. 84 LC.

[109] Vid. arts. 176 i 182.1 LC.

produirà els seus efectes fins al moment de la mort del causant, però no podrà qualificar-se de culpable a partir d'aquest moment perquè no concorre en els hereus el pressupòsit subjectiu de la culpa. Si aquest pressupòsit recaigués només en algun dels hereus, la qualificació del concurs de l'herència serà culpable, però els efectes des de la mort del causant recauran íntegrament sobre els hereus que hagin realitzat els actes de forma negligent.

Amb la mort del concursat s'obre la successió, amb la corresponent crida als possibles hereus. La gestió de l'herència jacent l'assumeix l'administració concursal a la qual correspon l'exercici de les facultats patrimonials d'administració i disposició del cabal relicte. Això no determina l'absoluta exclusió de les possibles facultats que poden realitzar els hereus, el marmessor o comptador partidor d'acord amb el compliment de la voluntat del testador, contingudes en la disposicions testamentàries d'índole successòria o en la protecció de determinats béns i accions de filiació, de protecció a l'honor, intimitat o imatge, d'integritat de l'obra intel·lectual, etc.[110]

L'administració concursal està obligada a prosseguir amb els pronunciaments ja continguts en l'auto de declaració del concurs, especialment respecte de la proposta de conveni o de liquidació sol·licitada pel causant, així com respecte dels actes d'administració i disposició també realitzats amb autorització dels administradors concursals, d'acord amb els arts. 21.1 i 40.1 LC. En qualsevol cas, en el concurs de l'herència, l'administració concursal exercirà d'una manera plena les facultats patrimonials derivades de l'administració i disposició del cabal relicte sense que pugui canviar aquesta situació, d'acord amb l'art. 40.5 LC. El rellevant és que es produeix un canvi tant en el pressupòsit subjectiu del concurs, on l'herència esdevé nou subjecte processal del procediment (art. 6.4 LEC) com en la possible continuïtat de la intervenció concursal, decretant d'acord amb la Llei Concursal l'exercici de les facultats de disposició i gestió de l'herència a càrrec de l'administració concursal[111].

El concurs de la herència, i fins que es determini la seva conclusió, deixa sense efecte les disposicions testamentàries respecte la gestió de l'herència que el testador

[110] Cal qüestionar-se si en el procediment de concurs de l'herència és possible respectar la voluntat del testador. Doncs si l'herència entra en concurs i s'han de satisfer els deutes dels diferents creditors amb càrrec al cabal relicte, la voluntat del testador no es podrà complir en la seva integritat.

[111] Vid. arts. 40.5 i 182.1 LC.

(concursat) hagués realitzat a favor dels propis hereus, d'un administrador nomenat a aquest efecte o del marmessor (art. 40.6 LC).

Quan l'art. 182 LC determina la continuació del concurs com a concurs de l'herència, no significa que els cridats a l'herència no puguin acceptar-la o repudiar-la. Els que estiguin utilitzant el seu dret a deliberar poden acceptar i repudiar durant la tramitació del concurs de l'herència, l'únic que passa és que aquest fet no provoca la retroacció al moment de la declaració del concurs ni en el moment de la defunció del causant, sinó que el procés continuarà tal com disposa l'art. 182.1 LC amb una novació que afectarà al subjecte passiu, amb l'assumpció immediata de l'administració i disposició de la massa hereditària per part de l'administració concursal i continuant amb els convenis que les parts haguessin acordat.

Qui accepta pura i simplement de forma voluntària, o bé perquè se li imposi aquest tipus d'acceptació, en cas d'haver ocultat o sostret béns de l'herència, i aconsegueix pagar la totalitat dels crèdits reconeguts, o aconsegueix la satisfacció dels crèdits per qualsevol altre mitjà, el concurs haurà acabat en l'estat en què es trobés, i es procedirà a l'arxiu de les actuacions, d'acord amb l'art. 176.1 paràgraf 4t. Si el patrimoni de l'hereu té més passiu que actiu, el concurs de l'herència continuarà.

3. La seva qualificació

Respecte la qualificació, quan es procedeix a la continuació del concurs d'acord amb l'art. 182 de la LC, la qualificació ha de servir per poder determinar si existeixen còmplices que hagin col·laborat amb el deutor en la realització d'actes que determinin el concurs com a culpable, del que es desprenen importants conseqüències jurídiques: la pèrdua dels drets que tinguin com a creditors concursals o de la massa i la condemna a tornar els béns o drets que hagin obtingut indegudament del patrimoni del deutor o hagin rebut de la massa activa, així com la indemnització dels danys i perjudicis causats[112].

[112] Vid. art. 172.2.3 LC; MACHADO PLAZAS, J. dins AA.VV. *Proceso Concursal* (Coord. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J. et al.), cit., pàg. 903: *"El problema interpretativo esencial del art. 172.2.3º LC es si al referirse a la indemnización de daños y perjuicios causados –"así como a indemnizar los daños y perjuicios causados"– la Ley recupera el sentido y finalidad del art. 894 C. de c., o va más allá, tipificando una sanción civil independiente a la condena de devolución de los bienes que los afectos por la calificación y los cómplices han de cumplir"*.

La jurisprudència del Tribunal Suprem[113] recull quatre requisits essencials per a considerar un acte fraudulent: l'existència d'un crèdit a favor d'una persona i en contra d'una altra; la celebració pel deutor d'un acte o contracte posterior amb ànim de perjudicar el creditor; la realitat del perjudici i que les coses no es trobin legalment en poder de persona sense mala fe.

II. L'acumulació de processos singulars a processos universals

Només una pinzellada sobre els casos en què correspon l'acumulació de processos singulars a un procés universal[114] que es troba regulada en l'art. 98 de la LEC, es preveu la vis atractiva del procés universal, doncs es permet l'acumulació de processos singulars a universals. S'exceptuen els processos d'execució on solament es persegueixen béns hipotecats.

El jutge competent és el que coneix del procés universal, amb independència dels que siguin més antics. L'article diu:

> *"1. L'acumulació de processos també es decreta:*
>
> > *1r Quan estigui pendent un procés concursal al qual estigui subjecte el cabal contra el qual s'hagi formulat o es formuli qualsevol demanda. En aquests casos, cal procedir de conformitat amb el que preveu la legislació concursal.*
> >
> > *2n Quan s'estigui seguint un procés successori al qual estigui subjecte el cabal contra el qual s'hagi formulat o es formuli una acció relativa al dit cabal.*
> >
> > *S'exceptuen de l'acumulació a què es refereixen els dos números anteriors els processos d'execució en què només es persegueixin béns hipotecats o pignorats, que en cap cas no s'han d'incorporar al procés concursal ni al successori, sigui quina sigui la data d'iniciació de l'execució.*
>
> *2. En els casos que preveu l'apartat anterior, s'ha de sol·licitar l'acumulació davant el tribunal que conegui del procés universal, i fer-se sempre, amb independència de quins siguin més antics, al procés universal.*
>
> *3. L'acumulació de processos, quan sigui procedent, s'ha de regir, en aquest cas, per les normes d'aquest capítol, amb les especialitats que estableix la legislació especial sobre processos concursals i successoris".*

Aquest art. 98 LEC regula necessitat de liquidar conjuntament una massa patrimonial, repartint-la entre totes aquelles persones que acreditin tenir un dret sobre aquesta. Es

[113] STSS de 24 de juliol de 1998 –RJ 1998\6139– i la de 24 de desembre de 1996 –RJ 1996\9375–, entre altres.

[114] GÓMEZ DE LIAÑO, GONZÁLEZ; GÓMEZ DE LIAÑO, DIEGO (2008) *Ley de Enjuiciamiento Civil. Notas y doctrina de tribunales*, Madrid: Ed. Thomson-Civitas; GASCÓN INCHAUSTI, F. (2000) *La acumulación de acciones y de procesos en el proceso civil*, Madrid: Ed. La Ley.

tracta d'una massa de béns de béns, com a unitat, que ha d'atendre a la satisfacció d'una pluralitat de persones.

L'existència i dispersió de procediments singulars en relació a béns que conformen, o estan cridats a conformar, una única massa que és objecte d'un procés universal comporta l'evident risc que no es determini amb exactitud quin és l'abast d'aquesta massa ni es pugui fer un repartiment organitzat d'ella, i és justament per aquest motiu que es determina l'acumulació de tots els possibles processos pendents que afectin el conjunt de béns que integren una massa patrimonial.
L'acumulació s'ha de sol·licitar i efectuar sempre en el procés universal, amb independència que sigui més tard que qualsevol altre singular (art. 98.2), doncs en el procés universal les normes estan pensades per resoldre el problema en conjunt, i és això precisament el que es pretén. Per tant, el procés universal atrau qualsevol altre singular, i que, des d'aquest moment, les normes processals i procedimentals que s'apliquen són les del procés universal.

En el següents apartats, cito textualment, fragments d'unes sentències[115] on es diferencia entre l'acumulació en els processos concursals i processos successoris.

1. Sobre l'acumulació a processos concursals

L'acumulació en el procés concursal, es regeix pel que disposa la Llei concursal (art. 98 LEC). L'objectiu d'aquesta acumulació no és reunir diversos processos en un sol procediment per evitar contradicció entre les sentències, sinó que es tracta de sotmetre les actuacions processals, tant declaratives (arts. 50.1 i 51.1 LC) com executives (arts. 55, 56 i 57 LC), per fer valer drets de transcendència patrimonial contra el concursat, al tractament propi del procés concursal, perquè aquells drets siguin declarats en aquest procés (art. 51.2 i art. 192 LC), encara que hi ha excepcions, com es pot veure en els arts. 51.1 i art. 86.1 LC, i havent-se executat dins del mateix (art. 154 LC).

Del que es tracta és de distribuir el patrimoni del concursat entre tots els seus creditors. En els casos de concurs de l'herència també ens podem trobar que s'hagin

[115] GUZMAN FLUJA, VICENTE C.; ZAFRA ESPINOSA DE LOS MONTEROS, ROCÍO, *Comentarios prácticos a la LEC. Acumulación de procesos. Casos especiales de acumulación necesaria: Arts. 74-98 LEC*, *InDret 1/2009 Revista para el análisis del Derecho*, Barcelona, febrer de 2009.

d'acumular a aquest altres processos singulars que s'haguessin instat contra el causant. L'acumulació ens permetrà resoldre les diferents pretensions que s'havien instat en un procés singular en un únic procés universal, com pugui ser la declaració de concurs de l'herència.

La SAP de Còrdova, d'1 de desembre de 2006 (JUR 143102), respecte l'aplicació dels arts. 98 LEC, 86 bis i ter LOPJ així com els preceptes de la Llei 22/2003, de 9 de juliol, concursal, estableix:

> *"Por tanto, en el presente supuesto, la representación procesal de Rafael en el procedimiento pretende la ejecución contra personas físicas y jurídicas objeto de una misma pretensión en otro procedimiento motivado por las mismas causas, con identidad de sujetos, motivos por los cuales entiende este Tribunal que de seguirse por separado se podrían dictar resoluciones contradictorias o mutuamente excluyentes, al tiempo que perjudiciales para otras personas físicas no parte en el proceso, no considerándose una cuestión de dilación procesal, ni viéndose afectado el fin último ("salvar la empresa") de la norma, tantas veces esgrimida, a lo largo de esta resolución motivos por los cuales visto que la parte ejecutada y Ministerio Fiscal están de acuerdo en la acumulación, procede acordar la acumulación interesada en atención a lo dispuesto en los artículos referidos anteriormente".*

La SAP Madrid 16 de setembre de 2004 (JUR 299064), respecte l'acumulació del procés de fallida de les execucions pendents, així com dels plets pendents que es promoguin contra la massa, estableix:

> *"La doctrina mayoritaria, y la jurisprudencia han venido entendiendo y ello teniendo en cuenta lo dispuesto en los arts. 1173 y 1379 de la LEC en los que se habla de la acumulación al proceso de quiebra de las ejecuciones pendientes, así como de los pleitos pendientes que se promuevan contra la masa, –teniendo en cuenta además la vis atractiva y efectos de la declaración en estado de quiebra a que se refiere el art. 878 del Código de Comercio, todo ello en relación con las previsiones contenidas en los arts. 1090 y 1091 del Código de Comercio de 1829 en los que se encarga a los síndicos el seguimiento y substanciación de las demandas civiles que se hallaren pendientes al tiempo de hacerse la declaración de quiebra y aquellas que posteriormente se intenten contra bienes e intereses del quebrado–, que el momento en que debe procederse a la acumulación de tales procesos declarativos al de quiebra no es sino aquél en que se haya dictado sentencia en el procedimiento declarativo correspondiente, siendo firme la misma, de forma que procederá la acumulación al proceso de quiebra de aquellos procesos declarativos seguidos contra el quebrado en los que se haya dictado sentencia firme, aún cuando no se estuviere ejecutando, debiendo continuarse en todo caso por el Juzgado que conoce de un procedimiento declarativo contra un quebrado con la tramitación del mismo, hasta que se dicte en tal procedimiento declarativo sentencia, acumulándose dicho procedimiento al de quiebra una vez sea firme ésta.*
>
> *En la regulación contenida en la vigente Ley Concursal de 9 de julio de 2003 (RCL 2003, 1748) al referirse a los efectos de la declaración de concurso y al tratamiento de los juicios declarativos pendientes en tal momento, se ha optado por el legislador por seguir con carácter general este mismo criterio tradicionalmente establecido por la doctrina y la jurisprudencia, y así en el art. 51.1 de esta Ley se dice que «Los juicios declarativos en que el deudor sea parte y que se encuentren en*

tramitación al momento de la declaración del concurso se continuarán hasta la firmeza de la sentencia. No obstante se acumularán aquéllos que, siendo competencia del Juez del concurso según lo previsto en el artículo 8, se estén tramitando en primera instancia y respecto de los que el juez del concurso estime que su resolución tiene trascendencia sustancial para la formación del inventario o de la lista de acreedores".

2. Sobre l'acumulació a processos hereditaris

Succeeix el mateix en l'acumulació a judicis hereditaris (art. 98.1.2 LEC). Les normes de concordança són ara els arts. 782-805 LEC (divisió judicial de patrimonis). Les normes que s'apliquen són les generals de l'acumulació amb alguna especialitat derivada de la regulació de la divisió de patrimonis. Però, en aquest cas, la LEC no deixa clarament establertes les normes d'especial aplicació per els casos en què s'ha de repartir entre els creditors, hereus i legataris del difunt la massa patrimonial que resulti l'herència, s'entén, sempre que aquesta sigui solvent i es puguin pagar als creditors, sinó el procediment a seguir serà el de concurs de l'herència.

En aquest sentit, l'AAP Sòria 29 de gener de 2001 (JUR 101448) estableix que:

> *"La práctica judicial, más por la inercia de los antecedentes históricos que con base en la realidad legislativa vigente, y sin apoyo en los propósitos de la Ley de enjuiciamiento civil, ha tolerado los llamados incidentes de inclusión y exclusión de bienes, que han llegado incluso a la Sala de lo Civil del Tribunal Supremo, dando lugar a decisiones sin plantearse nunca el problema de la legalidad de estas demandas, su cauce procesal y las consecuencias de la tramitación en el desarrollo normal de los juicios de testamentaría. Que existan sentencias de esta Sala dictadas en resolución de incidentes de exclusión de bienes, no impide que se exponga el verdadero propósito del legislador de 1881 en materia de procesos sucesorios. La normativa anterior en la Ley de enjuiciamiento civil de 1855 no señalaba a las testamentarias y abintestatos una tramitación sujeta a reglas específicas, y la falta de ordenación legal provocó la inexistencia de criterios unitarios así como complicaciones económicas y retrasos que aconsejaron al legislador de 1855 intentar acabar con los abusos, tomar medidas rigurosas de tramitación y evitar las dilaciones que no sean absolutamente necesarias; así lo expresaba la exposición de motivos. La Ley de 1881 siguió con buen criterio la <<poda de incidentes>> y supresión de dilaciones inútiles, y a cumplir dicho propósito lleva la interpretación dada al art. 1077, la cual permite afirmar que la ley vigente no autoriza retrasos derivados de los incidentes de inclusión o exclusión de bienes en los inventarios. Para obtener esta conclusión basta con volver a recordar lo anteriormente dicho y tratar de responder a la pregunta sobre cuál es el número de incidentes que se pueden plantear, simultánea o sucesivamente, las instancias y casación que corresponde permitirles y si es compatible la enorme dilación de los procedimientos con la obtención de tutela judicial efectiva con ese cauce procesal. D) En conclusión, no deben favorecerse los incidentes paralizadores. Incuestionablemente, cuando en un inventario se incluyan bienes que pertenecen a otro dueño o no se incluyen los que, perteneciendo al común, los posee un coheredero o un tercero, pueden los que se crean con derecho reivindicar o pedir mera declaración de dominio; y entonces será el juicio declarativo el que <<colateralmente y sin paralizar la testamentaria servirá para decidir la cuestión con eficacia de cosa juzgada entre las partes dando lugar en su día a partición complementaria de bienes (art. 1079 CC) o a la rectificación correspondiente a la exclusión de bienes>>.*

La sentencia de 14 de julio en base a esta doctrina señala que no se puede negar virtualidad al juicio declarativo incoado, puesto que, sin perjuicio de que la amplitud de las cuestiones que se debaten, escapan del ámbito del juicio de testamentaria en cuanto que desde el momento de iniciado existen discrepancias entre las partes respecto de los bienes que integran la masa hereditaria, <<es notorio que el juicio declarativo tiene eficacia procesal suficiente para obtener cuantas declaraciones de derecho se pretenden de la jurisdicción ordinaria>>, y como señala la doctrina científica, y acoge la jurisprudencia, el juicio declarativo resulta pertinente para decidir las cuestiones derivadas de la división de la herencia, determinación del patrimonio a dividir, fijación de las cuotas correspondientes a cada heredero e, incluso, realización de las operaciones divisorias en trámite de ejecución de sentencia".

CONCLUSIONS

La vigent Llei Concursal, igual que la legislació anterior, segueix deixant molts buits legals respecte el concurs de l'herència, i la normativa civil catalana relativa al Dret de Successions –ni l'estatal– no recull cap previsió que d'acord amb la concursal configuri el procediment del concurs de l'herència i el doti de contingut perquè per si sol pugui donar sortida a les problemàtiques que es plantegen al respecte.

No obstant això, es recullen les següents conclusions:

I

No hi ha dubte que l'hereu que hagi acceptat a benefici d'inventari té el deure de sol·licitar el concurs de l'herència, d'acord amb els arts. 461-22 CCcat i 5 LC. L'incompliment d'aquest deure comporta la pèrdua del benefici d'inventari, i això provoca conseqüències greus per a l'hereu, doncs a partir d'aquest moment aquest haurà de respondre dels deutes i càrregues de l'herència amb els seus propis béns personals, el que pot comportar la declaració de concurs de l'hereu, com a persona física, en el cas de què no pugui assumir aquesta responsabilitat, aquesta recau únicament sobre l'hereu, ni creditors ni administradors, per tant les conseqüències de què s'avancin aquests altres en sol·licitar la declaració de concurs són perjudicials per a l'hereu.

Cal qüestionar si és suficient el període de dos mesos per a sol·licitar la declaració de concurs en el cas de les herències. Aquí no es diferencia entre el concurs de creditors i el concurs de l'herència, per ambdós casos es preveu el mateix període de temps. L'obertura d'una successió no acostuma a ser senzilla, i per a la sol·licitud del concurs de l'herència s'hauria de deixar una mica més de temps, tenint en compte que el certificat d'últimes voluntats no es pot demanar abans de quinze dies de la defunció, tampoc superior a sis mesos.

II

És evident que la regulació existent és insuficient. La Llei Concursal no dóna solucions al problema de la insolvència de l'herència, presenta bastantes carències que poden justificar-se atès que la finalitat de la llei no és resoldre problemes

successoris, sinó concursals. S'hauria de tornar a plantejar la inclusió d'un nou Títol dins de la Llei Concursal que englobés tot els preceptes que parlen sobre el concurs de l'herència, donant forma i coherència al procés. Es tractaria d'una combinació de normes successòries i concursals que podria ser molt interessant.

III

En el concurs de l'herència, al igual que un concurs de creditors, correspondrà a l'administració concursal l'exercici de les facultats patrimonials d'administració i disposició sobre el cabal relicte –i tal com esmenta la llei expressament– sense que aquesta situació es pugui canviar.

Cal plantejar si l'administració concursal està capacitada per afrontar un problema successori. És cert que l'administració concursal és experta en l'administració de les masses activa i passiva en un concurs de creditors i que ho gestionen de la millor manera, però quan estem davant del fenomen successori es posen en joc moltes sensibilitats que potser no hem de preveure en un procediment concursal habitual.

Per tant, es podria valorar que els administradors concursals designats en un concurs de l'herència tinguessin alhora formació successòria i que haguessin d'estar inscrits com a comptadors partidors, és a dir, un doble requisit.

IV

No hi ha dubte de què el concurs de l'herència és un tema molt complex que s'ha de treballar més i amb més profunditat. Els materials que hi ha publicats i el que s'ha escrit fins el moment no és suficient per donar una visió coherent sobre el que és el concurs de l'herència i les particularitats i peculiaritats d'aquest procés a nivell pràctic, això fa que pocs que n'hi ha no es sàpiga on es navega quan et trobes en un cas concret, ni jutges ni advocats ni els mateixos implicats, i molt important, ni els que tenen el paper més important en el procediment, els administradors concursals que han de gestionar el patrimoni.

V

Resten obertes moltes qüestions, que poden ser tractades i analitzades en un moment posterior, les quals requereixen molt més temps d'estudi, de les quals en

podria sortir un treball molt més extens. A més, últimament s'està parlant d'una nova reforma concursal, i per tant, és molt probable que alguns preceptes es modifiquin i conseqüentment puguin produir-se canvis en qüestions que afecten al concurs de l'herència. També està en fase de tramitació parlamentària des del proppassat 12 de febrer, el "Projecte de llei de modificació dels llibres Primer, Segon, Tercer, Quart i Cinquè del CCcat", que pel que fa el Llibre Quart, des de l'*Associació d'Especialistes en Dret de Successions* estem treballant per elaborar un document de propostes de millora del seu articulat.

També cal dir que a nivell europeu, seria convenient un estudi posterior sobre les possibilitats que ens ofereix el Reglament (CE) Núm. 1346/2000, del Consell, de 29 de maig de 2000, sobre procediments d'insolvència respecte el concurs de l'herència, en relació amb el Reglament (UE) Núm. 650/2012, del Parlament Europeu i del Consell, de 4 de juliol de 2012, relatiu a la competència, la llei aplicable, el reconeixement i l'execució de les resolucions, a l'acceptació i l'execució dels documents públics en matèria de successions *mortis causa* i a la creació d'un certificat successori europeu.

BIBLIOGRAFIA

AA.VV. (Coords. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J.; MACHADO PLAZAS, J.; SALA REIXACHS, A.; VILA FLORENSA, P.) (2013) *Proceso Concursal*. Barcelona: Editorial Bosch, S.A.

ABASCAL MONEDERO, P. J. (2004) <<La partición de la herencia y las operaciones preparticionales como fases del "proceso hereditario voluntario">>, dins AA.VV. (Coords. GONZÁLEZ PORRAS, J. M.; MÉNDEZ GONZÁLEZ, F. P.), *Libro homenaje al profesor Manuel Albaladejo García* (Vol. I). Murcia: Colegio de Registradores de la Propiedad y Mercantiles de España, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Murcia.

ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J. (2007) *La "Vis attractiva" del proceso concursal.* Cizur Menor (Navarra): Thomson Civitas (Colección "Estudios de Dereho Concursal" Dir. Ángel Rojo y Emilio Beltrán).

ARMENTA DEU, T.; CORDÓN MORENO, F.; MUERZA ESPARZA, J. J.; TAPIA FERNÁNDEZ, I. (Coords.) (2011) *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil* (Vol. II). Cizur Menor (Navarra): Editorial Aranzadi, S.A.

ARMENTA DEU, T. (2012) *Lecciones de Derecho Procesal Civil. Proceso de Declaración, Proceso de Ejecución y Procesos Especiales* (6a ed.). Madrid: Marcial Pons.

ASENCIO MELLADO, J. M. (2012) *Derecho Procesal Civil* (2a ed.). Valencia: Tirant lo Blanch.

BALLESTEROS DE LOS RÍOS, M. (2007) *La Partición judicial*. Granada: Editorial Comares, S.L.

BOLÁS ALFONSO, J. (2005) "El Concurso del causante, de la herencia y del heredero", dins *Estudios sobre la Ley Concursal. Libro homenaje a Manuel Olivencia*. Madrid: Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales, S.A., pàgs. 1789–1803.

CAZORLA GONZÁLEZ, M. J. (2007) *El concurso de la herencia*. Madrid: Editorial Reus, S.A. / Díaz-Bastien & Truan Abogados (Colección de derecho concursal).

CHAVES RIVAS, A. (2009) “Concurso de acreedores y herència”, dins *Jornadas de Derecho Concursal. Cátedra de Derecho Notarial (U.M.A.) Málaga, 5 y 6 de Junio de 2008*. Granada: Ilustre Colegio Notarial de Andalucía (Publicaciones de la Academia Granadina del Notariado), pàgs. 105–183.

CORTÉS DOMÍNGUEZ, V.; MORENO CATENA, V. (2011) *Derecho Procesal Civil Parte especial* (5a ed.). Valencia: Tirant lo Blanch.

COSTAS RODAL, L. (2005) *La Ineficacia de la partición de la herencia*. Madrid: Universidad Rey Juan Carlos. Servicio de Publicaciones.

CRESPO ALLUÉ, F.; FERNÁNDEZ-PRIDA MIGOYA, F.; HIDALGO GARCÍA, S.; MARTÍNEZ ESCRIBANO, C. (2012) *La sucesión hereditaria y el juicio divisorio. Cuestiones básicas* (1a ed.). Valladolid: Lex Nova, S.A.U., Thomson Reuters (Legal) Limited.

DE LA OLIVA SANTOS, A.; DÍEZ-PICAZO GIMÉNEZ, I.; VEGAS TORRES, J.; BANACLOCHE PALAO, J. (2001) *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil* (1a ed.). Madrid: Civitas Ediciones, S.L.

DE LA OLIVA SANTOS, A.; DÍEZ-PICAZO GIMÉNEZ, I.; VEGAS TORRES, J. (2012) *Curso de Derecho Procesal Civil II. Parte especial*. Madrid: Editorial Centro de Estudios Ramón Areces, S.A.

DEL POZO CARRASCOSA, P.; VAQUER ALOY, A.; BOSCH CAPDEVILA, E. (2009) *Derecho Civil de Cataluña. Derecho de Sucesiones*. Madrid: Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales, S.A.

DÍAZ FUENTES, A. (2001) *División de la herencia y liquidación del régimen económico matrimonial. Arts. 782 a 811 de la nueva LEC 1/2000. Procedimientos prácticos y formularios* (1a ed.). Barcelona: Editorial Bosch, S.A.

EGEA I FERNÁNDEZ, J.; FERRER I RIBA, J. (Dirs.); ALASCIO CARRASCO, L. (Coord.) (2009) *Comentari al Llibre Quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les Successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions.* (Vol. I). Barcelona: Atelier. Llibres jurídics.

EGEA I FERNÁNDEZ, J.; FERRER I RIBA, J. (Dirs.); ALASCIO CARRASCO, L. (Coord.) (2009) *Comentari al Llibre Quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les Successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions.* (Vol. II). Barcelona: Atelier. Llibres jurídics.

ESCRIBANO MORA, F. (Coord.) (2001) *El Proceso Civil. Doctrina, Jurisprudencia y Formularios Libro VI: artículos 748 a disposiciones finales* (Vol. VIII). Valencia: Tirant Lo Blanch.

ESPEJO LERDO DE TEJADA, M. (2005) "Presupuestos dogmático-sucesorios del concurso de la herencia: una aproximación civilística a la Ley Concursal", dins *Estudios sobre la Ley Concursal. Libro homenaje a Manuel Olivencia*. Madrid: Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales, S.A., pàgs. 1909–1929.

FERNÁNDEZ-BALLESTEROS, M. Á.; RIFA SOLER, J. M.; VALLS GOMBAU, J. F. (Coords.) (2000) *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil. Artículo 556 al 827* (Vol. III). Barcelona: Atelier Editorial, S.L.; Iurgium editores.

FERNÁNDEZ GARCÍA, E. (2000) "Procedimiento de división judicial de la herència", dins AA.VV. (Coord. ALONSO-CUEVILLAS SAYROL, J.) *Instituciones del Nuevo Proceso Civil. Comentarios sistemáticos a la Ley 1/*2000. Barcelona: Difusión Jurídica y Temas de Actualidad S.A., pàgs. 123–157.

FERNÁNDEZ HIERRO, J. M. (2009) *La Partición*. Granada: Editorial Comares, S.L.

GARBERÍ LLOBREGAT, J. (2012) *Derecho Procesal Civil. Procesos declarativos y procesos de ejecución* (2a ed.). Hospitalet de Llobregat (Barcelona): Editorial Bosch, S.A.

GARBERÍ LLOBREGAT, J.; TORRES FERNÁNDEZ DE SEVILLA, J. M.; CASERO LINARES, L. (2010) *Los Procesos Civiles. Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil, con formularios y jurisprudencia* (Vol. IV). Barcelona: Editorial Bosch, S.A.

GARCÍA PÉREZ, C. L. (2010) *La rescisión de la partición hereditaria*. Valencia: Tirant Lo Blanch.

GIMENO SENDRA, V. (2012) *Derecho Procesal Civil II. Los procesos especiales* (4a ed.). Madrid: Colex Editorial.

GIMENO SENDRA, V. (Dir.) (2008) *Proceso Civil Práctico. Tomo IX-2 (Artículos 782 a 827)* (3a ed.). Las Rozas (Madrid): La Ley.

GÓMEZ DE LIAÑO GONZÁLEZ, F.; GÓMEZ DE LIAÑO DIEGO, R. (2011) *Ley de Enjuiciamiento Civil. Notas y Doctrina de Tribunales* (2a ed.). Cizur Menor (Navarra): Editorial Aranzadi, SA.

GÓMEZ-SALVAGO SÁNCHEZ, C. (2008) *La Partición Judicial: problemas. Viabilidad y legitimación. Posición de los acreedores. Preferencias de cobro*. Valencia: Tirant Lo Blanch.

GÓMEZ TABOADA, J. (2012) *Derecho de sucesiones de Cataluña. Teoría y práctica* (1a ed.). Valladolid: Lex Nova, S.A.U.; Thomson Reuters.

GUILARTE GUTIÉRREZ, V. (2000) "De la división de la herència", dins *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil, dirigidos por A. M. Lorca Navarrete* (Vol. IV). Valladolid: Lex Nova, S.A., pàgs. 4205–4273.

HERNÁNDEZ VERGARA, A. (Coord.) (2010) *Enjuiciamiento Civil. Comentario a las Reformas Procesales. Ley 1/2000, de 7 de enero, reformada por las Leyes 13/2009 y 19/2009*. Madrid: Editorial Jurídica Sepín, S.L.

LORCA NAVARRETE, A. M. (2000) *Tratado de Derecho Procesal Civil. Parte especial*. Madrid: Editorial Dykinson, S.L.

LUCAS ESTEVE, A. (Dir.) (2010) *Dret Civil Català. Dret de Successions* (Vol. III). Barcelona: Librería Bosch, S.L.

MARTÍN BRICEÑO, M. R. (2008) *La prohibición testamentaria de dividir la herencia en el Código Civil*. Madrid: Universidad Rey Juan Carlos. Servicio de Publicaciones.

MELÓN MUÑOZ, A. (Dir. técnico) (2013) *Memento Práctico Procesal Civil Proceso civil, arbitraje, proceso canónico*. Madrid: Ediciones Francis Lefebvre, S.A.

MÉNDEZ, ROSA M.; VILALTA, A. E. (2002) *La División judicial de la herencia* (1a ed.). Barcelona: Editorial Bosch, S.A.

MOLL DE ALBA LACUVE, C.; ALONSO HEVIA, M. A. (2009) *Derecho de sucesiones catalán y español. Concordancias y discordancias*. Madrid: Difusión Jurídica y Temas de Actualidad S.A.

MONTERO AROCA, J.; GÓMEZ COLOMER, J.; BARONA VILAR, S.; CALDERÓN CUADRADO, M. P. (2012) *Derecho Jurisdiccional II. Proceso Civil* (20a ed.). Valencia: Tirant lo Blanch.

MONTES REYES, A. (2000) *División judicial de patrimonios* (1a ed.). Madrid: La Ley.

O'CALLAGHAN MUÑOZ, X. (2007) "Conceptos (civiles y alguno que otro procesal) de la comunidad hereditaria y la partición", dins *El Tribunal Supremo, su doctrina legal y el recurso de casación: estudios en homenaje del profesor Almagro Nosete, dirigido por Gimeno Sendra*. Madrid: Iustel, pàgs. 849–866.

O'CALLAGHAN MUÑOZ, X. (Coord.) (2006) *La Partición de la herencia*. Madrid: Editorial universitaria Ramón Areces.

OCHOA MARCO, R.; SEBASTIÁN CHENA, M. S.; GARCÍA RAMÍREZ, J. (2013) *La herencia: análisis práctico de los problemas sustantivos y procesales del Derecho de sucesiones* (4a ed.). Madrid: COLEX - Constitución y Leyes, S.A.

ORTELLS RAMOS, M. (Dir.-Coord.) (2012) *Derecho Procesal Civil* (11a ed.). Pamplona: Editorial Aranzadi, S.A.

PARDO MUÑOZ, F. J. (2011) *Eficacia registral de las resoluciones judiciales dictadas en procesos civiles seguidos contra la herencia yacente, comunidad hereditaria o herederos desconocidos, ignorados o inciertos de una persona fallecida. RRDGRN de 19 de agosto de 2010 y 10 de enero*. Madrid: Fundación Registral. Colegio de Registradores de la Propiedad y Mercantiles de España (Cuadernos de Derecho Registral).

PÉREZ-CRUZ MARTÍN, A.-J.; SEOANE SPIEGELBERG, J. L. (2012) *Derecho Procesal Civil Tomo II* (3a ed.). Santiago de Compostela: Andavira Editora S.L.

PÉREZ-CRUZ MARTÍN, A.-J.; RODRÍGUEZ GARCÍA, N. (2009) *Guía Bibliográfica de Derecho Procesal* (5a ed. revisada). Santiago de Compostela: Andavira Editora S.L.

PRENDES CARRIL, P. (Dir.) (2012) *Guía Práctica Concursal.* (5a ed.). Cizur Menor (Navarra): Editorial Aranzadi, S.A.

RAMOS MÉNDEZ, F. (Dir.) (2008) *Enjuiciamiento Civil. Cómo gestionar los litigios civiles* (Vol. II). Barcelona: Tirocinio, S.L., Atelier.

RIVES SEVA, J. M. (2010) *Los distintos procedimientos de la Ley de Enjuiciamiento Civil Estudio sistemático* (1a ed.). Las Rozas (Madrid): La Ley.

ROCA I SASTRE, R. M. (2008) "Anotaciones de derecho hereditario, de legado y a favor de acreedores de herencia o concurso", dins *Derecho Hipotecario* (9a ed.). Barcelona: Editorial Bosch, S.A.

SÁNCHEZ HERNÁNDEZ, C. (2012) *La Partición judicial de la herencia: un análisis del régimen legal y su aplicación judicial*. Valencia: Tirant Lo Blanch.

SANCHO GARGALLO, I. et al. (2002) *El Juicio sucesorio: conforme a la Ley 1/2000 de enjuiciamiento civil*. Barcelona: Atelier. Llibres jurídics.

SEOANE SPIEGELBERG, J. L. (Dir.) (2004) *La división judicial de patrimonios. Aspectos sustantivos y procesales*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.

DE LA SERNA BOSCH, J. (2009) *División judicial de patrimonios. Aspectos procesales* (1a ed.). Barcelona: Editorial Bosch, S.A.

SERRANO TERRADES, J. (2010) *Particiones hereditarias en Derecho común* (1a ed.). Barcelona: Editorial Bosch, S.A.

TORIBIOS FUENTES, F. (Dir.) (2012) *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil* (1a ed.). Valladolid: Lex Nova, S.A.U.

TORIBIOS FUENTES, F. (2012) *Proceso Civil Práctico* (1a ed.). Valladolid: Lex Nova, S.A.U.

VALLESPÍN PÉREZ, D. (2012) *Litigación Civil* (1a ed.). Hospitalet de Llobregat (Barcelona): Editorial Bosch, S.A.

XIOL RÍOS, J. A. (Coord.) (2008) *Enjuiciamiento Civil. Comentarios y Jurisprudencia. Ley 1/2000, de 7 de enero* (Vol. III). Madrid: Editorial Jurídica Sepín, S.L.